لێکدابڕان

پێداچوونەوەیەک بەسەرچۆنێتی پێکهاتنی پێرەوانی کۆنگرەی چواری حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران

نووسینی: حوسێن بەخشی

لیکدابڕان
پێداچوونەوەیەک بەسەرچۆنێتی پێکهاتنی پێرەوانی کۆنگرەی چواری حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران
بۆن - ئالْمانیا ٢٠٠٧
نووسەر: حوسێن بەخشی
hosein@hawar.de
چاپی یەکەم خاکەلێوەی ٢٠٠٧/١٣٨٦

هەموو مافێک بۆ نووسەر پارێزراوە

پێڕست

پێشەکی..٤
دەسپێک..٧
کۆنگرەی چوار و ئاکامەکانی...١٨
بەرەو دابڕان..٢٦
لێکدابڕان...٣٠
پێرەوانی کۆنگرەی چوار لە بەرانبەر تاقیکردنەوەیەکی مێژووییدا...........................٣٧
بەیاننامەی جیابوونەوەی زۆربەی ئەندام و کادرەکانی کوردی دەرەوەی وڵات
لە حیزبی توودەی ئێران..٨١

پێشەکی

خوێنەری بەرێز!

لە مێژ بوو بە تەمابووم ئەو زنجیرە بابەتەی لە سەر چۆنێتی پێکهاتنی پێرەوانی کۆنگرەی چواری حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران نووسیبووم، لە توێی نامیلکەیەکدا بڵاو بکەمەوە.

بەشی یەکەمی ئەو بابەتە لە مانگی رەشەمەی ساڵی ١٩٩٩ی زایینی لە ژمارە ٥ی گۆڤاری هاوار کە لە ئاڵمانیا دەردەچوو و بەشی کۆتایی لە ژمارە ١٦دا بڵاو کراوە.

بە داخەوە سەرقاڵبوون بە کاری رۆژانە بۆ بژیوی ژیان دەرفەتی پێنەدام تا زووتر ئەو ئەرکە راپەڕێنم.

نامیلکەی بەردەستتان بریتیە لە چاوپێداخشاندنێکی خێرایی بەسەر هۆ و هۆکارەکانی ناکۆکی سیاسی و رێکخراوەیی نێو حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران و ئاخرسەرجیابوونەوەی بەشێک لە ئەندامانی بەرێوەبەری و کادر و پێشمەرگە لە پاش کۆنگرەی چوار لە ساڵی ١٣٥٩ی هەتاویدا.

من خۆم یەکێک لەو کەسانە بووم کە لە نیزیکەوە و راستەوخۆ بەشداری رەوتی جیابوونەوەکەبووم و هەربەو پێیەش بە پێویستم زانی سەبارەت بەو رووداوە بە پێی رادەی بەرپرسیایەتی و ئاگاداریم تیشک بخەمە سەر هێندێک لایەنی لێڵی ئەو دیاردەیە کە نامۆ بە ناوەرۆکی جووڵانەوەی رزگاریخوازانەی نەتەوەکەمان لە رۆژهەڵاتی کوردستان بوو.

راستێکی تاڵ و حاشاهەڵنەگرە کە هەتا ئێستاش و پاش چەند جار روودانی جیابوونەوە و لەتبوونی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران نەتوانراوە یان نەخوازراوە هۆیەکانی گێرەو

کێشەی ناوخۆیی کە زۆرجار ئاکامی زیانبار و قەرەبوونەکراوەی بۆ نەتەوەکەمان بە دیاری هێناوە، بە شێوەیەکی بنچینەیی لێک بدرێتەوە و دەردەکان بناسرێن و چارەسەر بکرێن. گرفتی سەرەکیش لێرەدا لە لایەک دەگەرێتەوە سەر تایبەتمەندیەکانی جووڵانەوەی کورد و ئاسێ بوونی لە ناو جەرگەی چوار دەوڵەتی داگیرکەر و نەفامدا کە هیچ تێگەیشتنێکی شارستانییانەیان لە دێمۆکراسی و مافی مرۆڤ و یاسا مەدەنیەکانی نێونەتەوەیی نییە و لە لایەکیتر کورد خۆی و بەشێکی زۆر لە سەرکردەکانی کە هەتائێستاش نەیتوانیوە لە باری فکرییەوە لە ژێر کارتێکەری فەرهەنگی و نەریتی داگیرکەر رزگار بێ و وەک نەتەوەیەک کە خاک و نیشتمانەکەی داگیر ودابەش کراوە، خۆی پێناسە بکات.

بە نیسبەت رۆژهەڵاتی کوردستان و هێزە سیاسیەکانی بە تایبەت دوو هێزی سەرەکی دێمۆکرات و کۆمەڵە، بە داخەوە هەتا ئێستاش بەتەواوی خۆیان لە داوی تەنراوی جاڵجاڵۆکەی فکری ئێرانچێتی رزگار نەکردووە. هەتا ئەو رەوتەش بەو شێوە درێژەی هەبێ، کۆسپ و تەگەرەی زیاتر دەخرێتە سەر رێگای تێگەیشتنی کۆمەڵ و سەرئەنجام دوور خستنەوەیان لە ئامانجی نیهایی واتە رزگاری و سەربەخۆیی.

ئەگەر لە گەڵ خۆمان و نەتەوەکەمان راستگۆ بین، پێویستە بە خۆمان و مێژووماندا بچینەوە و لە ئەزموونە تاڵ و شیرێنەکانی بۆ بنیاتنانی داهاتوویەکی بەختەوەرانە بۆ نەتەوەکەمان کەڵک وەرگرین.

تاکی کورد دەبێ بزانێ کە حیزب و رێکخراو ئامانج نین بەڵکوو ئامرازیکن بۆ گەیشتن بە ئامانج، کەواتە سرووشتیە کە بە پێی هەلومەرج ئاڵوگۆڕ لە سیاسەت و تاکتیک و ستراتێژیدا پێک بێ و پیرۆزایەتی بۆهیچ رێبازێک جگە لە رێبازی نەتەوەیی دانەنرێ. رەخنەگرتن لە سیاسەتی رابردووی هیزێک یان کەسایەتێک نابێ بە تاوان بژمیردرێ، دەبێ بواری دەربڕینی ئازادانەی بیروڕا بۆ هەموو کەس لە ئارادابێ. پێویستە یاسای پێکەوە ژیان فێربین و رێز لە ئازادی بیروڕا بگرین. با لە مەیدانی کێبەرکێیی لە پێناو بەرژەوەندی نەتەوەییماندا تواناکان تاقیکرێنەوە. با گەل بڕیاربدا کام لایەن زیاتر لە بەرژەوەندی ئەودا هەوڵدەدا، بۆ ئەو مەبەستەش لە پلەی یەکەمدا پێویستیمان بەتێگەیشتن لێکتر و تەبایی و یەکڕیزی هەیە.

ئەو کورتە باسە هەوڵێکی بچووکە بۆ نیشاندانی ئەو بارودۆخەی کە لە سەرەتای ساڵەکانی دوای شۆڕشی گەلانی ئێران بە سەر حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێراندا زاڵ

بوو. هەوڵم داوە بە چاوێکی بێ لایەن سەیری رووداوەکە بکەم. هەرچەند بۆ کەسێکی خۆی راستەوخۆ لە ناو کێشەکاندا بووبێت، دژوارە بێ لایەنانە لێکی داتەوە.
داوەری لەو بارەوە بە خوێنەری بەڕێز دەسپێرم. هیوادارم بەو کارەم خزمەتێکی بچووکم بە روونکردنەوەی گۆشەیەک لە مێژووی هەتا ئێستا نەنووسراوی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران و بێ ئێران، کردبێت.

دەسپێک

ڕۆژی ٢٥ی جۆزەردانی ١٣٥٩ی هەتاوی(١٩٨٠ی زایینی) ژمارەیەک لە بەڕیوەبەرانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران، لە تویێ بڵاوکراوەیەکدا، دابڕانی خۆیان لە بەشی زۆربەی حیزب ڕاگەیاند و بە ناوی "پێرەوانی کۆنگرەی چواری حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران"، دەستیان بەکار کرد. کەرتبوونی "حدکا" لەوسەروبەندەدا زیانێکی گەورەی بە سەرجەمی جووڵانەوەی نەتەوەکەمان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان گەیاند. دوو باڵی حیزب هەرکام لە ڕوانگەی بۆچوونی تایبەت بە خۆ و هەروەها بە هاندان و پشتگرتنی لایەنە غەیرە کوردەکان، لە ژێر دروشمی ڕازاوەی "دێموکراسی بۆ ئێران، خودموختاری بۆ کوردستانی ئێران" بە ناوی دیمۆکرات و ئاشتیخواز، کەوتنە ناو گۆڕەپانی دژایەتی و بەربەرەکانی یەکتر، تا ڕادەیەک کە چی نەما دەرحەق بە یەک نەیڵێن و نەیکەن. یەک لایەن تاوانی "باند و دژی شۆڕش و جنایەتکار"ی بۆ هەڵپێچرا و لایەنێکیش" خۆفرۆش و خەیانەتکار و جاشی مودێرن". "پێرەوانی کۆنگرەی چوار" پاش تێپەڕکردنی زیاتر لە پێنج ساڵ تەمەن، بێ ئەوەی دوایین چارەنووسی خۆیان بە ئاشکرا ڕاگەیەنن،بوونە قوربانی سیاسەتی هەلپەرستانە و دوژمنکارانەی ڕێبەرایەتی حیزبی توودەی ئێران و ئاداری بەسەر پادارەوە نەما. ڕەوتی هاتنە ئارای "پێرەوانی کۆنگرەی چوار"، ڕێباز و هەڵسو کەوتیان و ئاخرسەر چۆنێتی تواندنەوە و چارەنووسی نادیاریان، کەم تا کورت و بە شێوەیەکی سەرپێیی، لێرە و لەوێ، ڕەنگی داوەتەوە، بەڵام هیچکام لە لاپەڕەیەک یان چەند دێڕێک تێنەپەڕیون. خۆزگە ئەوکەسانەی، ڕاستەوخۆ بەشدار و و خوڵقێنەری ڕووداوەکە بوون و ماوەی ساڵانی دوورودرێژی ئاوارەییان بە نووسینی بیرەوەریەکانیانەوە، تێپەڕ کردووە، ئاوڕێکیشیان لەو بەسەرهاتە تاڵە داباوە و ڕاستی ڕووداوەکەیان بو خەڵک و مێژوو ڕوون کردباوە. نووسەری ئەو دێڕانە هەوڵ دەدا بە پێی توانا و ڕادەی ئاگاداری،

تیشک بخاتە سەر ئەو رووداوە و لە هەمان کاتدا هیواداره کەسانی شارەزاتر لەو بوارەدا قۆڵی لێ هەڵماڵن و راستییەکان بدرکێنن.
لەماوەی دەسەڵاتداریەتی درێژخایەنی رژێمی پاشایەتیدا، بە هۆی لە ئارادابوونی سیستمی دیکتاتۆری و پێشێلکردنی ئازادیە دیمۆکراتییەکان، بواری پێکهاتن و گەشەسەندنی حیزب و رێکخراوە سیاسی و پیشەییەکان لە ئێراندا نەبوو، بەڵام مەزهەب بەتایبەتی ئائینی شیعە وەک دیاردەیەکی کۆمەڵایەتی مەیدانێکی بێ سنووری بۆ بڵاوکردنەوەی پڕوپاگەندە و خۆ رێکخستن لە بەردەستدا بوو. هەر بۆیەش مەلاکان توانیان بە ئاسانی و بە کەڵک وەرگرتن لە هەستی ئایینی خەڵک و رێکخستنیان لە ژێر ئەو ئالآیەدا، هەوساری جووڵانەوەی بەرینی گەلانی ئێران بەدەستەوە بگرن و دەسەڵاتی خۆیان داسەپێنن. نەتەوەی کوردیش، لە رۆژهەڵاتی کوردستاندا، لە پێناو وەدیهێنانی مافە نەتەوایەتیەکانی لە راپەڕین و بەرەوپێشبردن و بە سەرئەنجام گەیاندنی شورشدا بەشداری چالاکانەی کرد. لە ٢٢ی رێبەندانی ١٣٥٧ (١٩٧٩)دا، دامودەزگای رژێمی شایەتی لەبەریەک هەڵوەشا. هێزە بەرهەڵستکارەکانی ئێرانی بە چەپ و راست و دیندار و بێ دینەوە، بە مەبەستی بەشداری لە رەوتی پەرەسەندنی شۆڕش و دابینکردنی دێمۆکراسی لە ئێران کوڵەباری ئاوارەیی سالآنی دووردرێژیان بە کۆڵدادا و بەرەو وڵاتی بێدەسەڵاتی ئێران گەڕانەوە. حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێرانیش، پاش زیاتر لە ٢٥ ساڵ ژیانی نەهێنی و نیوە نەهێنی سەر لە نوێ گەراوە رۆژهەڵاتی کوردستان و لە ماوەیەکی کورتدا پشتیوانی زۆربەی خەڵکی بۆ لای خۆی راکێشا.
سالآنی دوورەوڵاتی پاش تێکچوونی کۆماری کوردستان، بۆ "حدکا" ئاوێتەی کۆمەڵێک گێرەوکێشەی فکری و سیاسی و رێکخراوەییە، لە پێناو ساخکردنەوە و پاراستنی ناو و دروشمەکانی ئەو حیزبەدا. سەرەتای دەسپێکردنی ئەو ئاڵۆزی و گێرە و کێشەیە، دەگەرێتەوە بۆ سەردەمی خۆ تێخزاندنی هێزە هاوپەیمانەکان، (سۆڤیەت، ئینگلیس و ئەمریکا) لە جەنگەی شەڕی دووهەمی جیهانی لە باکوور و باشووری ئێران و دەستێوەردانیان لە کاروباری ناوخۆی نەتەوەکانی نیشتەجێی ئەو ولاتەدا. هەڵوەشاندنەوەی کومەڵەی (ژ.ک) و دامەزراندنی (حدک) لە ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢٤ (١٦ ئوتی ١٩٤٥) یەکێک لەو دیاردانە بوو. لەو کاتەوە جووڵانەوەی کوردی رۆژهەڵاتی کوردستان لە فۆرمی سیاسیشدا خرایە ناو چوارچێوەی جووڵانەوەی سەراسەری ئێران و چارەنووسی گرێدرا بە هاتنە سەرکاری حکومەتێکی ناوەندی، نەتەوەیی و دیمۆکراتیک، کە

لانی کەم ئەوەندەی باوەڕ بە دیموکراسی و مافی مروڤ هەبێ تا ئەو بڕە داوایەی کە "حدک" خەباتی بۆ دەکا، دابینی بکا.

بە درێژایی دەیان ساڵ "حدکا" تاقە دامەزراوی سیاسی لە رۆژهەڵاتی کوردستان بووە کە لە پێناو وەدیهێنانی دروشمی "دێمۆکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستانی ئێران" خەباتی کردووە و نوینەرایەتی سەرجەمی چین و توێژەکانی کۆمەڵی کوردەواری لەو بەشەی کوردستاندا، بە ئەستووە گرتووە و وەک "بەرەیەک" کۆکەرەوەی لایەنە سیاسیە جیاوازەکان بووە. هەروەها بە هۆی بەستراوەیی بە جووڵانەوەی سەراسەری، کارتێکەری هێڵی فکری، سیاسی و رێکخراوەیی هێزە سەرانسەریەکانیشی لە سەر بووە. کە وابوو ململانی و ناکۆکی بیروڕا، لە ناو حیزبدا دیاردەیەکی سروشتی رەنگدانەوەی پێکهاتەی کومەڵایەتی ئەو حیزبەیە و هێندێک جار بە هۆی لاوازبوون یان لە ئارادانەبوونی فەرهەنگی دێموکراسی و نامۆبوون بە دیاردەی پلۆرالیزمی سیاسی و زاڵبوونی هەستی سەرەڕۆیی، ئاکامی ئەو گێرەو و کێشەیە، گەیوەتە ئاستی پێک هەڵپرژانی چەکدارانەش (کاتێک کە چەک لە گورێدا بووە). لێدانەوەی ئاوڕێکی کورت بۆ سەر بنج و بناوانی ئەو گێرە و کێشەیە، تا رادەیەک لە مەبەستی نووسینی ئەو وتارە نیزیکمان دەکاتەوە. بە دامەزراندنی "حدک" سەرەتای دابڕان لە سیستمی فکری، سیاسی و رێبازی کومەڵەی (ژ.ک) کە ئامانجی یەکگرتنەوەی خاک و رزگاری نەتەوەیی و پێکهێنانی دەوڵەتێکی سەربەخۆی کورد بوو، دەسپێدەکا. هەرچەند شانازی دامەزراندنی کۆماری کوردستان بۆ حیزبی دیمۆکراتە، بەلام ئەوە بەو مانایە نییە، ئەگەر رێکخراوەیەکی تر جگە لەو حیزبە لە مەیداندا بووایە، توانایی بە جێگەیاندنی ئەو ئەرکەی نەدەبوو. هەلومەرجی ئەوکات و لاوازی دەوڵەتی ناوەندی و پشتیوانی مەسڵەحەتی یەکیەتی سۆڤیەت و لە پێش هەمواندا ئیرادە و ویستی نەتەوەیی، ئەو دەرفەتەی بۆ کورد و حیزبی دیمۆکرات ڕەخساند. کۆماری کوردستان بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ریزە هەنگاوانەی کە لە ماوەی کورتی تەمەنی نیزیک بە یەکسالەیدا نایەوە، دیاردەیەکی بێ وێنەی مێژووی جووڵانەوەی رزگاریخوازانەی نەتەوەکەمانە. تێکۆشەرانی حیزبی دوای هەرەس هێنانی کۆمار لە ٢٦ی سەرماوەزی ١٣٢٥ (١٩٤٦) دا، سەرلە نوێ لە پێناو زیندووکردنەوە و وەگەڕ خستنی رێکخراوەکانی حیزبی تێهەڵدەچنەوە و داوای یارمەتی و هاوکاری لە حیزبی توودە (حیزبی چینی کرێکاری ئێران و ئەندامی بەرەی حیزبە کومونیست و کرێکارییەکانی جیهان و باوەڕپێکراوی یەکیەتی سۆڤیەت) دەکەن. ئەو هاوکاری و نیزیکایەتیە دەگاتە ئاستی تەنینەوەی سنوورە فکری، رێکخراوەیی و سیاسیەکانی نێوان دوو حیزب. یارمەتی فکری،

ڕێکخراوەیی و سیاسی، ماڵی و چاپەمەنی، پەروەردەکردنی کادر و ناردنیان بۆ کوردستان بەشێک لە ئاڵقەی زنجیری ئەو هاوکاریانە پێکدێنن. کاک جەلیلی گادانی دەڵێ: "لە بەهاری ساڵی ١٣٣٢دا حیزبی توودە چوار کادریان نارد، کە دوویان کورد بوون، یەکیان کاک عەبدوڵرحمانی قاسملوو بوو" (بڕوانە، ٥٠ ساڵ خەبات لاپەرەی ٨٣) دوای کوودیتای ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٣٢ بە هۆی هەڵە و هەڵەکاری و گوێ لە مستی لە ڕادە بەدەری حیزبی توودە بە یەکیەتی سۆڤیەت و نەبوونی سەربەخۆیی بڕیاردان و دەس لە سەردەس دانانیان سەرەڕای دەسەلاتداری بەرچاویان لە ناو ئەرتەش و ڕایەڵەکانی حکوومەت، لە کاتی کوودیتا دا، تا ڕادەیەک ساردی و سڕی لە پێوەندی نێوان دوو حیزبدا دێتە پێش.

هێرشی بەربلاوی ساڵەکانی پاش کوودیتا، دەبێتە هۆی گیران و دەرباز بوونی ژمارەیەکی زۆر لە کادر و ئەندامەکانی حیزب بۆ ئەودیوی کوردستان. لەو فەترەیەدا شۆڕشی بارزان لە باشووری کوردستان پەرە دەستێنی (١٩٦١).

لە سەرەتاوە بارودوخێکی لەبار بۆ بووژانەوە و جموجۆڵی سیاسی پێکدێ. بەلام لە لایەک بە هۆی دەستێوەردان و پیلانگێڕانی دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان و لە لایەکی تر سەرلێشێواوی هێزە سیاسییەکانی کورد و نەبوونی ستراتێژێکی هاوبەش بەرامبەر بە مەسەلەی نەتەوایەتی و پەنگ خواردنەوەیان لە ناو تەنگژەی چەند سیستمی فکری جیاوازدا، سەراپای لەشی جوولانەوەکە تووشی داوەشان و هەرەس هێنان دێ. **ئەو نەخۆشییە بەتایبەت لە ناو جوولانەوەی تێکشکاو و بەربلاوی ڕۆژهەلاتی کوردستانیشدا بە زەقی خۆی نیشان دەدا.**

لەو سەردەمەدا سێ شێوە بیرکردنەوە لە ناو ئەندامانی لیکدابڕاوی حیزبی دێموکڕات لە ئارادابوو.

- لایەنێک بە سەروکایەتی "ئەحمەد توفیق" تێکەڵ بە شۆڕشی بارزانی دەبێ.
- دەستەیەک کە لایەنگری پاراستنی سەربەخۆیی حیزب بوون و لە نێوان کێشەی دووباڵی "پارتی و بارزانی" دا بێ لایەن مانەوە، وێڕای تێکۆشانی سیاسی ناچار بوون بۆ بژیوی خۆیان و خێزانیان، ڕوو لە کار و کاسبیش بکەن.
- دەستەی سێهەم ئەو ڕووناکبیرانەن کە لە خوێندگە و زانستگاکانی ئێران یان ئوروپا خوێندنیان تەواو یان نیوەتەواو کردبوو و لەو ڕێگایەوە لەتەک بیری مارکسیستی ئاشنا و زۆربەیان لە ژێر کارتێکەری فکری و سیاسی حیزبی توودەدا بوون.

بە لاوازبوونی جووڵانەوەی کورد لە باشووری کوردستان و هەروەها بێ سەر و شوێن چوونی "ئەحمەد توفیق" مەیدانی هەڵسووڕانی دەستەی یەکەم بەرتەسک دەبێ و دەسەڵاتێکی ئەوتۆیان نامێنێ. لەو کاتەوە هەلومەرجێکی لە بار بۆ دووباڵەکەی تر دەرەخسێ. دوکتور قاسملوو ئەوجارە نەک وەک کادری حیزبی توودە، بەڵکوو لە پلەی کەسایەتییەکی سەربەخۆی دێموکڕاتدا، چالاکانە پێ دەنێتە ناو مەیدانی تێکۆشانی سیاسیەوە. ناوبراو لە ماوەی ساڵانی نیشتەجێ بوونی لە ئوورووپا (چەکوسلاواکی، فەرانسە و...) لە نیزیکەوە ئاگاداری چۆنێتی باری ژیانی کومەڵایەتی و شێوەی بەڕێوەبردنی سیستمی ئابووری و سیاسی وڵاتانی ڕۆژئاوا و ڕۆژهەڵاتی ئورووپا بوو و لە ماوەی ژیانی سیاسی و ڕێکخراوەیی نێو حیزبی توودەی ئێراندا، پێوەندی و هەڵسو کەوتی نێوان حیزبە کومونیستەکانی دیبوو کە چۆن برای گەورە (حیزبی کومونیستی یەکیەتی سۆڤیەت) مافی سەربەخۆیی بڕیاردانی لە برا بچووکەکانی زەوتکردبوو و خستبوونیە ژێر ڕکێفی خۆی. ئەوانە و زۆر شتی تر، ئاڵوگۆڕ لە شێوەی بیرکردنەوە و بۆچوونی قاسملوودا دێننە پێش و بەو چەشنە نەک هەر لە ریشەوە لە "توودەئیسم" دادەبڕێ، بەڵکوو لە قاویشی دەدا. لەو فەترەیەدا دوکتور قاسملوو بۆ یەکەم جار هەوڵی جێگیرکردنی هێڵی فکری سوسیال دێموکراسی (لە روانگەی کۆمونیستەکانەوە لە بەرەی ئەمپریالیزم دادەندرا) لە ناو "حدکا"دا دەدا. لە ساڵی ١٣٥٢ پێکهێنانی کونفرانسی (سێ) و پاشان کۆنگرەی (سێ) لە بەغدا، پرۆسەی بە دەسەڵات گەیشتنی د.قاسملوو وەک سکرتێری گشتی حیزبێکی خاوەن ستراتیژی، بەرنامە و پێرەو و رێبازێکی سەربەخۆی سیاسی کە شەقڵی بۆچوونی سوسیالیزمی دیمۆکراتیکی پێوە دیاربوو، بە سەرئەنجام دەگەیەنێ. دیارە ئەوە بە مانای رزگار بوونی یەگجاری حیزبی دیمۆکرات، لە رایەڵەی فکری و سیاسی چەپی سوونەتی و توودەئیسم نییە. بەڵام سەرەتای پەرەگرتن و بە دەسەڵات گەیشتنی سوسیال دێموکراسییە لە ناو ئەو حیزبەدا. ئەمەش لە ڕوانگەی حیزبی توودەوە بە مانای کردنەوەی بەرەیەکی فکری تازە دژی بۆچوونی لایەنگرانی بەناو سوسیالیزمی عیلمی بوو. کە وابوو دەبوایە بە توندی بەربەرەکانی لەگەڵ بکرێ.

بە درێژایی دەیان ساڵ ئەدەبیاتی مارکسیست - لنینیستی لە ڕێگای حیزبی توودەوە، ئەویش لە چوارچێوەی پاراستنی بەرژەوەندیەکانی یەکیەتی سۆڤیەت، بە شێوەیەکی دوور لە راستی لە ئێران و بەو پێیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، بلاو کراوەتەوە. هەر بویە ئەو حیزبە خۆی بە خاوەنی بزووتنەوەی چەپ لە ئێران دەزانی و بە چاوی حیزبی دایک دەیڕوانیە حیزبی دیمۆکرات.

لادانی حیزبی دیمۆکرات لە ڕێبازی فکری، سیاسی و ڕێکخراوەیی حیزبی توودە، بە مانای لە دەستدانی ئەو پێگە سیاسی و کومەلایەتیەیە، کە بە درێژایی چەندین ساڵ حیزبی توودە لە کوردستان، بە دەستی رووناکبیرە کوردەکان یەک لەوان د.قاسملوو دایمەزراندبوو. کەوابوو هەوڵی ئەو حیزبە بۆ وەدەسهێنانەوەی ئەو پێگەیە و گەڕانەوەی بۆ ساڵانی سەروەری بە سەر حیزبی دیمۆکراتدا، سرووشتیە. لە پێناو گەیشتن بەو ئامانجە، بۆ وێنە بە دوای کۆتایی هاتنی کۆنگرەی سێی حیزبی دیمۆکرات، بەڕێوەبەریی حیزبی توودە "کەریمی حیسامی" بانگ دەکا و دوای وتووێژێکی زۆر داوای کوبوونەوەیەکی هاوبەش دەکەن.

کاک جەلیل لە پەنجاساڵ خەباتدا دەنووسێ : "لە ڕۆژەکانی سەرەتای مانگی هەشتی ١٩٧٤ کۆڕی نوێنەرایەتی حیزب (د.قاسملوو، کەریمی حیسامی و حەمەدەمینی سیراجی) لە گەڵ ڕێبەرایەتی حیزبی توودە (ئیرەجی ئەسکەندەری، کیانووری و عەلی گەلاوێژ) لە برلین کۆ دەبنەوە و... بەلام کیانووری حازر نەبووە حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران بە رەسمی بناسێ و لە مەڕ ناولێنانی کۆبوونەوەکەش، گوتوویەتی، دەبێ بڵێین حیزبی توودە لەگەڵ چەند کوردی پێشکەوتنخوازی ئێرانی دانیشتنی بووە." (پەنجا ساڵ خەبات لاپەەی ١٧٦) هەڵوێستی کیانووری لەو کۆبوونەوەیەدا، نیشانەی ئاشکرای ترسی دام و دەزگای رابەری حیزبی توودە لەو ئاڵوگوڕە فکری و سیاسیانەیە، کە بە سەر حیزبی دیمۆکراتدا هاتووە. ئاخر سەر کاتێک بەڕێوەبەرانی توودە هیوای گەراندنەوەی حیزبی دیمۆکرات بۆ ناو باوەشی خۆیان لە دەسدەدەن، لە تویی پەیامێکی تایبەتی کۆمیتەی ناوەندیدا (١٩٧٦) ١٣٥٤ی هەتاوی بەو شێوەیە بانگی تێکۆشەرانی کورد دەکەن: "ئێمە تەواوی تێکۆشەرانی شۆڕشگێڕی کورد لە ئێراندا بانگ دەکەین کە وەکوو تێکۆشەرانی شۆڕشگێڕی ئازەربایجان و گەلانی تری ئێران لە گەڵ حیزبی توودەی ئێران یەک بگرن و سوونتەتی شۆڕشگێڕی یەکیەتی ڕێکخراوەیی و سیاسی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان لە گەڵ حیزبی دایک، حیزب گشتی چینی کرێکاری ئێران، سەر لە نوێ زیندوو بکەنەوە." ئەو بانگەوازە پێشاندەر و تەواوکەری هەموو ئەو ئامانج و ئارەزوویانەیە کە بەڕێوەبەرانی حیزبی توودە دواتر لە پێناو وەدەسهێنانەوەیان دووبەرەکی و ناکۆکی و جودایی دەخەنە ناو حیزبی دیمۆکرات و جوولانەوەی کورد لە رۆژهەلاتی کوردستاندا. پێکهێنانی "پێرەوانی کۆنگرەی چوار" ئاخر هەوڵی تێکدەرانەی حیزبی توودەی ئێران بوو دژی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران و جوولانەوەی کورد لەو بەشەی کوردستاندا.

لە ئاخروئۆخری ساڵەکانی هەفتا و سەرەتای هەشتاکاندا، کاتێک کێبەرکێ و پێشبڕکێ لە سەر دابەشکردنی سامانی سەرزەوی لە ناو دوو بەرەی سوسیالیزم و ئەمپریالیزمدا لە ئاردابوو و تۆڕی ڕێکخراوە جاسوسیەکانی هەردوولا (ک.گ.ب.) و (سی.ئای.ئی.) گۆی زەویان داگرتبوو، شۆڕشی گەلانی ئێران، دژی پێگەی هەرە بەهێزی سیاسی، نیزامی و ئابووری ئەمریکا سەردەکەوێ و پارسەنگی هیزەکان لەو ناوچەیەدا بە زیانی ئەمریکا دەگۆڕێ.

لەو کاتەوە لەشکری هەردووبەرە بە هەموو توانای ماڵی و تەبلیغاتی و جاسوسی بە مەبەستی یەکلا کردنەوەی دەسەڵاتی سیاسی لە ئێراندا، بەرانبەر بە یەک ڕادەوەستن.

دیاردەیەکی وەک "خومەینی" لە پلەی پێشەوای ئایینی و سیاسیدا بە هۆی پێ چەقاندنی لە سەر دژایەتی لە تەک ئەمریکا و هاوپیمانەکانی، دەبێتە تەوەرەی گشت هێزە بەر هەڵستکارە پێشکەوتووخوازەکانی سەراسەری ئێران. کەچی زۆری پێ ناچێ، لە ڕەوتی جێگیرکردن و سەپاندنی دەسەڵاتیدا، ڕوخساری ڕاستەقینە و دژی مرۆڤانەی نیشان دەدا و لە پێناو پاراستنی خۆی و هاوخەتەکانیدا، لە هیچ چەشنە جینایەتێک خۆ ناپارێزێ.

هەلومەرجی پێکهاتووی دوای شۆڕشی ٢٢ی ڕێبەندان لە ڕاستیدا، گۆڕەپانیکی پیشبڕکێی نیوان هەموو ئەو حیزب و ڕیکخراوانە بوو تا توانایی و لێهاتووی خۆیان بەرانبەر بە چارەنووسی گەلانی ئێران نیشان دەن. زۆربەی ئەو حیزب و ڕیکخراوانەی کە لە جەنگەی شۆڕشدا گەرابوونەوە ئێران، بەرەبەرە خەریکی جموجۆڵ و دامەزراندنی ڕێکخراو لە شار و شاروچکەکاندا بوون.

حیزبی توودەی ئێران توانی لە ماوەیەکی کورتدا لە زۆربەی شارەکانی ئێران ڕێکخراوی تایبەت بە خۆ دامەزرێنێ و خەریکی هەڵسووڕانی سیاسی بێ.

ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بەڵام لە هەلومەرجێکی تایبەتیدا دەژیا. لەو ناوچەیەدا، خەڵک نە بە هۆی مەزهەبەوە و نە بە دنەدانی مەلایەکی وەک خومەینی، بەڵکوو لە پێناو وەدەسهێنانی ئاواتە لە مێژینەکانی خۆیان و خاشەبرکردنی زوڵم و زۆری نەتەوایەتی، خەباتیان دەکرد.

لە کوردستان، بە پێچەوانەی ناوچەکانی تری ئێران، خەڵک لە پێشەنگی سیاسی خۆی بێ بەهرە نەبوو. حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران کە خاوەنی کۆماری کوردستان و پێشەوا قازی محەمەد بوو و لە ماوەی سی ساڵ خەباتی نەهێنی و نیوەنەهێنیدا مانەوە و بوونی خۆی بە خەڵک نیشان دابوو، ناوێکی ئاشنا بوو. خۆشەویستی ئەو حیزبە ڕیشەی لە رابردوویەکی گەشەداری مێژوویی دابوو کە ڕۆژگارێک ئاواتەکانی گەلی بۆ ماوەیەکی هەرچەند کورت بەدی هێنابوو.

دیارە ئەو هەڵەش بە بێ یارمەتیدان و لە ئارادابوونی یەکیەتی سۆڤیەت بەو شێوە نەدەرەخسا. هەر ئەو پێوەندیانەش بوونە هۆی پێکهاتن و درێژەدانی هاوڕێیی و هاوکاری هەمە لایەنەی نێوان حیزبی دیمۆکرات و حیزبی توودەی ئێران و ئاخرسەریش کۆسپ و تەگەرە لە سەر ڕێگای جووڵانەوەی کورد. حیزبی توودە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی ڕێبەندان، ئێستا هیوای لەکیس چوونی حیزبی دیمۆکراتی لە دەسنەدابوو. بەشێک لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی ئەو حیزبە کەسایەتی ناسراوی کورد بوون. وەک، ماموستا حەسەنی قزڵجی، عەلی گەلاوێژ، ڕەزا شەڵتووکی و محەمەدعەلی عەموویی، لە ناو سەرکردایەتی حیزبی دیمۆکراتدا کەسایەتی بەناوبانگی کورد، غەنی بلوریان کە ٢٥ ساڵی تەمەنی لە زیندانەکانی ڕژیمی شایەتیدا بە تاوانی بەرگری لە کورد، تێپەڕ کردبوو. (لە کاتی ئازادکردنیدا ڕۆژنامەی "نامە مردم" ئورگانی ناوەندی حیزبی توودە بە ناوی یەکێک لە سەردارانی توودەیی ناودێری کردبوو)، و دوکتور ڕەحیمی سەیفی قازی، کە لە سۆڤیەت ڕا گەرابووە و ماوەیەکیش لە باکۆ لەتەک عەلی گەلاوێژ ڕۆژنامەی کوردستانیان دەردەکرد. کەریمی حیسامی کە لە ماوەی ژیانی لە وڵاتانی سوسیالیستیدا سەردەمێک لە سەر ڕادیوی "پەیکی ئێران" دەنگی حیزبی توودەی ئێران لە دەرەوە، کاری دەکرد، هەروەها حەمەدەمینی سیراجی کە لە باری فکرییەوە لە حیزبی توودە نزیک بوو،و...
جگە لەوانە کومەڵێک لە لاوە تازە پێگەیشتوو و ڕووناکبیرەکانی کورد کە کەمتاکورتێک لەتەک ئەدەبیاتی حیزبی توودە ئاشنا ببوون و زۆر پارامێتری مێژووی تر، حیزبی توودەی دڵگەرم کردبوو بۆ ئەوەی سەرلە نوێ حیزبی دیمۆکرات بگەڕێنێتەوە ناو باوەشی خۆی. بەڵام بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ناکۆکیانەی کە لە ئاخر ساڵەکانی پێش شۆڕشی ڕێبەندان بە هۆی بوونی د.قاسملوو وەک سکرتێری گشتی حیزبی دیمۆکرات لە نێوان دوو حیزبدا تەشەنەی سەندبوو، حیزبی توودە بە نیگەرانی و دڵەخورپەوە دەیڕوانیە داهاتووی حیزبی دیمۆکرات و د.قاسملووی بەپێکهێنەر و خوڵقێنەری ئەو وەزعە و بە لەمپەر و کۆسپی سەر ڕێ دەزانی. ڕوانگەی د.قاسملوو بەرانبەر بە چەمکەکانی "سوسیالیزم" "دێموکراسی" و هەروەها چۆنێتی پێوەندی نێوان حیزبە سیاسیەکان و... جیاوازی ڕیشەیی لەگەڵ ڕوانگە و بۆچوونی سەرکردایەتی حیزبی توودەدا هەبوو.
هەموو هەوڵی د.قاسملوو ئەوەبوو کەحیزبی دیمۆکرات لە ژێر نفووز و دەسەڵاتی حیزبی توودەدا بێنێتە دەر، ئەوەش بە لەبەرچاوگرتنی ڕیشەی کۆنی داچەقیوی ئەدەبیاتی حیزبی توودە لە ناو مێشکی رووناکبیرە چەپەکانی کورد و غەیرە کورددا، کارێکی سووک و سانا نەبوو. لە لایەکی تر ناوبراو لەو مەیدانەدا تا ڕادەیەک تەریک کەوتبووە، چوون ئەو

کوردانەی لە ولاتانی سوسیالیستی ڕاگەرابوونەوە، جگە لە پێداهەڵکوتن و حەمد و سەنای وڵاتانی سوسیالیستی و نیشاندانیان بە وێنەی دنیایەکی خەیاڵاوی دوور لە هەرچەشنە ئازارێکی ژیان، شتێکی تریان بۆ ناشارەزایان نەدەدرکاند، لە لایەکی تر زۆربەی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دیمۆکرات بە تەواوی ئاگاداری ململانی و ناکۆکیەکانی فکری و سیاسی و شەخسی نێوان د.قاسملوو و سەرکردەکانی حیزبی توودە بەتایبەت د.کیانووری نەبوون.

بەو هۆیانەوە لە سەرەتاوە مەیدانی دەربڕین و ئاشکراکردنی ئەو ناکۆکیانە بۆ هەردوولا لە گوڕیدا نەبوو، تا سەرئەنجام دەستدرێژی پەیتا پەیتای دەسەڵاتدارانی تاران بۆ سەر جووڵانەوەی کورد و گوێنەدانی حیزبی توودە بە داواکانی گەلی کورد و بەستنەوەیان بە داهاتوویەکی نادیاری سەرکەوتن بە سەر ئەمپریالیزم و کۆنەپەرستی و دابین کردنی دێموکراسی لە ئێران دا و هەروەها پیشتیوانی بێ ئەملا و ئەولا لە ئیمام و خەتی ئیمام، و زۆر هۆی تر، جیاوازی و ناکۆکی نێوان دوو حیزب ئاشکرا بوو. ڕووداوەکانی دوای ٢٢ی ڕێبەندانی ١٣٥٧ بە تایبەتی دەرکردنی فەرمانی جیهاد لە ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٥٨ دژی کورد لە لایەن "خومەینی"یەوە ئەزموونێکی لەبار بوو بۆ ئەوەی ڕاستی ئەو دروشمانەی کە حیزبی توودە و هێزەکانی تر بۆ دیفاع و پشتیوانی لە مافی گەلان و یەک لەوان گەلی کورد، لە بەرنامەیاندا گونجاندووە، لە مەیدانی کردەوەدا نیشان بدەن.

بەڕێوەبەرانی حیزبی توودە، هاوکات لە گەڵ هەڵگیرسانی یەکەم بڵێسەی شەڕ لە کوردستاندا، هەستیان بە مەترسی کرد و هەڵوێستێکی هەلپەرستانەیان بەرانبەر بە ڕووداوە دڵتەزینەکانی کوردستان گرتە پێش. کیانووری سکرتیری گشتی حیزبی توودە لە بەهاری ٥٨ لە کۆبوونەوەیەکی "پرسیار و وەڵام"دا سەبارەت بە بارودۆخی کوردستان دەڵێ: "هیوادارین ئەو ڕێگایەی کە ئێمە لە کاتی هێرش بۆ سەر کوردستان لەو بارودۆخە ناسک و ئاڵوزەدا پێشنیارمان کرد و زۆریش بەجێ و ڕاست بوو، **بەرەو پێش بچێ و بەرەی خەڵک لە دژی خەڵک** خۆی جیا بکاتەوە...

گرتنە پێشی هەڵوێستێکی شۆڕشگێڕانە و دوور لە هەلپەرستی بۆ حیزبی توودە کە هەموو پرنسیپەکانی شۆڕشگێڕی لە پێناو بەرگری و پشتیوانی لە خومێنی و خەتەکەیدا قوربانی کردبوو، چاوەڕوان نەدەکرا. هەربۆیە لە سەرەتای دەسپێکردنی شەڕی سێ مانگەدا، بۆ ئەوەی لە لایەن کاربەدەستانی تارانەوە تاوانی بەشداری لە شەڕی کوردستانی لێ نەدرێ، لە بانگەوازێکی نەهێنی تەشکیلاتیدا، داوای لە لایەنگرانی خۆی کرد ڕیزەکانی حیزبی

دیمۆکرات بەجێ بێڵن. ئەوانیش ماوەیەکی کورت بە ناوی "لاوانی شۆڕشگێڕی توودە" لە خێوەتێکدا لە تەنیشت حیزبی دیمۆکرات گیرسانەوە و پاشان هێدی هێدی بەرەو شارەکان تیخزانەوە. هەر ئەوانە دوایی ڕێکخراوی ئەیالەتی حیزبی توودەیان لە کوردستان پێک هێنا. لەو هەلومەرجەدا کەم نەبوون ئەو کەسانەی گوێیان بۆ داواکاری حیزبی توودە شل نەکرد و سەرەڕای وێکچوونی بۆچوونیان لە تەک حیزبی توودە، ڕێزەکانی حیزبی دیمۆکراتیان بەجێ نەهێشت.

لە جەنگەی شەڕی سێ مانگەدا حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران، بە ناوی کەڵک وەرگرتن لە ناکۆکی نێوان دوو ڕژیمی ئێران و عێراق، پێوەندی ئاشکرای بە ڕژیمی بەغداوە گرت و داوای یارمەتی لێکرد. ئەوەش سەرەتایەک بوو بۆ بەرزکردنەوەی دەنگی نارەزایەتی ئەو کەسانەی دژی ڕژیمی بەعس بوون و لە هەمان کاتدا لە حیزبی توودەش نیزیک بوون.

لە ماوەی شەڕی سێ مانگەدا گێرەوکێشەی ناو حیزبی، بە هۆی هەلومەرجی تایبەتی، نموودێکی ئەوتۆی نەبوو، بەڵام گەرای ناکۆکی و لێکدابڕان بەسترا. لایەنگرانی هەردوولا بە خشکە خەریکی جموجۆڵ و خۆسازدان دژی یەکتر بوون. هەر لەو سەروبەندەدا، ڕێکخراوی لاوانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان ئێران بە هاندان و یارمەتی کاک کەریمی حیسامی و بە بەرپرسایەتی نووسەری ئەو دێڕانە لە ناوچەی مەهاباد دامەزرا و لە ماوەیەکی کورتدا توانی لە زۆربەی ناوچەکانی کوردستان لاوەکان لە ریزەکانی خۆیدا کۆکاتەوە. گۆڤاری "هاواری نیشتمان" ئۆرگانی ڕێکخراوی لاوان دەورێکی بەرچاوی سەبارەت بە ئاشنا کردنی لاوان لە بوارەکانی کولتوری و سیاسی و ئەدەبیدا گێڕا.

لە ٢٦ی خەزەڵوەری ١٣٥٨ خومێنی لە تویێ پەیامێکی تایبەتیدا داوای ئاگربەس و ئاشتی و هەروەها بەڵێنی دابین کردنی مافەکانی گەلی کوردی دا. د.قاسملوو پاش چەند ڕۆژ لە میتینگێکی گەورەی شاری مەهاباددا، "لبیک"ی بە قسەکانی خومینی گووت. لەو هەلومەرجەدا ڕاکێشانی سرنجی کاربەدەستانی تاران بەتایبەت شەخسی خومێنی بۆ لای مەسەلەی کورد و نیشاندانی دڵسوزی بەرانبەر بە شۆڕشی گەلانی ئێران و هەروەها گرتنە پێشی هەڵوێستی دژی ئەمپریالیستی، لە بەرنامەی کاری حیزبی دیمۆکراتدا گونجا. پێشنیار کردنی گەڵاڵەی شەش مادەیی بە مەبەستی چارەسەرکردنی کێشەی کورد، کاندیدا کردنی د.قاسملوو بۆ مەجلیسی خوبرەگان و هەروەها بەشداری لە هەڵبژاردنەکانی مەجلیسی شورا دا، چەند نموونە لەو هەڵویستانەن.

دوای شەڕی سێ مانگە و لە کاتی وتووێژەکانی نێوان نوێنەرانی کورد و هەیئەتی ویژەی دەوڵەتدا کە تا ڕادەیەک هێمنایەتی باڵی بە سەر کوردستاندا کێشابوو و خەڵک چاوەڕوانی بە سەرئەنجام گەیشتنی وتوووێژەکان بوون، پێوەندی نێوان حیزبی توودە و هاوفکرەکانی لە کوردستان گەرم بوو.

حیزبی ناوبراو لە لایەک خەریکی پتەوکردنی جێ پێی لەناو حیزبی دیمۆکرات و لە لایەکی تر خەریکی گەڵاڵە دارشتن و پێشنیارکردنی بە کاربەدەستانی تاران بۆ چارەسەرێکی هێمنانەی مەسەلەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو.

کۆنگرەی چوار و ئاکامەکانی

لە ڕۆژانی ١٣٥٨.١١.٣٠. تا ١٣٥٨.١٢.٥ی هەتاوی لە سالۆنی سینەما ئومیدی شاری مەهاباد بە بەشداری ٣١٠ کەس لە ئەندامانی هەڵبژێردراوی کونفڕانسی کۆمیتەی شارستانەکان و هەروەها چەندین کەسایەتی و نوێنەرانی بەشێک لە حیزبەکان، چوارەمین کۆنگرەی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران بەڕێوەچوو.
چۆنێتی بەرەوپیرچوونی کۆنگرە، دەستپێکردن و گێرەوکێشە و ئاکامەکانی، پێویستی بە ئاخافتنی دوور و درێژ هەیە کە مەبەستی ئەو نووسراوەیە ئەوە نییە.
هەر لە سەرەتاوە چ کاتی گرتنی کونفرانسەکان و چ لە ناو کۆنگرەدا، دوولایەنی فکری بەهێز کەوتنە مەیدانی ململانی و کێشەوە. لایەنێک بە سەرۆکایەتی د.قاسملوو هەوڵی سەپاندنی بەرنامە و ڕێبازی خۆی دەدا، لایەنەکەی تر بە دنەدانی حیزبی توودە و بە سەروکایەتی کاک حەمەدەمینی سیراجی لە پێناو بردنە پێشی ئامانجەکانی حیزبی توودە دا تێدەکوشا. کاک غەنی بلوریان بە هۆی مانەوەی ٢٥ ساڵ لە زینداندا، کەمتر ئاگای لە هۆیەکانی پێکهێنەری ئەو کێشەیە بوو.

بەو بۆنەوە ناوبراو، لە سەرەتاوە وەک ڕیش سپی دەوری هێورکردنەوەی وەزعەکەی بە ئەستۆوە گرتبوو. چەند مەسەلەی ئەساسی لە ناو کۆنگرەدا کەوتە بەر باس و لێکولینەوە و بڕیاریان لە سەر درا، کە لە هەموان گرینگتر ئەوانەی خوارەوە بوون.

یەکەم: هەڵوێست بەرانبەر بە شۆڕشی ئێران و ڕێبەرایەتیەکەی.

دووهەم: دەست نیشانکردنی سنوورێک لە نێوان دۆستان و دوژمنان لە ڕادەی ناوەوە و دەرەوەدا.

سێهەم: دیاری کردنی ئامانجی نیهایی واتە "سوسیالیزم" چ جۆرە سوسیالزمێک؟ سوسیالیزمی دیمۆکراتیک یان سوسیالیزمی واقعەن مەوجوود؟

چوارەم: دیاری کردنی سنوورێک لە نێوان ئینسانی دیمۆکرات و نادیمۆکراتدا.

جگە لەوانە لە سەر زۆر بابەتی تر کە لە ڕاپورتی کۆمیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەدا هاتبوو، لێدوان و لێپرسینەوە کرا. چۆنێتی هەڵبژاردنی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی و دانی لیستەی تایبەتی(لیستەی فیکس) لە لایەن د.قاسملوووە، هەرایەکی زۆری ساز کرد و ئاخرسەریش بە هێندێک دەستکاریەوە دەنگی پێدرا. لەو لیستەدا ناوی بەشێک لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی پێشوو نەهێنرابوو. یەکێک لە دیاردەکانی تری کۆنگرە، هەڵبژاردنی کۆمیتەیەکی بازرەسی بوو کە لە ڕاستیدا بە پێچەوانەی هەموو ئەو دروشمانەی کە بە ناوی دێموکراسی و ئازادی دەربڕینی بیروڕا لە لایەن د.قاسملوو و لایەنگرانی دەدرا، ئەرکی پشکنین و کەندەوەکۆشی لەو کەسانەی بە ئەستۆوە گرتبوو کە لە پلەی یەکەمدا مۆری توودەیان بە ناوچاوانەوە درابوو یان جۆرێکیتریان بیر دەکردەوە. ئەوە لە کاتێکدا بوو کە بە پێی ئەسڵە بنچینەیەکانی دێموکڕاسی چ لە ناو حیزب و چ لە ناو کومەڵدا و هەروەها بە هۆی ئەوە کە حیزبی دیمۆکرات حیزبێکی ئیدوئۆلۆژیک نەبوو، دەبوایە ڕێز لە بیر و بۆچوونی جیاواز گیرابا. ئەندامانی کۆمیسیونی بازرەسی (تەفتیش) کە لە لایەن د.قاسملوو پێشنیار کرا و کۆنگرە دەنگی بۆ دان، بریتی بوون لە یازدە کەس، کە بەداخەوە زۆربەیان ئاگادارێکی ئەوتویان لە سەر سیاسەت و ڕێبازی حیزب نەبوو جگە لەوە هیچ چەشنە چوارچێوە یان ئاییننامەیەکی کاریان، بۆ دیاری نەکرابوو، تا بەرگێڕەوەکیان ببێ و سەرەڕۆیانە کردەوەی نالەبار لە خۆ نیشان نەدەن. لە هەلومەرجی ئەوکاتەدا، بەداخەوە کۆمیسیونی ناوبراو، کە ڕاستەوخۆ لە ژێر چاوەدێری د.قاسملوو دابوو. ڕۆڵێکی نیگاتیفانە و تێکدەرانەی لە حیزبدا گێڕا و بووبە هۆی نانەوەی دووبەرەکی زیاتر لە ناو ریزەکانی حیزبدا.

پێشتر باسی ئەوە کرا کە دوای شەڕی سێ مانگە بواری ئەوە پێکهاتبوو، تا کێشەی کوردی ڕۆژهەلات بە ڕێگای ئاشتیدا چارەسەر بکرێ، کۆنگرەی چوار دەبوایە وێرای لێکۆڵینەوە و لێکدانەوەی باری سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی، جیهان، ئێران و کوردستان، ڕێبازی سیاسی داهاتووی حیزب دیاری و بڕیاری لە سەر بدا بۆ ئەو مەبەستە ڕاپۆرتی کۆمیتەی ناوەندی، کە لە لایەن د.قاسملوو گەڵاڵە کرابوو، خوێندرایەوە. پاش باس و وتووێژێکی زۆر بە هێندێک تێبینی و دەستکاریەوە پەسند کرا. کۆنگرە، بەگشتی لە سەر ئەوە ساغ بۆوە، کە لەمەودوا حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران، لە

چوارچێوەی درووشمی مێژوویی، دیموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستانی ئێران، وێرای پاراستنی تەواوییەتی ئەرزی ئێران، لە پێناو دیفاع و پشتیوانی لە دەسکەوتەکانی شۆڕشی دژی ئەمپریالیستی ئێران بە رابەرایەتی خومەینی و هەروەها بۆ چارەسەری مەسەلەی کورد بە ڕێگای ئاشتیەوە خەبات بکا. لە بەشێک لە راپۆرتی کۆمیتەی ناوەندیدا لەو پێوەندیەدا هاتووە: "ئێمە وێرای هەموو هێزە شۆڕشگێڕەکانی تر لە بەرانبەر پیلانەکانی دژی شۆڕش و بەکرێگیراوەکانی ئەمپریالیزم بە تەواوی هێزمانەوە بەرگری لە شۆڕش دەکەین." (لاپەرەی ٢٠ راپورتی کۆمیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەی چوار). لە رادەی جیهانیشدا، دیفاع و پشتیوانی لەبەرەی پێشکەوتنخواز و وڵاتانی سوسیالیستی و راکێشانی سرنجی مرۆڤایەتی بۆلای مەسەلەی کورد و یارمەتی دانیان بۆ چارەسەری کێشەکەی، بووبە ڕێبازی داهاتووی حیزب. یەکێک لە باسە هەرە گرینگەکانی کۆنگرە، لە سەر دیاری کردنی دوایین ئامانجی حیزب واتە سوسیالیزم بوو.

ئەو گێرەوکێشەیەی کە لە زوەوە لە سەر بۆچوون بەرانبەر بە سوسیالیزم و هەروەها دیکتاتۆری چینی کریکار و پێوەندییە کۆمەڵایەتیەکانی سوسیالیزم و هەڵسو کەوتی نێوان حیزبی دیمۆکراتدا ریشەی داکوتابوو، لە کۆنگرەی چواردا بوونە هەوێنی باس و لێکدوانێکی خەستوخوڵ و لێکهەڵبەزینەوەی دوو شێوەی هەڵسەنگاندن و بۆچوون. بۆچوونی د.قاسملوو ئەوەبوو کە لەو وڵاتانەی بە ناوی سوسیالیزمی واقعەن مەوجوود ناسراون بەتایبەت لە یەکیەتی سۆڤیەت، سەرەرای کەم و کووڕی ئابووری، لە ئارادانە بوونی ئازادی تاک و کۆ، بوونەتە کۆسپی سەر ڕێگای گەشەسەندنی سوسیالیزم. هەر بۆیە ناوبراو سوسیالیزمێکی دەویست کە لە گەڵ هەلومەرجی وڵات یەک بگریتەوە و لە هەمان کاتیشدا دادپەروەرانە بێت. واتە "سوسیالیزمی دیمۆکراتیک" ناوبراو دەیگوت: "هەڵوێستی حیزب بەرانبەر بە وڵاتانی سوسیالیستی پێویستە نە دژایەتی بێ و نە پێرەوی کردنی بێ ئەملاوئەملا، بەڵکوو هەلوێستی دوستانە و رەخنەگەرانە بێ". لایەنەکەی تر کە زیاتر کاک حەمەدەمینی سیراجی قسەکەری بوو، باوەڕی بەوە بوو کە ناوەرۆکی سوسیالیزم دادەپەروەری تێدایە، کەوابوو سوسیالیزم ئەگەر دادپەروەرانە نەبێ سوسیالیزم نییە. کاک حەمەدەمین و هاوبیرەکانی ئەو چەشنە پێوەندی و دوستایەتیەی نێوان حیزبە چەپ و کومونیستەکانیان بەرەوا دەزانی. لە ئارادابوونی یەکیتی سۆڤیەت وەک پێشەنگی دنیای سوسیالیزم و پرۆپاگەندەی چەندین ساڵەی بێ هاوتای حیزبی توودە لە سەر سوسیالیزمی زانستی و نیشاندانی بە وێنەی بەهەشتێکی خەیاڵاوی کاری کردبووە سەر مێشکی رووناکبیرانی چەپ لە سەراسەری ئێراندا. هەر بەو هۆیەوە ئامانجی نیهایی

حیزب لە بەرنامەدا "سوسیالیزم" دیاری کرا. مەسەلەیەکی تر کە بە پێشنیاری د.قاسملوو هاتە بەر باس و لێدوان، ئەوە بوو کە ئەندامی حیزب پێویستە "سیمای دیمۆکرات"ی هەبێ. کێشانی سنوور لە نێوان دیمۆکرات و نادیمۆکراتدا, بۆ د.قاسملووهاوبیرەکانی گرینگیەکی تایبەتی هەبوو. لە ڕوانگەی د.قاسملوووە، دەبوایە ئەندامی حیزبی دیمۆکرات وێرای باوەری قووڵی بە دێموکراسی، شارەزایی سیاسی و زانستیشی لە رادەیەک دابێ کە فەرقی نێوان خۆی و توودەییەک بناسێ. هەوڵی د.قاسملوو بۆ گونجاندنی "سوسیالیزمی دیمۆکراتیک" لە بەرنامەی حیزبدا بۆ نیشاندانی "سیمای ئینسانی دیمۆکرات" بوو. مەبەستی د.قاسملوو لە هێنانە ئارای ئەو باسە و پێ چەقاندنی بۆ هێنانەوەی لە بەرنامە و پروگرامی ناوخۆی حیزبدا، پاکتاو کردنی توودەئیسم بوو، ئەویش لە ماوەیەکی کورتدا.

کارتیکردنێکی کە حیزبی توودە زیاتر لە سی (٣٠) ساڵ لە سەر مێشکی رووناکبیرانی کوردی ڕۆژهەڵاتی کردبوو، دوکتور بە تەما بوو بە چەند مانگێک ئاسەواری نەهێڵێ. ئاخرسەر کۆنگرە بریاریدا، کە ئەندامی حیزبی دیمۆکرات، پێویستە "سیمای دیمۆکرات"ی هەبێ. بەرنامەی کاری کۆنگرە لە سەر هەڵبژاردنی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی پێویستی بە لێدوانی زۆر هەیە. لێرەدا بە کورتی باسی دەکەم. لە سەر شێوەی هەڵبژاردنی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی بۆچوونی جۆراوجۆر هاتە ئاراوە. هەر لایەنێکی فکری، هەوڵی دەدا بە لای خۆیدا بیشکێنێتەوە. لە راستیشدا گرینگترین مەیدانی کێ بەرکێ بوو. چوون چارەنووسی داهاتووی حیزب و جووڵانەوە پێوەندی راستەوخۆی بە چۆنێتی تەرکیبی کۆمیتەی ناوەندیەوە بوو. د.قاسملوو لە ماوەی ساڵانی دوور و درێژی لە ناو حیزبی توودە دا ئەزموونی باشی لەو بوارەدا وەدەس هێنابوو. ئەگەر ناوبراو، لە سەر بابەتەکانی تر کە بە پێچەوانەی ویستی خۆی بریاریان لە سەردەدرا، هەوڵی داسەپاندنی نەدەدا، لە کاتی دیاریکردنی کاندید بۆ کۆمیتەی ناوەندی، ئەوپەڕی هۆش و ئەزموونی نیشان دا. زۆربەی ئەندامانی بەشدار بە هۆی کەم ئەزموونی لە کاری سیاسی و رێکخراوەییدا، نەیانتوانی لەسەر چۆنێتی دیاری کردنی کاندید و شێوەی دەنگدان، چالاکانە بەشداری بکەن و پێش بە داسەپاندنی نەزەری تاقەکەسی بگرن. د.قاسملوو کە خەڵکی ئاموژگاری دەکرد، بۆ "تەمرینی دێموکراسی"، بۆ ئەوەی بتوانێ چارەنووسی داهاتووی حیزب بە تەواوی بە دەستەوە بگرێ، شەوی پێش هەڵبژاردنی کۆمیتەی ناوەندی، لیستەیەکی ئامادە کردبوو، کە بو شوێنەوونکە، ناوی چەند ئەندامی کونی حیزب وەک غەنی بلووریانیشی تێدابوو و لە چەندین نووسخەدا سەر لە بەیانی، پێشکردنەوەی رەسمی کۆنگرە، بە سەر ئەنداماندا بڵاویان کردەوە و هەریەکەی پارچە کاغەزێکیشیان لە بەردەست دانان، تا دەنگی

خۆیان بە شێوەیەکی "دیمۆکراتیک"! بەو ناوانەی بەردەستیان بدەن! هەرچەند بەشێک لە بەشداران رەخنەی توند و ناڕەزایی خۆیان لەو کردەوە دەربڕی، بەلام کاک غەنی کە خوشەویستی هەموولایەک بوو وەزعەکەی هێدی کردەوە و کۆنگرەی هێناوە سەر رەوتی ئاسایی.

لە ئەنجامدا، بیست وپێنج کەس وەک ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی دیاری کران و چارەنووسی کوردی ڕۆژهەلاتیان درایە دەست. گەرچی ئەو کۆمیتە ناوەندییەی کە بەم چەشنە دەنگی بۆ درا، ژمارەیان لە کۆمیتەی ناوەندی پێشوو زیاتر بوو، بەڵام لە باری چۆنێتییەوە بەرەو نزمی خزا و مەیدانی بۆ سەرەڕۆیی و دیکتاتوری تاقەکەسی زیاتر ئاوەڵە کرد. بە کورتی بڕیاراتی سیاسی کۆنگرەی چوار لە تەک بۆچوون و هەڵوێستی حیزبی توودە بەرانبەر بە شۆڕش و رێبەرایەتیەکەی، هەروەها دۆستان و دوژمنانی شۆڕش هاوسەنگی تەواوی بوو. بەلام لە بوارەکانی دەستنیشان کردن و داسەپاندنی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی و راوێژکار و کۆمیسیونی بازڕەسی و هەروەها پێکهێنانی هێندێک ئالوگۆر لە پێرەو و بەرنامەدا، د.قاسملوو ئامانجەکانی خۆی پێکا و سەرکەوتنی گەورەی وەدەست هێنا. سەرکەوتنێک کە لە داهاتوودا، رێگای بۆ بەربەست کردنی هەر چەشنە بەرهەڵستکارێک دژی هەڵوێستەکانی دوکتور و هەروەها پەسند کردنی "کورتەباسێک لە سەر سوسیالیزم" و ئاخرسەر وەلانانی "توودەئیسیم" خۆش کرد و حیزبی دیمۆکراتی لە ژێر نفووزی حیزبی توودە دەرهێنا و پاڵی وەپاڵی حیزبە سوسیال دیمۆکراتەکانی ئوروپای غەربی دا و دەرگای بەرەو ئەنترناسیونالی سوسیالیست کردەوە. بە پێچەوانەی راگەیەندراوەکانی ئەوکاتی حیزب، پێکهاتن و کۆتایی کاری کۆنگرە، نەریزەکانی حیزبی پتەو کرد و نە دەسکەوتی مێژوویی بە دواوە بوو. بەڵکوو بوو بەهۆی سەرەتای لێکدابران و زاڵبوونی دیکتاتۆری بە سەر حیزبدا. بەڕێوەبەرایەتێک کە لە کۆنگرەی چواردا لە دایک بوو، توانایی و لێهاتوویی ئەوەی نەبوو تا بە شێلگیری و نەترسانە لە پێناو دابیینکردنی بڕیاراتی کۆنگرەی چواردا هەنگاو باوێژێ. هێڵی فکری و کردەوەکانی زۆربەی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندەی، بە دوای رێوشوێنێکی تر، غەیری رێوشوێنی پەسندکراوی کۆنگرەدا ڕۆیشت. ئاڵۆزی و پەشێوێکی کە لە ئاکامی کۆنگرەدا کەوتە ناو رێزەکانی حیزبەوە چ جاران مێژووی حیزب رەنگە بە خۆیەوە نەدیتبێ. ناکۆکی فکری و سیاسی نێوان ئەندامانی حیزب، شەڕی دەسەلات لە نێوان کومەڵە و حیزبدا، شەڕفروشی و ئاژاوە نانەوەی دەسەڵاتدارانی شووینیست و بەرچاوتەنگ و ویشکە مەزهەبی ئێران لە کوردستان و گوێ نەدان بە داخوازییەکانی گەلی کورد، خوتێخزاندنی کۆنە ساواکی و ئەفسەرە ڕاکردووکانی

سەر بە رژیمی پێشوو و هەروەها پیلانگێرانی رژیمی بەعسی فاشیستی عێراق لە سەر حیسابی کورد و... ئاسوی چارەنووسی سیاسی کوردی رۆژهەڵاتیان تاریک کردبوو. لە هەلومەرجێکی ئەوتودا، بەرێوەبەرایەتی حیزب لە جیاتی پتەوکردنی ریزەکانی حیزب و دارشتنی سیاسەتێکی گونجاو لە تەک دروشمەکان و بڕیاراتی کۆنگرەدا، کات و دەرفەتی خۆی بۆ زەخت خستنە سەر لایەنگرانی سیاسەتی حیزبی توودە و کەسانی سەربەخۆ و وەلانانیان لە حیزب تەرخان دەکرد. بەداخەوە هەر کەسێک گویرایەڵی سیاسەت و کردەوەکانی ئەوان نەبووایە، بە ناوی لاڕێ و توودەیی دەکەوتە بەر تەوژمی بوختان و تەریکیان دەخستەوە. یەکێک لە ریکخراوە هەرە بەهێز و بە دیسیپلینەکانی حیزب لەو سەروبەندەدا، تەشکیلاتی مەهاباد بوو، کە راستەوخۆ لە ژێر چاوەدێری و بەرپرسایەتی کاک کەریمی حیسامی و بە هاوکاری رێکخراوی لاوانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، کاروباری سیاسی و ریکخراوەیی و کۆمەڵایەتی شاری مەهابادی رادەپەراند. دوای کۆنگرەی چوار ئاگری دژایەتی لە گەڵ توودەیەکان و لایەنگرانی هەر دەهات خۆشتر دەبوو، هێرش بردنە سەر دەفتەری حیزبی توودە و ئاورتێبەردانی، ڕاونان و گرتن و لێدان و بێ حورمەتی پێکردنیان، رۆژ لە گەڵ رۆژ زیاتر پەرەی دەستاند. تەشکیلاتی مەهاباد، دژی ئەو کردەوانە بوو. یەک دوو جاریش بەیانیەی لەسەر ئەو تاقم و کەسانە دەرکرد کە دەبنە هۆی ئاژاوە نانەوە و هێمنایەتی شار تێکدەدەن. کۆمیتەی ناوەندی کە خۆی بە پێشەنگی دێمۆکراسی خوازی دەزانی، لە جیاتی پشتیوانی کردن لە تەشکیلاتی مەهاباد، کۆسپی دەخستە سەر رێ و بە یارمەتی کۆمیسیونی بازرەسی، دادگایان بۆ ئەندامانی رێکخراوی شار و رێکخراوی لاوان پێکدێنا و وەبەر کەندەوەکۆشی و پشکنینیان دەدان. لە ئەنجامدا، بەرەبەرە مەیدانی هەڵسووڕان و تێکوشانی تەشکیلاتی مەهاباد بەرتەسک کراوە و ئاخرسەر بەرپرسی تەشکیلاتیان وەلانا و ئەندامێکی دەستکردی کۆمیتەی ناوەندیان جێنشین کرد کە بە هۆی نەزانی و لە رووی ئیحساساتەوە، دەستی لە زۆر کاری نارەوا و نابەجێدا. رێکخراوی لاوانی ح.د.ک.ا یش، لە باری کارامەیی و چالاکی نواندن لە ناو حیزبدا نموونە بوو. ئەو رێکخراوەیە بە کۆکردنەوەی زۆربەی لاوانی شۆرشگێر و لێهاتوو لە دەوری خۆی رۆڵێکی گرینگی لە بواری بردنە پێشی سیاسەتی حیزبدا گێڕا. رێکخراوی ناوبراو بە تاوانی رەخنە گرتن لە بەشێک لە سیاسەتی کۆمیتەی ناوەندی و دانی دروشمی دژی بەعس و نزیکایەتی لە سیاسەتی حیزبی توودە، کەوتە بەر هێرش و رەخنەی توندی کۆمیتەی ناوەندی و ئاخرسەر بەرێوەبەرایەتیەکەیان وەلانا و ناوەکەشیان گۆڕی و کردیانە "یەکیەتی لاوانی حیزبی دیمۆکرات". کاک کەریمی حیسامی

لەو پێوەندیەدا دەڵێ: "ڕێکخراوی لاوانی حیزبی دیمۆکرات، چالاکترین و بەکارترین تەشکیلات و ڕێکخراوی حیزب بوو، کاری چاپەمەنی و نووسینی شوعار و سازکردنی مێتینگ و کاری تەبلیغاتی لە ئەستۆی ئەو ڕێکخراوەیە بوو. دوای کۆنگرەی چوار کونەپەرستی نێو حیزب بۆ تێکدانی ئەو ڕێکخراوە، کەوتە خۆ. بیانوویان ئەوە بوو گویا سەر بە توودەن." (بیرەوەریەکان، بەرگی ٧ ل٦٥).

ئەوانە دوو نموونەی بچووک لە کار و کردەوەکانی لایەنگرانی دیموکراسی دژی ئەو کەسانە بوو کە بە گوێرەی یاسا و ڕیساکانی ئەوان نەدەجووڵانەوە. لایەنێکی دیکەی بارودۆخەکە، پێوەندی بە سیاسەتی دەسەڵاتدارانی حاکم و هێزەکانی لایەنگری، وەک حیزبی توودە، چۆنێتی چوونە پێشی ڕەوتی وتووێژەکان لە سەر کوردستان بوو. مەسەلەی کوردستان، ببووە ناوەندی گێرەوکێشەی چەند لایەنی بەهێزی دژ بە یەک، لە ناو حیزب و رێکخراوە سیاسیەکانی ئۆپۆزیسێون و لایەنگرانی شۆڕشدا. هەرکام لەو دەستە و تاقمانە، تێدەکۆشان، لەو دۆخە ئاڵۆزە و لە داخوازییەکانی گەلی کورد، بۆ بەرژەوەندی سیاسی و رێکخراوەیی خۆیان کەڵک وەرگرن. رژیمی بەعسی عێراقیش، بەشێک لە هەوڵەکانی ئەوە بوو کە لە جووڵانەوەی کوردی ڕۆژهەلات، دژی رژیمی ئێران کەڵک وەرگرێ و کورد بکاتە پردەبازی گەیشتن بە ئامانجەکانی خۆی. حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران لە سەرەتاوە ریزە هەنگاوێکی بەرپرسانەی سەبارەت بە چارەنووسی خەڵک لە مەڕ درێژەدان بە وتووێژ و دۆزینەوەی ریگاچارەیەکی ئاشتیانە بۆ کیشەی کورد هاویشت. بەڵام نە هیزەکانی وەک کۆمەڵە و چریکی فیدایی و نە دەسەڵاتدارانی تاران، ملیان بۆ وتووێژێکی راستەقینە و بێ گرێ و گۆڵ رانەکێشا. کۆمیتەی ناوەندی لە یەکەم پلۆنۆمی دوای کۆنگرەدا، هەیئەتێکی چەند کەسی بە سەرۆکایەتی کاک غەنی بلووریان، بە مەبەستی وتووێژ لە گەڵ کاربەدەستانی دەوڵەت رەوانەی تاران کرد تا لە تەک "بەنی سەدر" سەرکۆماری کاتی، بە سەرئەنجامێک بگەن. هەیئەتی ناوبراو، بە بێ هیچ چەشنە دەسکەوتێک گەراوە. هەر لەو فەترەیەدا، بە ڕێگای "داریوشی فروهەر"ەوە، گەڵاڵەیەکی چەند مادەیی، بە ناوی گەڵاڵەی "خودگەردانی" کە شەقڵی حیزبی توودەی پێوە دیار بوو، ئاراستەی نوێنەرانی گەلی کورد و بەتایبەتی حیزبی دیمۆکرات وەک قسەکەری "هەیئەتی نوینەرایەتی گەلی کورد" لە گەڵ دەوڵەتدا کرا. گەڵاڵەی خودگەردانی لە ناوەرۆکدا جیاوازیەکی ئەو توی لەگەڵ گەڵاڵەی شەش ماددەیی حیزبی دیمۆکرات بۆ خودموختاری نەبوو. د.قاسملوو لە مێتینگی گەورەی شاری مەهاباد دا، ناوی گەڵاڵەی خودگەردانی نا "سەرگەردانی" و ئاوێکی ساردی بە سەر داڕێژەرانی گەڵاڵەکەدا کرد و کوتی: "گەلی کورد

خودموختاری دەویَ نەک سەرگەردانی". هەر لەو میتینگەدا ناوبراو باسی دوستایەتی کورد و یەکیتی سوڤیتی کرد و کوتی: "ئیمە یەکیتی سوڤیت بە دۆستی هەرە گەورەی خۆمان دەزانین". ئەگەر کاربەدەستانی تاران و لە سەروی هەموانەوە شەخسی خومەینی وەک ڕیبەری سیاسی و مەزهەبی قسە و کردەوەیان یەک با و ئامانجیان فریودان و دژایەتی لە گەڵ کورد نەبوایە،بە دان پیداهینان بە خودموختاری و پەسند کردنی گەلاڵەی شەش ماددەیی حیزبی دیمۆکرات، دەیان توانی بەر بە ماڵویرانی و کوشت و کوشتار لە کوردستان بگرن.

بەڵام بەرچاوتەنگی و ڕەگەز پەرستی نەتەوەی فەرمانرەوا، مەیدانی بۆ بە کافر زانین و دانی حوکمی جیهاد بۆ وەڕیخستنی لافاوی خوین خۆش کرد. بەنی سەدری بە ناو لیبراڵی سەرکۆمار و فەرماندەی گشتی هیزە چەکدارەکانی ئیران بە دوای ئەوەدا، داوای چەک دانانی لە هیزە سیاسیە چەکدارەکانی کورد کرد، فەرمانی بە ئەرتەش و سپای پاسداران دا کە "هەتا لە ناو بردنی ئاخر سەربزیوی (شورشی) کورد پوتینەکانیان دەرنەهینن." بە دوای ئەوەدا کۆمیتەی ناوەندی حیزب لە وەڵامی بەنی سەدردا ڕایگەیاند "پیش ئەوەی خودموختاری کوردستان بە ڕەسمی بناسریَ و ئینتزاماتی ناوخۆ بدریتە دەست پیشمەرگە (پولیس و ژاندارمەی خۆولاتی) بە هیچ جۆر ناچیتە ژیر باری چەکدانان." لە کاتیکدا کە شەڕیکی هەمە لایەنە بە سەر کوردستاندا سەپیندرابوو و ئەرتەش و سپای پاسدارانی خومەینی بیبەزەییانە خەڵکیان وەبەر گوللە دەدا، بەڕیوەبەرانی حیزبی توودە لە چوارچیوەی سیاسەتی پشتیوانی لە خەتی ئیمام و هەڵڕشتنی فرمیسکی بە درۆ بۆ گەلی کورد خەریکی داڕشتنی بەرنامە بە مەبەستی شەق کردنی حدکا و نانەوەی دووبەرەکی لە ناو جووڵانەوەی کورد بوون. بۆ ئەو مەبەستە حیزبی توودە لە وتاریکدا لە نامەی مەردوم، ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندیدا، حیزبی دیمۆکراتی بە سیَ دەستە و لایەن دابەشکرد: یەکەم: عەناسوری موخەڕیب. دووهەم: عەناسوری ناسیونالیستی تەنگ نەزەر. سیهەم: عەناسوری سادق و ئاگا. پاشانیش لە دریژەی هەمان سیاسەتدا، بە بڵاو کردنەوەی هیندیک خەبەری بیَ بەڵگە و پشتیوانە لە سەر سکرتیری حیزب، د.قاسملوو لە مەڕ وەرگرتنی ٩ میلیون دولار یارمەتی لە ناتۆ کۆتایی بە میژووی پیوەندی نیوان هەر دوو حیزب هینا.

بەرەو دابڕان

هەرچی سیاسەتی گشتی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، لە بڕیارە پەسندکراوەکانی کۆنگرەی چوار دوور دەکەوتەوە، لایەنگرانی کۆنگرە، زیاتر پێیان لە سەر بەڕێوەبردنی دادەگرت.

کێشەکەش لەوەدا خۆی دەنواند کە لایەنێک بە پێرەوی کردن لە سیاسەتی گشتی حیزبی توودە، داکۆکی و پشتیوانی لە شۆڕشی دژی ئەمپریالیستی ئێران بە ڕێبەری خومەینی، بە ئەرکی سەرەکی خۆی دەزانی و چارەنووسی کێشەی کوردی ڕۆژهەلاتی گرێ دابوو بە خاشەبڕکردنی ئاسەواری دەسەلاتی سیاسی، کۆمەلایەتی و ئابووری ئەمپریالیزم و سەقامگیر بوونی دەولەتێکی میللی، دیموکراتیک کە لەسایەی ئەودا، ئازادیە کۆمەلایەتیەکان و یەک لەوان خودموختاری ئیداری و فەرهەنگی لە چوارچێوەی تەواوییەتی ئەرزی ئێراندا مسۆگەر بکرێ.

بە پێی بۆچوون و هەلسەنگاندنی ئەو لایەنە، کەسێک خەباتگێر و شوڕشگێری ڕاستەقینەبوو، کە توانای خۆی لە پێناو پشتیوانی لە خەتی ئیمام و دژی ئەمپریالیزم تەرخان کردبا. لە چوارچێوەی ئەو بۆچوونەدا، تێکڕای ئەو هێزو کەسانەی کە بەهەر هۆیەک بە پێچەوانەی ئەو ڕێبازە جوولابانەوە، دەکەوتنە کادری «دژی شۆڕش» و خزمەتگوزاری ئەمپریالیزم. لایەنەکەی تر کە لە ئەساسدا، د.قاسملوو بەڕێوەبەر و داڕێژەری بەرنامەو ڕێبازەکەی بوو، مەسەلەی پشتیوانی کردن لە شۆڕش و بەڕێوەبەرایەتیەکەی، بەستبۆوە بە چارەسەری کێشەی کورد لە چوارچێوەی گەلالەی پێشنیارکراوی خودموختاری و ڕاگەیاندن و جێبەجێکردنی لە لایەن کاربەدەستانی تارانەوە. جگە لەوە کۆمەلێک ناتەبایی و کێشەی فکری تر کە لە کۆنەوە لەسەریەک کەلەکە کرابوو و ژیانێکی هێمنانەی نێو حیزبی بۆ هەردوولا دژوار کردبوو. بەو چەشنە بە

لەبەرچاوگرتنی سیاسەت و بۆچوونی دژ بەیەکی هەر دوو باڵی حیزب، پرۆسەی دوور کەوتنەوە لێکتر، ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر پەرەی دەستاند. سەرباری ئەوەش، باروودۆخی ئێران لەو پەڕی ئاڵۆزی و پەشێوی سیاسی و ئابووری دابوو. لەناوەندی دەسەڵات، لە تاران، ناڕەزایی و خۆپێشاندانی خوێندکارانی زانستگاکان و رووناکبیرانی سەر بە دەستەو تاقم و حیزب و ڕێکخراوە سیاسیەکان، لە پەرەگرتن دابوو. مەودا و مەیدانی ئازادیە دیمۆکراتیکەکان، لە لایەن مەزهەبیە ویشکەڕۆیەکان و لایەنگرانی خەتی ئیمام بەرە بەرە وەبەر هێرش دەدران و بەرتەسک دەکرانەوە. بە کردەوە دەوڵەت هیچ چەشنە دەسەڵاتێکی نەمابوو. بەنی سەدر و دۆست و پێوەندەکانی و هەروەها ڕێکخراوی موجاهیدینی خەڵکی ئێران و... کەوتبوونە بەر هێرش و پەلاماری تەبلیغاتی ئیمام و خەتەکەی. لە هەمانکاتدا کوردستان کەوتبووە بەر دەستدرێژ و هێرشی نیزامی ئەرتەش و سوپای پاسداران و شارو و گوندەکانی خاپوور و خەڵکی بێتاوانیش وەبەر گوللە دەدران.
لە دەرەوەی ئێران ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی، بە مەبەستی هێنانە سەرکاری ئاڵترناتیوی خۆیان، خەریکی بەرنامە و پلان داڕشتن بوون، کە یەک لەوان وەخۆخستن و هاندانی رژیمی عێراق بۆ هێرش کردن بۆ سەر خاکی ئێران بوو.
لەو کاتەدا کێشەی دوو رەوتی فکری لە ناو حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێراندا، لە سەر چۆنێتی گرتنەپێشی سیاسەت و هەڵوێستێکی ڕێکخەرانە و بەرپرسانە بە پێی هەلومەرج، گەیشتبووە رادەی پێکهەڵپڕژاندنی تەبلیغاتی توند و تیژ. لە روانگەی لایەنگرانی حیزبی توودەوە، جناحی د.قاسملوو، کەوتبووە بەرەی دژی شۆڕشەوە و هەروەها بڵاوکراوەکانی حیزبی توودەش بە ئاشکرا دژی دەوەستان و پروپاگەندەیان دەکرد. لە لایەکی تر د.قاسملوو بە یارمەتی چەندکەس لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی بە کەڵک وەرگرتن لە بارودۆخی زاڵ بەسەر کوردستاندا، لە پێناو گەیشتن بەو بەرنامەو پلانەی کە لە مێشکی دا دایڕشتبوو، بڕیار و پەسندکراوەکانی کۆنگرەی چواری وەلانا و تاکتیکی خەباتی چەکداری جێنشینی وتوویژ و کاری سیاسی کرد. لە هەمانکاتیشدا بواری بۆ هەڵگرتنی دروشمی رووخانی رژیم خۆش دەکرد. (دیارە هەروەک لە چەند جێ ئاماژەم پێکردووە، رژیم ئامادە نەبوو دان بە خودموختاری دا بنێ.) بەم شێوە، لە سەرەتای مانگی خەرمانانی ١٣٥٩ی هەتاویدا، کۆمیتەی ناوەندی لە توی بەیانێکدا، رایگەیاند: "بۆ ئەوەی جارێکیتر دەوڵەت بکێشینەسەر مێزی ووتوویژ، دەبێ بە هەموو تواناوە بەرامبەر بە هێزەکانی مقاومەت بکەین و شەڕێکی درێژخایەنی پارتیزانی لە گەڵ بکەین." گرتنەپێشی هەڵوێستێکی ئەوتۆ کە پێوەندی بە چارەنووسی نەک هەر حیزب، بەڵکوو سەرجەمی گەلی کورد لە

ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە بوو، ئەوەندەی دێنا تا بە شێوەیەکی بەر بڵاو و هەمە لایەنە باری باش و خەراپی لێکبدریتەوە و لە کۆنگرە، کونفرانس، یان لانی کەم کوبوونەوەیەکی بەرینی حیزبی دا، بدرایە بەر باس و لێکۆلینەوە و ئینجا بریاری پێویستی لە سەر درابا. بەلام بە داخەوە نەک مەجال و دەرفەتی ئەمە پێک نەهێنرا، بەڵکوو بە پەلە وبە بێ وورد بوونەوە لە ئەنجام و ئاکامەکانی و هەروەها، بێ شارەزابوون لە ئوسوول و تاکتیکی شەڕی پارتیزانی، ئامادەیی بۆ شەڕێکی درێژ خایەنی پارتیزانی ڕاگەیەندرا. هەر لەو سەر و بەندەدا (پاش ئەوەی سەرە چەرمەکە ئاو بردبووی) پلێنۆمی دووهەمی حیزب لە ١٧ی خەرمانانی ١٣٥٩ لە گوندی «برایمە»ی سەر بە ناوچەی مەنگوڕان، بەسترا. ئەو کوبوونەوەیە لە باری سیاسی و رێکخراوەییەوە، گرینگی و تایبەتمەندی خۆی هەبوو.

لە پلۆنۆمدا، باس و وتوویژ لەسەر پێشێلکردنی بڕیاراتی کۆنگرەی چوار و هەروەها پێش مەرجەکانی رژیمی بەعس لەمەڕ شێوەی هاوکاری و دانی یارمەتی بە حیزب، دێتە گۆڕێ و پاش کێشە و هەرایەکی زۆر، بە زۆربەی دەنگ پەسند دەکرێ. گەرچی تا ئیستا حیزبی دیمۆکرات ڕاستەوخۆ لە بڵاوکراوە و بەڵگەنامەکانیدا، بە وردی باسی کار و ئەنجامەکانی ئەو کوبوونەوەیەی نەکردووە، بەلام چەند کەس لە بەرپرسان و بەشدارانی پلۆنۆم هەرکام لە روانگەی خۆیانەوە ئاوڕێکیان لێداوەتەوە. کاک «غەنی بلوریان» کە خۆی ئەندامی دەفتەری سیاسی و یەکێک لەلایەنە هەرە گرینگەکانی کێشەکە بووە، لەبیرەوەریەکانیدا، ئاماژە بە حەوت خاڵی پێشنیارکراوی بەعس دەکا و ئەوەی بە یەکێک لە هۆ گرینگەکانی جیابوونەوەی لە حیزب دەژمێرێ. گەرچی چوونە ژێرباری ئەو مەرجانە خۆی لە خۆیدا نووختەیەکی لاواز لە ژیانی سیاسی حیزبی دیمۆکراتدا بوو، بەڵام ئەزموونی دەیان ساڵەی جووڵانەوەی کورد پێشانی داوە کە، کاتێک هێزێکی کوردی لە هەر پارچەیەک دژی دەسەڵاتی ناوەندی چەک هەڵدەگرێ، ناچار دەبێ پەنا بۆ دژمنەکەی تر بەرێ. کورد خووی بە وە گرتووە و وازیشی لێ ناهینێ. حیزبی دیمۆکراتیش کاتێک بە ئاشکرا «شەڕی درێژخایەنی پارتیزانی» دژی رژیم رادەگەیەنێ، بو درێژەدانی شەڕ دەبێ پشت بە لایەنێک ببەستێ.

بڕیار و ئەنجامەکانی کاری پلۆنۆم، وەک هێندێک کەس پێیان وایە، نابێ تەنیا لە چواچێوەی گێرەو کێشەی دوولایەنی جیاوازی فکری و ئاڵۆزی و پەشێوی باری سیاسی وئابووری ئێران و مل ڕانەکێشانی رژیم بۆ داخوازییەکانی گەلی کورد لێکبدریتەوە، بەڵکوو سیاسەت و هەڵوێستی دنیای دەرەوە بەتایبەتی ئەمریکا و ئورووپای رۆژئاوا، بەرامبەر بە ئێران و ئەو حیساباتەی کە بۆ ئۆپوزیسیونی ئێرانی (کوردیش یەک لە وان)

بۆکوتایی هێنان بە دەسەڵاتی مەلاکان لە ئارادابوو، بەشێک لە بەڕێوەبەرایەتی حیزبی هێنابووە سەر ئەو باوەڕە، تا بەپشت بەستن بە هێزو ئیمکاناتی ناوەوە وەک (موجاهیدین و پاشانیش بەنی سەدر و...) و پشتیوانی دەرەوە(عێراق،فەرانسە و...) دەس لە «خەباتێکی درێژ خایەنی پارتیزانی» بدات.
بە هەر حال پلۆنۆمی برایمە نە هۆی دابڕان، بەڵکوو سەرەتایەک بوو بەرەو شەق کردن و لە بەریەک هەڵوەشاندنی بەرەی یەکگرتووی کوردی ڕۆژهەلات کە لەئەساسدا لە سیمای حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێراندا خۆی دەنواند. دوای کۆتایی هاتنی پلۆنۆمی «برایمە» حیزبی دیمۆکرات تووشی قەیرانێکی هەمە لایەنەی سیاسی و تەشکیلاتی هات. هەردوو ڕێبازی فکری بە کردەوە کەوتنە جموجوڵ و هەوڵدان بو راکێشانی کادر و ئەندامانی حیزب بۆلای خۆیان. جناحی د.قاسملوو بە هاوکاری کۆمیسیونی بازرەسی (تەفتیش) دەستی بە زەخت خستنە سەر و دادگایی و پاکتاو کردنی لایەنگرانی کۆنگرەی چوار کرد. زۆربەی ئەو کەسانەی گومانیان لێدەکرا لە بەرپرسیایەتی ڕێکخراوەکانی حیزبی وەلانران. ریکخراوی لاوان هەلوەشێندرا و یەکیەتی لاوانی لە جێ داندرا. لایەنگرانی کۆنگرەی چواریش، بە ڕێنوێنی وئامۆژگاری حیزبی توودە، لە پێناو بەرفراوان کردنی بەرەی خۆیاندا کارو کردەوەکانی ئەولایان لە بڵاوکراوەکانی حیزبی توودەدا لە قاودەدا. لەو فەترەیەدا بازاری بووختان و تومەت هەڵبەستن بۆ یەکتر بە بێ سرنجدان بە هەلومەرجی کوردستان و تەنیا لە بۆ بەرژەوەندی تەسکی ئیدوئولوژی و حیزبایەتی لە برەو دابوو. ئەگەر د.قاسملوو و لایەنگرانی بە مەتمانە کردن بە وادەو بەڵێنیەکانی ولاتانی ئورووپایی و دروشمە بێ ناوەرۆکەکانی لیبرالەکان و ڕێکخراوی موجاهیدینی خەڵک و... بە ورە و هەڵویستێکی سیاسی ئەوتۆ راکێش کران، لایەنگرانی سیاسەتی حیزبی توودەی ناو حیزبی دیموکرات، بە پشت بەستن بە یەکیەتی سۆڤیەت و حیزبی توودە، چارەنووسی سیاسیان لە ژێرپێی ئیمام و خەتەکەی دا بێ هیچ چەشنە دەستکەوتێک قوربانی کرد.

لێکدابڕان

برینی ناکۆکی و ناتەبایی رۆژبە رۆژ زیاتر تەشەنەی دەستاند. تا رادەیەک کە لایەنگرانی هەردوولا لە شەقامەکانی شار یەکتریان وەبەر لێدان و کوتان دەدا. جگە لەو کەسانەی کە بە تەواوی رێبازی فکری و سیاسی حیزبی توودەیان قەبوول کردبوو، ژمارەیەکی بەرچاو لە ئەندامانی پیشووی کۆمیتەی ناوەندی و بەرپرسانی کۆمیتەی نیزامی وەک (مەلارەسوولی پێشنماز، مەلا سمایلی حاجی، سەرگورد عەباسی، رەحمانی کەریمی) و کومەڵێک لە کادر و پیشمەرگەکانی حیزب، لە دوو رێیانی لایەنگری هەرکام لە هێڵەکانی فکری حیزبدا، خولیان دەخواردەوە و نەیاندەزانی بەرەو کام لا هەنگاو باوێژن. لەوانە چەند کەسێکیش، لە پێناو ئاشتکردنەوە و یەکگرتنەوەی هەردوو لایەندا ناوبژیکەریان دەکرد.

ئەگەر سەرجەمی ئەوکەسانەی کە لە دوو رێیانەدا گیریان کردبوو، لە کاتی راگەیاندنی «دابڕان»دا، رەگەڵ کەوتبان، ئەوا لە روانگەی «ماموستا عەبدوڵڵەی حەسەنزادە»وە نیو بەشی کوردستانی ژێردەستی ئێران جاشاوی دەبوو.

کاک غەنی بلوریان کە بە هۆی رابردووی ساڵانی دوور ودرێژی زیندان وەک قارەمانێک پێشوازی لێکرابوو و لەو کاتەدا دەورێکی بەرچاوی لە ناو کومەڵ و حیزبدا دەگێڕا، کوبوونەوەکانی بەرێوەبەری تەحریم کردبوو. راسپاردەکانی حیزبی توودە لە هاتووچوی مەهاباد و تاراندا بوون و بە پێوەندی گرتن لە تەک ناڕازیەکان بەرە بەرە بواری لێکدابڕانیان خۆش دەکرد.

ئاخرسەر لە ٢٥ی جۆزەردانی ١٣٥٩ی هەتاوی ٧ کەس لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی هەلبژێردراوی کۆنگرەی چوار کە بریتی بوون لە (غەنی بلوریان، ماموستا هێمن، رەحیمی سەیفی قازی، فەوزییەی قازی، فارووقی کەیخوسرەوی، ئەحمەدی عەزیزی و نەویدی

موعینی) له توێی بەیانیەیەکی چەند لاپەڕەییدا، ویڕای شیکردنەوه و پێداچوونەوه به هۆیەکانی ناتابەیی نێوان دوو باڵی حیزب، دابڕانی خۆیان له جناحی د.قاسملوو ڕاگەیاند و به ناوی حدکا. ئێران (پیڕەوانی کۆنگرەی چوار) دەستیان به کار کرد.
ڕاگەیاندراوەکه به ناوی «بۆچوون و هەڵوێستی بەشێک له کادری بەڕێوەبەرایەتی حدکا سەبارەت به وەزعی ئێستای وڵات، شۆرشی ئێران و مەسەلەی کوردستان» ناودێر کرابوو، لایەنەکەی تری بەناوی «باندی قاسملوو» له قەڵەم دابوو، که سەر به سوسیال دێموکراسی ئورووپای غەربییه و له تەک ئاڵوگۆره شورشگێریەکانی دنیای ئێستا دژایەتی دەکا و ناوەڕۆک و مێشکی رفورمیستی هەیه و هەروەها ناسیونالیسمی کوێر و بەرچاوتەنگ لەو بۆچوونەدا ڕۆڵیکی بەرچاو دەگێرێ. که وابوو هەوڵی د.قاسملوو بۆ گونجاندنی «سوسیالیزمی دیموکراتیک» له بەرنامەی حیزبدا، رەنگدانەوەی بەشێک لەو بۆچوونه رفورمیستیانەیه و...
ئەوه کاکڵەی روانگەو بۆچوونی دابڕاوەکان بەرانبەر به لاباڵەکەی تر بوو، که هیچ چەشنه جیاوازێکی تەنانەت وشەیی له تەک بۆچوونی حیزبی توودەدا نەبوو. به دوای ئەو ڕاگەیاندراوەدا، حیزبی تووده لەلاپەرەی یەکەمی ڕۆژنامەی (مردم) ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندی، به خەتی درشت پێشوازی لەو هەڵوێسته کرد و به هەنگاوێکی مێژوویی قەبڵاند.
بەڕێوەبەرانی حیزبی تووده خۆیان له تاران دانیشتبوون و بێئاگا له هەلومەرجی تایبەتی کوردستان و باری پسیکۆلۆژی خەڵک و کردەوەکانی چەکداره شووینیست و بەرچاوتەنگەکانی حکوومەت و قین و تووڕەیی خەڵک لەوان، نووسخەی سیاسیان بۆ کوردستان دەپێچاوه و ڕێوشوێنی شەڕی براکوژیان خۆش دەکرد. بەڕێوەبەران و کادر و ئەندامانی پێرەوانی کۆنگرەی چواریش به بێ ئەوەی ئاکامەکانی جیابوونەوەیان، لێک بدەنەوه، وەها کەوتنه ناو گێژاوەی خەباتی چینایەتی و دژی ئەمپریالیستی، که خەباتی نەتەوایەتی له ئاستیدا ڕەنگ و ڕووی له دەست دابوو.
بەم شێوه ئەو کەسانەی که تا دوێنی له سەنگەرێکدا له پێناو وەدیهێنانی ئامانجەکانیان، تێدەکوشان و زیندانی و دەربەدەری و قوربانیان دەدا، لەمەو دوا له دوو سەنگەری جیاواز بەڵام له پێناو هەمان ئامانجدا، شیر و تیریان لێک دەسوو.
دیاره سیاسەت و هەڵوێستی (پێرەوانی کۆنگرەی چوار) بەرانبەر به حیزبی دیموکرات توند و تیژ و دوژمنکاریانه بوو و زیانێکی گەورەشی له جووڵانەوەی کوردی ڕۆژهەلات دا،بەلام هەرچێک بێ، دیاردەیەک بوو که مێژووی خودی جووڵانەوەکه له ناخی خۆیدا پەروەردەی کردبوو و هیچ چەشنه ناتەبایەکی له تەک دروشمه مێژوویی و ستراتیژیەکانی

حیزب و جووڵانەوەکەدا نەبوو. جیاوازیەکە لە ئەساسدا لەوەدا خۆی دەنواند کە هەرکام لەو دوولایەنە بە دوو ڕێگا و کەرەسەی جیاوازەوە بە تەمای گەیشتن بە ئامانجەکانیان بوون. بەڵام پاشکەوتوویی ئابووری و کومەڵایەتی، هەتڵە بوونی ڕێگا و تینەگەیشتوویی و شەڕی دەسەڵات ودەست تێوەردانی نەیاران و... تا ئێستا زۆر جار لە کوردستان تراژدی خوڵقاندووە.

حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لە ژێر رابەری د.قاسملوودا، کە خاوەنی چەک و چوڵ و ئیمکانات و هێزێکی ئینسانی زۆر بوو و هەروەها خۆی بە پێشەنگی دیموکراسی خوازی دەزانی، هەڵویستێکی یەگجار توند و ناسیاسیانەی بەرانبەر بە «دابڕاوەکان» لە حیزب گرتە پێش و بە قسەو نووسین و کردەوە تاوانی «جاش» و «خۆفروش» و «خەیانەتکار» یان بۆ هەڵبەستن. مێژووی فەرهەنگی سیاسی حیزب و ریکخراوە سیاسیەکانی کوردستان لەو ووشانە ئاخنراوە. بڵاوکراوەکانی دەفتەری سیاسی حیزبی دیموکرات لەمەر «تاقمی ٧ کەسی»وە دەستی زۆر کەسی هەلپەرست و نەزانی بۆ خولقاندنی تاوان ئازاد کرد. دوو کەس لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی (ماموستا هێمن و فارووقی کەیخسرەوی) و هەروەها ژمارەیەک لە کادر و ئەندامانی پێرەو لە لایەن بەرپرسانی حیزبەوە گیران و رەوانەی زیندان کران. جەعفەر و عەلی کەڕووبی دوو برای پێشمەرگە و دڵسۆز بە حیزب و گەل بە بێ تاوان تیرۆر کران. هەر لەو سەروبەندەدا چەندین کەسیش لە لایەن بەکرێگیراوانی رژیم لە مەهاباد و شارەکانی تر گیران و یەک لەوان بە ناوی (سەید رەحیمی نادر ئەحمەدی) کە لاوێکی یەگجار بەوەج و تێکۆشەر بوو، بە بێ سێ و دوو لێ کردن گوللەباران کرا.

هەڵوێستی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران بەرانبەر بە پێرەوانی کۆنگرەی چوار دوور لە هەر چەشنە ئوسوول و پرنسیپی حیزبی بوو. ئەوان لە بری ئەوەیکە دیاردەی دابڕان (ئینشعاب) و هۆیەکانی کە پێوەندی ڕاستەوخۆیان بەناکۆکی و ململانی نێو کۆمەڵگاو حیزب و هەروەها بەرهەمی دوو روانگەی جیاوازبوو، بە شێوەیەکی زانستیانە و سیاسیانە و واقعبینانە لێک بدەنەوە و ئەندامانی حیزب و جەماوەری خەڵکیش لە چونێتی ڕووی ڕاستی ڕووداوەکان ئاگادار کەن، بە کەڵک وەرگرتن لە بارودۆخی کوردستان و قین و تووڕەیی خەڵک لە سەرەڕۆیی و دیکتاتوری مەزهەبیە ویشکەڕۆیەکان، بە بێ ئەوەی وەڕووی خۆیان بێنن کە زۆربەی قەرار و بڕیارەکانی کۆنگرەی چواریان لە ژێر پێ ناوە، هەموو تاوانی ناکۆکی و دووبەرەکی و سەرئەنجام دابڕان لە حیزبیان خستە سەرملی ئەو بەشەی کە بەناوی پێرەوانی کۆنگرەی چوار لە بەشەکەی تر جیا بوونەوە.

لەو پێوەندییەدا بەکارهێنانی وشەگەلی «جاش» و «خائین» دەرحەق بە پێرەوانی کۆنگرەی چوار کە تەنیا بە هۆی ناکۆکی بیروڕا و شێوەی بۆچوونی جیاواز بەرانبەر بە چەمکە کۆمەڵایەتی، سیاسی وئابووریەکان و لەو پێوەندییەدا چونێتی لێکدانەوەیان لە سەر شۆڕشی گەلانی ئێران و بەڕێوەبەرایەتێکەی، لە حیزب جیابوونەوە و پاشانیش ڕێگای سیاسەتێکی ئاشتیانەیان بۆچارەسەری مەسەلەی کورد گرتەپێش، زۆر ناڕەوا و نابەجێ بوو... لە ناو کوردا، جاش بە کەس یان کەسانێک دەگوترێ کە دژی جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی گەلەکەیان بە هەر شێوەیەک لە خزمەت دوژمنانی جووڵانەوەکەدابن و زیانی پێبگەیەنن وجیرە و مواجبیش لە دەوڵەت وەرگرن. پێرەوانی کۆنگرەی چوار خاوەنی رابردووی سیاسی و هەستی نەتەوەیی و نیشتمانپەروەری بوون. زۆربەیان لەو کەسانە نەبوون کە شەو خەون بە حیزبەوە ببینن و سبەینێ بەرگەی ئەندامەتی پڕکەنەوە و لە سەر کورسی کۆمیتەی ناوەندی دانیشن و قسەی نەقاڵ بکەن. ئەوان نە تەنیا دژی جووڵانەوەی کورد نەبوون بەڵکوو لە پێناو دابینکردنی درووشمە مێژوویەکەی حیزب واتە «دیموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستانی ئێران» و هەروەها ئەو بڕیاراتەی کە لە کۆنگرەدا پەسند کرابوو، کەوتنە هەوڵ و تێکۆشان. ئەگەر لەو فەترەیەدا پێیان وابووکە جیناحێک لە دەسەڵات تاڕادەیەک توانایی دەرک و چارەسەری کێشەی کوردی لە چوارچێوەی خودموختاری ئیداری و فەرهەنگیدا، هەیە، ئەوە تەنیا دەکەوێتە ناو خانەی هەڵەی سیاسی و خویندنەوەیەکیتری لێناکەوێتەوە. کەسانێک کە تاچەند چریکەیەک پێش جیابوونەوە لە گەڵ سەرجەمی ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دیموکرات لە یەک سەنگەردابوون، چۆن پاش دەربڕینی بیروڕای سیاسی خۆیان بەرانبەر بەدرێژەدان و گرتنەپێشی هەرئەو ڕێبازەی کە نوێنەرانی زیاتر لە ٣٠ هەزار ئەندامی حیزب، دەنگیان بۆدابوو، یەکدابەدوو بوونە جاش و خایین؟ زۆربەی ئەندامانی بەڕێوەبەری کۆنگرەی چوار، ئەو کەسانەبوون کە ڕاستەوخۆ لە دامەزراندن و پەرە پێدانی حیزب وئامانجەکانیدا ڕۆڵی سەرەکیان گیڕابوو، بۆ وینە کەسانی وەک ماموستا هێمن (لە کۆنگرەدا نازناوی شاعیری نەتەوەیی پێدرا)، غەنی بلووریان (بە ٢٥ سال رابردووی زیندان و ڕاکێشانی دەنگی سەرجەمی ئەندامانی کۆنگرە بۆلای خۆی) و حەمەدەمینی سیراجی و ڕەحیمی سەیفی قازی و بە دەیان کەسیتر کە سالانی دوور و درێژی ژیانی خۆیان لە ئاوارەیی و دەربەدەری و زینداندا تێپەڕکردبوو، شیاوی ئەو شێوە لێدوان و بوختان پێکردنانە، نەبوون.

بەڕێوەبەرایەتی حیزبی دیموکرات بە دانی حوکمێکی ئەوتۆ گەرچی راستەوخۆ بڕیاری تیرۆر و لێدانی پێرەوانی کۆنگرەی چواری لە کۆبوونەوەیەکی رەسمیدا نەدا (چوون لە پرستیژی نێونەتەوەیی حیزبی دیمۆکراتی کەم دەکردەوە) بەڵام لە هەمانکاتدا بواری بۆ گرتن و تەنانەت کوشتنی «پێڕەوان» لە ناو حیزبدا ئامادە کرد. پێڕەوانی کۆنگرەی چواریش وەک بەشەکەی تری حیزب خوازیاری خودموختاری ئیداری و فەرهەنگی لە چوارچێوەی تەواویەتی ئەرزی ئێراندابوون، بەڵام ئەوان پێیان وابوو بۆدابینکردنی ئەو دروشمە، شەڕی چەکداری پێویست نییە و دەکرێ لە ڕێگای سیاسی و وتوویژەوە چارەسەرێکی بۆ بدوزرێتەوە. گەرچی داهاتوو نیشانیدا نە پشتیوانی پێرەوانی کۆنگرەی چوار و نە دروشمی ڕووخاندن و شەڕی چەکداری و نە وەدەنگ هاتنی ڕواڵەتی دنیای دەرەوە حکوومەتی دینسالار و لاساری مەلاکانی نەهێنا سەر ئەو باوەڕە، تا لانی کەم دان بە هێندێک لە مافە نەتەوایەتیەکانی کورددا بێنن. ڕادەی تەسکبینی و خۆشبینی ڕووناکبیرانی کورد لە هەردووباڵی حیزبدا چ بەرانبەر بە هێزە سەراسەریەکان و چ لەمەڕ دیاریکردنی ستراتێژی و تاکتیکی خەباتەوە تووشی چارەنووسێکی تاڵی کردن. لە هەمانکاتدا کە پێرەوانی کۆنگرەی چوار لە نیزیکایەتی و خزمایەتێکی تەنگەبەر لە تەک حیزبی توودە و ڕێکخراوی فیداییەکانی خەڵک (زۆربە) دا بە مەبەستی تێگەیاندنی دەسەڵاتدارانی تاران لە ویست و خواستی گەل، کەوتبوونە سەر هێڵی خەباتی تووند و تیژی دژی ئەمپریالیستی و پیشتیوانی گەرم و گوڕ لە شۆرش و ئیمام و خەتەکەی، حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێرانیش، وێڕای نیزیکایەتی و هاوپیوەندی لە گەڵ رژیمی عێراق، خەریکی خۆشکردنی بواری دوستایەتی و هاوکاری لە تەک ڕێکخراوی موجاهیدینی خەڵکی ئێران و بەشداری لە «شوورای نیشتمانی بەرگری میللی» بە سەرۆکایەتی مەسعوودی رەجەوی دا بوو.

ئەگەر پێرەوانی کۆنگرەی چوار بە بێ ئاگاداری و لێکدانەوەیەکی زانستیانە لە ناوەرۆک و شێوەی بۆچوونی دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی ئێران داوای خودموختاریان لەو رژیمە دەکرد، حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێرانیش هەمان داوای لە «حکوومەتی کاتی کۆماری دیمۆکراتیکی ئیسلامی ئێران» ی جەنابانی بەنی سەدر و رەجەوی دەکرد. بەنی سەدر کاتێک سەرکوماربوو، هەڵوێستی ڕوون و دژی گەلی خۆی بەرانبەر بە کورد دەربڕیبوو. ڕێکخراوی موجاهیدینیش تا ئەو کاتەی نەکەوتبوونە بەر شاڵاوی ڕژیم و گوڵوڵەیان نەکەتبووە لیژی، چ جاران باسی مەسەلەی نەتەوایەتی بە تایبەت مەسەلەی کوردی لە بەرنامەی سیاسی خۆیدا نەگوونجاندبوو.

دەستنیشانکردنی خودموختاری کوردستان لە بەرنامەی «شورای نیشتمانی بەرگری میللی»دا تەنیا بە مەبەستی گەلەکۆمەگی و هەڵخەڵەتاندنی جووڵانەوەی کورد بوو. بو ئەوەی کورد میواندارێکی باش و کوردستانیش پەناو پەسێوێکی لەبار بوو بۆ درێژەدان بە شەڕی چەکداری و لەوێوە تەقە لە تاران کردن. ئەگەر نا بۆچی لە بەرنامەی «شوڕا» دا، دان بەمافی نەتەوەکانی تری نیشتەجێی ئێراندا نەنراوە؟. لە لایەکی ترەوە، موجاهیدینیش بە شێوەی حیزبی توودە لە ناو حیزبی دیمۆکراتدا هەڵسوکەوتیان دەکرد و هەوڵی ئەوەیان دەدا تا لانی کەم لە باری سیاسیەوە بیخەنە ژێر رکێفی خۆیان. مەسعوودی رەجەوی لە نامەی پیرۆزبایی خۆیدا بۆ کۆنگرەی پێنجەمی حیزبی دیمۆکرات دەنووسێ:

«بە ئاواتی سەرکەوتن بۆ پێنجەمین کۆنگرەی حیزبی ئێوە، لە سەر بەجێگەیاندنی پاککردنەوەی زیاتری نێو ریزەکانتان پێدادەگرم».

پێداگرتنی جەنابی رەجەوی راست لە کاتێکدایە کە د.قاسملوو لە کۆنگرەی پێنجەمدا سەر لە نوێ «سوسیالیزمی دیمۆکراتیک» وەک ئامانجی نهایی لە بەرنامەی حیزبدا دێنێتە گوڕێ و دیسان شەڕ و کێشەی لەسەر ساز دەبێتەوە. مەبەستی رەجەوی ئەوەبووە کە لایەنگرانی سوسیالیزمی عیلمی لە ناو ریزەکانی حیزبدا وەلانێن. وەختی خۆی حیزبی توودە داوای پاککردنەوەی ریزەکانی حیزبی دیمۆکراتی لە کەسانی دژ بە رێبازی سوسیالیزمی عیلمی (بیخوێنەوە دژ بە رێبازی خۆی) دەکرد. ئێستا موجاهیدین، پێ لەسەر پاککردنەوەی لایەنگرانی سوسیالیزم دادەگرێ. هەردوو ڕێکخراوی سەراسەری، یەک کومونیست و ئەویتر موسڵمان، یەک ئامانج دەپێون. هردووڵا خۆیان بە خاوەنی نەتەوەی کورد و ڕێکخراوەکانی دەزانن و پێیان وایە، ئەوانن کە دەبێ چارە نووسی کورد دیاری بکەن. لەم ڕێرەوەدا خۆشمان یاریدەدەرێکی باش بووین. بە کورتی، بوون بە ئەندامی «شورای بەرگری میللی» و مانەوەی حیزبی دیمۆکرات لە شووراددا زۆری نەخایاند، یەکێک لە هۆ سەرەکیەکانیشی ئەوە بوو کە حیزب لە بەرژەوەندی خۆیدا نەدی بە تەواوی بچێتە ژێر باری هێژمۆنی شووڕا کە ڕێکخڕاوی موجاهیدین رۆڵی سەرەکیان تێدا دەگێڕا. لە سالەکانی دواییدا کە سەرلە نوێ حیزب تووشی قەیرانی ناوخۆیی هاتبوو و ئاخرسەر لە کۆنگرەی هەشتدا تەقیوە و دابڕانی بەهاری ١٣٦٧ی بەدوادا هات.کاتێک موجاهیدین بۆیان دەرکەوت کە ئەو لایەنە ئامادەی هاوکارین بە گەرمی پشتیوانیان لێکرد و دابڕاوەکانیش(بەڕێوەبەرایەتی شۆڕشگێر) پێوەندی قووڵیان لە گەڵ موجاهیدین وەگەر خستەوە. دیارە ئەویش جگە لە خۆماندووکردن و دەرفەت لەدەستدان و... بەرهەمێکی تری نەبوو. گرفتەکە لەوەدابوو کە هیچکام لە هێزە چەپ و دیمۆکراتەکان بۆیان

دەرنەکەوتبوو کە، ئیدوئولوژی ئیسلام ناتوانێ تەبایی لە تەک دێموکراسی و ئازادیدا هەبێ. هەڵەیەک کە ئێستاش خەریکەبە شێوەیەکی تر، بەلام بە هەمان ناوەرۆکەوە دووپات دەکرێتەوە.
پچڕانی هاوکاری نێوان حیزبی دیمۆکرات و «شوڕای بەرگری» جاریکی تر ئەزموونی تاڵی شکستی مەتمانەکردن بە هێزە سەراسەریەکانی دەرخست و نیشانیدا کە نەک هەر حیزبی توودە، بەڵکوو سەرجەمی حیزب و ڕێکخراوە غەیرە کوردیەکان بە هۆی غەرق بوون لە گۆمی شوڤینیزم و بەرچاوتەنگیدا ئامادە نین ناسنامەی نەتەوەیی، نەتەوەیەک بە ناوی کورد بسەلمێنن.
لێکدانەوەی سیاسەت و پێوەندییەکانی ناوەوە و دەرەوەی هەردووباڵی حیزب و دەست نیشانکردنی جێ پێی لاواز و بەهێزی ئەم سیاسەتانە کاری ئەم نووسراوەیە نییە. هەروەک لە دەسپێکەوە باسکراوە، مەبەست چونێتی پێکهاتنی پێرەوانی کۆنگرەی چوار و چارەنووسی نادیاریانە. ئاماژە بە دوو نموونەی سەرەوەش بو ئەوە بوو بزانین، نەک هەر پێرەوانی کونگرەی چوار بەڵکوو حیزبی دیمۆکراتیش، چوون هەڵگری یەک درووشم و یەک سیاسەت بەرانبەر بە ڕێگا و شێوەی چارەسەرکردنی مەسەلەی کورد لە چوارچێوەی تەواوییەتی ئەرزی ئێراندابوون،بە مەتمانەکردن وخۆبەستنەوە بە هێزە سەراسەریەکان جگە لە کۆمەڵێک گێرەوکێشەی ناوخۆیی و هەروەها دوورکەوتنەوە لە هەوڵدان بۆ دەستەبەرکردنی مافە نەتەوایەتیەکان دەسکەوتێکی تریان نەبوو.

پێرەوانی کۆنگرەی چوار
لە بەرانبەر تاقیکردنەوەیەکی مێژووییدا

لە سەرەتای بەهاری ١٣٥٩دا، کە هێزەکانی کۆماری ئیسلامی بۆسەر کوردستان هێرش دێنن و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران خۆی بۆ «شەڕی درێژخایەن» ئامادەدەکا، بەرەبەرە شارەکان و پاشانیش گوندەکان لە شەڕێکی نابەرابەردا لە لایەن ئەرتەش و سپای پاسدارانی رژیم داگیر و شاروگوند خاپوور و خەڵکێکی بێتاوانی لە ژمارنەهاتوو بە دەستی سپای ئیسلام شەهید دەکرێ، حیزب ناچار دەبێ مەیدانی خەبات لە شارەوە بۆ شاخ بگوێزێتەوە. پێڕەوانی کونگرەی چواریش سەرەڕای پشتیوانی لە بەناو خەتی خومەینی، بە هۆی زەختێک کە لە لایەن کاربەدەستانی رژیمەوە لە سەریان بوو (بۆ وێنە چەندین کەس لە ئەندامانی پێڕەو لە لایەن کاربەدەستانی دەوڵەت گیران و ڕەوانەی زیندانەکانی ورمێ کران). ڕێگای تێکوشانی نهێنی و نیوە نهێنیان گرتە بەر و بە لە پێشگرتنی سیاسەتی «رەخنە و یەکێتی» کە لە لایەن حیزبی توودەوە دارێژرابوو کەوتنە ناو مەیدانی سیاسەتێک کە لە ڕاستیدا هیچ چەشنە بنەما و بنچینەیەکی زانستی تێدا بەدی نەدەکرا. چوون لە پێناو ئامانجێکدا گەلاڵە کرابوو کە تەنیا بۆ مەبەستی کێ بەرکێی نێوان دوو سیستمی جیاوازی سەردەم واتە سوسیالیزم و ئەمپریالیزم کەڵکی لێوەردەگیرا.

پێڕەوان بە باوەڕهێنان بە بوونی دوولاباڵی جیاواز (خەتی ئیمام و دژی شۆڕش) لە ناو دەسەڵاتدا و هەروەها بە مەتمانەکردن بە لاباڵی «خەتی ئیمام» سەبارەت بە دابینکردنی مافەسەرەکیەکانی گەلی کورد کەوتنە جموجۆڵی سیاسیەوە.

لەو پێناوەدا بە لەبەرچاوگرتنی هەلومەرجی تێکۆشان وێڕای رێک و پێککردنی کاروباری رێکخراوەیی، بەمەبەستی ڕاگەیاندنی بیروڕای خۆیان دەستیان کرد بە لە چاپدان و بڵاوکردنەوەی «کوردستان» وەک ئورگانی کومیتەی ناوەندی (پێڕەوانی کونگرەی چوار)

کە لە کاتی دابڕانەوە (بەهاری ١٣٥٩) تا زستانی ١٣٦١، نیزیکەی ٣٠ ژمارەی دەرچوو. ئەوان بۆ ئەوەی سرنجی حکوومەتی ئێران بۆلای داواکانیان راکێشن لە بڵاوکراوەی کوردستاندا دەقاودەق سیاسەت و بۆچوونەکانی حیزبی توودەیان تەبلیغ دەکرد.
پێڕەوانی کۆنگرەی چوار بە مەبەستی پەرە پێدان بە سیاسەت و پەسندکراوەکانی کۆنگرە و هەروەها شیکردنەوەی هۆیەکانی جیابوونەوە لە حیزب و ئامانجەکانی داهاتوویان، سەرەڕای بەرتەسک بوونی بواری هەڵسووڕان و کەمی ژمارەی ئەندامان، کەوتنە ناو مەیدانی ململانێکی هەمە لایەنەی سیاسی و تەشکیلاتیەوە. هەر وەک پێشتر باسم کرد بەڕێوەبەرایەتی ٧ کەسی ماوەیەکی کورت دوای دابڕان ڕۆژنامەی «کوردستان»ی وەک ئورگانی کۆمیتەی ناوەندی دەرکرد، پاشان لە باری تەشکیلاتیەوە تا ڕادەیەک خۆی ڕێکوپێک کرد. لە تەرکیبی کومیتەی ناوەندیدا ئاڵوگۆڕی پێکهێنا، ماموستا هێمن کە لە کۆنگرەی چوار دا بە هۆی تەمەن درێژی وەک ئەندامی «ئیفتیخاری» کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردرابوو، دوای دابڕان گەڕاوە «شیلاناوێ» و هەتا ساڵی ١٣٦٢ (١٩٨٣) کە بڕیاری مانەوەی یەگجاری و دەرکردنی گۆڤاری «سروە»ی دا، لەو شوێنە مایەوە، تا ساڵی ١٣٦٣ لە ڕێگای تەشکیلاتی مەهابادەوە پێوەندی لە گەڵ ناوبراو نەپچڕا، وابزانم لە سەرەتای بەهاری ١٣٦٣دا بۆ ئاخرجار کادرێکی پێڕەو بە تایبەتی ناردرا بۆلای ماموستا و داوای لێکرا بێتە شاخ تا بە ڕێگای حیزبی شیوعیدا رەوانەی ئورووپا بکرێ، ماموستا لە وڵامدا وێرای دوعا و سڵاو و سپاس نووسیبووی «تازە بەسەری پیری تاقەتی سەرلەنوێ دەربەدەر بوونەوەم نییە و...» ناوبراو کاتێک لە شیلاناوێ بوو بۆ ماوەیەک لە لایەن حیزبەوە گیرا و بە داخەوە بێ حورمەتیشی پێکرا، هەروەها فاروقی کەیخوسرەوی ئەندامی کومیتەی ناوەندی لە زیندانی حیزبدابوو. ٦ کەسەکەیتر لە یەکەم کۆبوونەوەی دوای دابڕاندا بڕیاریان دا ژمارەی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی زیاد کەن. کاک حەمەدەمینی سیراجی کە خۆی یەکێک لە بەڕێوەبەرانی سەرەکی دابڕان بوو، بێ سی و دوو کرا بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و دەفتەری سیاسی، پاشان چەند کەسیتر بەو ناوانە قادری خالیدی، ناسری خۆشکەلام و حوسینی بەخشی ئەو ئەرکەیان پێ سپێردرا، جگە لەوە پاش ماوەیەک سێ کادری کوردی حیزبی توودە ناردرانە نێو پێڕەو کە دوو کەسیان لە کۆبوونەوەکانی کۆمیتەی ناوەندیدا بەشداریان دەکرد. بە نیشتەجێ بوونی چەند کەس لە سەرکردایەتی پێڕەو «کاک غەنی، کاک حەمەدەمین و دوکتور رەحیم» لە تاران و لە پەنا بەریوەبەرایەتی حیزبی توودە، پرۆسەی پێگەیشتن و تێگەیشتنی پێڕەو لە سیاسەتی حیزبی توودە بە ئاکامی خۆی گەیشت، لەو کاتەوە چارەنووسی پێڕەوان بە

تەواوی کەوتە بەردەستی حیزبی دایک و هەرچەشنە سەربەخۆیەکی بڕیاردانیان لێ زەوتکرا، لەراستیدا لەو قۆناغە بە دواوە سیاسەتی حیزبی توودە لە کوردستان بە شێوەی سەرەکی و ڕاستەوخۆ بە دەستی پێرەوانی کۆنگرەی چوار بەڕێوە دەچوو. سەرکردایەتی حیزبی توودەش بە بێ ئەوەی تایبەتمەندییەکانی خەباتی رزگاریخوازانەی کورد لە بەرچاو بگرێ، لە مەسەلەی کوردستان بە قازانجی پتەوکردنی جێ پێی خۆی لە لای کاربەدەستانی ئێران کەڵکی وەردەگرت. بە نیسبەتی حیزبی دیمۆکراتەوە، ئەگەرچی لە هەلومەرجی ئەوکاتیدا بە هۆی سیاسەتی کوشت و بڕی رژیم لە کوردستان، هەستی خۆڕاگری بە تایبەت بە شێوەی چەکدارانە بەرانبەر بە هێرشکەران، لە ناو کۆمەلانی خەڵکدا زاڵ بوو، بەلام بۆ بەشێک لە توێژی رووناکبیر، چ لەناو حیزب و چ لە دەرەوەی حیزب هێندێک پرسیاری بێ وەڵام مابووە کە ئەوانی تووشی شک و گومان بەرانبەر بە مانەوە یان نەمانەوە لەناو حیزبدا کردبوو. لە ئارادانەبوونی بەرنامەیەکی روونی سیاسی و لەوەش گرینگتر، ئەو شەرت و مەرجانەی کە رژیمی بەعس بۆ یارمەتیدان بە حیزب لە سەر رێی دانابوو، بایخ نەدان بە کاری رێکخراوەیی و چۆنێتی بارهێنان و پەروەردەکردنی کادر و هەروەها بڵاوکردنەوەی چەک و چۆڵ بەشێوەیەکی بەربڵاو لەناو خەڵکدا، کۆمەڵێک گیروگرفتی چارەسەرنەکراوی بۆ حیزب هێنابووە گۆرێ. لە لایەکیترەوە، دەوڵەت بە مەبەستی گێرەشێوێنی و لاوازکردنی حیزبی دیمۆکرات، زیاتر لە پێشوو کەوتە پیلانگێڕان و سیاسەتی چەکدارکردنی دەرەبەگەکان و سەرۆک عەشیرەتەکانی درێژە پێدا (رژیم دوای شەڕی نەغەدە ٣١ی خاکەلێوەی ١٩٧٩ بەرنامەی چەکدارکردنی ئەوانەی هێنا ئاراوە). دەستدرێژی رژیمی بەعس بۆسەر ئێران وهەڵگیرسانی شەڕی نێوان ئێران و عێراق لە خەرمانانی ١٣٥٩ ی هەتاویدا، بووبەهۆی دنەدانی هەستی ئایینی و نەتەوەیی خەڵکی ئێران لەلایەن دەستەلاتدارانی تاران و بیانووهێنانەوە بۆ بەرتەسککردن و سەرکوتکردنی ئاسەواری دەسکەوتە دیمۆکراتیکەکانی دوای شۆرش. هەر لەو سەروبەندەدا و بە تایبەت دوای هەڵگیرسانی شەڕی ئێران و عێراق پشتیوانی حیزبی توودە و چریکەفیداییەکانی خەڵک (زۆربە) و هەروەها پێرەوانی کۆنگرەی چوار، لە حکوومەتی ئێران و بەتایبەت لە خەتی ئیمام، سەرەرای هەموو زەختێک کەلە لایەن حکوومەتەوە لە سەریان بوو، کێشەی نێوان لایەنگرانی کۆماری ئیسلامی و دژەکانی قوولتر کردبووە. لە وەزعێکی ئاوادا هێرشی تەبلیغاتی هەردوو لا باڵی حیزب گەیشتبووە ئاستێکی مەترسیدار. حیزبی دیمۆکرات لە چەند لاوەتووشی قەیران هاتبوو، لە لایەک وەکو حیزبێکی کوردی ئێرانی، کە لە چوارچێوەی ئێراندا داوای خودموختاری دەکرد و خۆی بە لایەنگری راستەقینەی پاراستنی

تەواوییەتی ئەرزی ئێران دەژمارد و دەژمێرێ، لە بەرانبەر هێرشی عێراق بۆ سەر ئێراندا بە کردەوە چی بۆ نەدەکرا، چوون خۆشی لایەنێک لە شەڕی چەکداری دژی ئێرانبوو. هەرچەند حیزبی دیموکرات لە چەند بەیانیەدا رایگەیاند کە ئەگەر حکوومەتی ئێران دان بە پێشنیارەکانی حیزب لە مەڕ چارەسەرکردنی کیشەی کورد دابنێ، ئامادەیە چەکەکانی روو لە عێراق بکا و لە بەرەی ئێراندا دژی عێراق بشەڕیکا، بەلام لەو وەزعە ئالۆزەدا،ئەو هەلۆێستە تەنیا بەکاری بەرژەوەندی دیپلۆماسی دەهات نەک چارەسەرێکی بنەڕەتی.

لە لایەکی تر لە ناوخۆدا تووشی کۆمەلێک گێرە و کێشەی ڕێکخراوەیی و فکری هاتبوو کە بە ئاسانی چارەسەر نەدەکران. نارەزایی بەشێک لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی و چەند کەس لە فەرماندەکانی هێزی پێشمەرگە و هەروەها ئالۆزی و پەشێوی لە چەند ناوچەی ژێر دەسەلاتی حیزب بەتایبەت لەباکوور، بەشێک لەو کۆمەلە گیروگرفتانە بوون کە دەستەویەخەی حیزب ببوونەوە. لەو پێوەندییەدا د.قاسملوو لە کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندیدا کە لە ئاخر مانگی پاییزی ۱۳۵۹دا گیراوە، دەلێ: «ئێستا بۆمان دەرکەوتووە کە لە هەرجێگاییەک تەشکیلاتمان بە هێزترە، ئێمە لەوێ سەرکەوتووین، لەهەرجێگاییەک تەشکیلاتمان نییە و تەنیا لەباری نیزامیەوە و بلاوکردنەوەی چەک رویشتبین وەک شیمالی کوردستان و یا تا رادەیەک جنووبی کوردستان یا ناوچەی هەوشار، سەرکەوتنێکی ئەوتۆمان نەبووە و تەنانەت نازانین ئەو چەکە کە بلاویشمان کردوتەوە، ئێستا بە کێیە؟ واتا ئەوچەکە ئێستا چەکی ئێمە نییە و بە کاری ئێمە نایە. لە باری پروپاگەندەشەوە کزین. کەم وکوڕێکی زۆر گەورەی دیکەمان ئەوەیە کە رۆژنامەی کوردستانمان بە رێک و پێکی بۆ دەرناچێ. بە داخەوە وەزعێکی تایبەتی هاتۆتە پێش ئێمە. بە کورتی ڕۆژنامەکەمان نووستووەو ئەوەش دیارە بۆ حیزبێکی وەک حیزبی ئێمە زۆر عەیبە کە ڕۆژنامەی ئورگانی دەرنەچێ»(لاپەرەکانی ۲۰ و۲۱ و ۲۲ی راپۆرتی دەفتەری سیاسی بۆ کۆبوونەوەی گشتی کۆمیتەی ناوەندی). دەستنیشانکردنی ئەم کەم و کۆڕییانە لە لایەن دەفتەری سیاسی و لە زمان د.قاسملووە، پێشاندەری ئەم راستییەن کە حیزبی دێموکرات لە بواری بایخدان بە کاری فکری و رێکخراوەییەوە لاواز بووە. ئەوانە و کۆمەلێک دیاردەی نەریتی تر سەر لە نوێ بوونە هۆی سەرهەلّدان و پێکهاتنی زنجیرە رووداویتر لە ناو جوولانەوەکەدا کە یەک لە وان جیابوونەوەی سێ کەسی دیکە لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی، رەحمانی کەریمی، سەنناری مامەدی و جهانگیری ئیسماعیلزادە، لە حیزبی دێموکرات و تێکەلّبوونیان لەگەلّ پێرەوانی کونگرە چوار. مەسەلەی "شیمال" یان "کارەساتی شیمال" کە لێرەو لەوێ باسی لێوە دەکرێ وهەر لە سەرەتای شۆڕشی٥٧، بە

هۆی هێندێک تایبەتمەندییەوە کۆمەڵێک گیرو گرفتی بۆ حیزب هێنابووە گۆڕێ، بە دوای ئەم جیابوونەوەدا زیاتر تەشەنە دەستێنێ و رووخسارێکی‌تر بەخۆیەوە دەگرێ. "کارەساتی شیمال" لە چەند روانگەی جیاوازەوە تاوتوێکراوە و هەلسەنگێندراوە. بۆچوونێک تاوانەکەی تەنیا خستۆتە سەر پێرەوانی کونگرەی چوار و ئەوان بە خولقێنەری رووداوەکە دەزانن. هێندێک کەسیش چاوپۆشی لە نەقشی پێرەوان لەو رووداوەدا دەکەن و بە پارێزەوە لە پەنای رەد بوون و دیزە بە دەرخۆنەیان کردووە.

گیروگرفتی "شیمال" دەگەڕێتەوە بۆ سەرەتای ساڵەکانی شۆڕشی ١٣٥٧ی هەتاوی. ئەو ناوچەیە بەهۆی ئەوە کە رێگای هاتووچۆی نێوان ئێران و تورکیە و واتە ئوروپایە، گرینگێکی تایبەتی هەم بۆ دەوڵەتی ئێران و هەم بۆ هێزە بەرهەڵستکارەکانی ئێرانی هەبووە و هەیە. لەو سەرو بەندەدا دەسەڵاتی بەشێک لەو ناوچە گرینگ و ستراتیژییە وەک دەوروبەری سەڵماس و قتوور و ماکۆ بە دەست عەشیرەتی مامەدی بە سەرۆکایەتی سەننار مامەدی بوو. سەننار کە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەلبژێردراوی لیستەی فیکسی د.قاسملوو لە کونگرەی چواردا بوو، خۆی بە چوارچێوەی بڕیار و قەراراتی سیاسی و رێکخراوەیی حیزب نەدەبەستەوە و ببووە کۆسپ و تەگەرە لە سەر رێگای کاری حیزبی. ناوبراو گەرچی بە رواڵەت ژێستی دیمۆکرات بوون و جاروبار لایەنگری لە سوسیالیزمی عیلمیشی دەگرت بەلام لە کردەوەدا ئامادە نەبوو بستێک لە دەسەڵاتی عەشیرەتی کەم کاتەوە و رێگا بۆ دامەزراندن و جێ بە جێکردنی بەرنامەکانی حیزب لەناوچەکەدا بکاتەوە. جگە لەوە هەرکات خۆی بە قازانجی زانیوە تیکهەڵچوونی چەکداری یان وتووێژی لەگەڵ دەوڵەتدا کردووە، بیرەوەرییەکانی سەننار ئاوێنەی باڵانوێنی هەڵچوون و داچوون و کردەوە دژی حیزبیەکانی ناوبراون. هەربۆیە حیزبی دێموکرات بە مەبەستی دەست داگرتن بەسەر ناوچەکەدا و رێکخستنی تەنزیمات و رێکخراوی حیزبی چەندجارێک کادر و پێشمەرگە دەنێرێتە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی سەننار و جهانگیری ئیسماعیلزادە ئەندامی کومیتەی ناوەندی و بەرپرسی تەشکیلاتی سۆمابرادۆست و ئەنزەل. بەڵام لەگەل نارەزایی سەننار و... بەرەوڕوو دەبێ و بەرە بەرە کاریان دەکێشێتە نێوان ناخۆشی و بە کردەوە رێگای حیزب نادا لەو ناچەیەدا هەڵسووڕانی بێ ورێکخراو دامەزرێنێ. ئەو وەزعە هیچ پێوەندێکی بە پێرەوانی کونگرەی چوارەوە نییە و تەنانەت پێوەندی نهێنیش لە گەل ناوبراو لە گۆڕێدا نەبووە. بەڕێوەبەرایەتی حیزبی دیمۆکراتیش دلنیایە لەوەیکە سەننار هیچ پێوەندێکی بە پێرەوانەوە نییە، ئەوان بو ئەوەی بتوانن بارودۆخی شیمال بە قازانجی حیزب ئاسایی کەنەوە، بە رەسمی داوا لە سەننار دەکەن واز لە دژایەتی کردنی حیزب

بێنێ. هەر بۆیە لە ڕێکەوتی ٢١.٩.٥٩ دا د.سادقی شەرەفکەندی لە لایەن دەفتەری سیاسیەوە نامەیەک بۆ سەننار دەنووسێ و داوای لێدەکا بە دەرکردنی ئاگادارێک، داکۆکی لە سیاسەتی حیزب و بەڕێوەبەرایەتییەکەی بکا و... بەڵام ناوبراو بە پێچەوانەی چاوەڕوانی حیزب درێژە بەکاری خۆی دەدا و وەڵامی کەسیش ناداتەوە.لە پێوەندی لەگەڵ گێرەو کێشەی ئەوسەردەمیدا سەننار لە نووسراوەیەکیدا بە ناوی « فهرستی از خاطرات سیاسی من» واتە بەشێک لە بیرەوەریەسیاسیەکانی من دا دەڵێ: «لە هەموو مەسەلە سیاسی، نیزامی و نێوخۆییەکان لە ناو حیزب و کوردستاندا لە گەڵ بەڕێوەبەری حیزب بە توندترین شێوە ناکۆکی و ململانیم هەبووە». لەو سەروبەندەدا گۆیا سەننار پەیتا پەیتا نامە بۆ د،قاسملوو دەنووسێ و داوای ناردنی یارمەتی و هەروەها نوێنەری دەفتەری سیاسی لێدەکا، ئەوە لە کاتێکدابووە کە رژیم بە تەمابووە لایەنی سەنناریش وەک سەرۆک عەشیرەتەکانی تر بۆلای خۆی راکێشێ. سەننار دەنووسێ:

«هەیئەتی نیزامی رژیم بە سەداقەتەوە خوازیاری ئیمزا و بەجێگەیاندنی ڕێککەوتننامە و هەروەها هێمنایەتی لە ناوچەکەدابوو».

سرووشتیە کە حیزبی دیموکرات لە فڕوفێڵی رژیم گەیبوو و دەیزانی کە ئامانجی ئەوان نانەوەی دووبەرەکییە لە ناو جووڵانەوەکەدا، بەڵام سەننار کە خۆی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حیزب بوو بێ ئاگا لە سیاسەتی حیزب، پێی وابووە ئەگەر لەگەڵ رژیم ڕێککەوێ، ئەوە خودموختاری کوردستانی وەرگرتووە و حیزب ئامادە نییە قەبووڵی کا، ئەمە لە لایەک و لە لایەکیتر رەحمانی کەریمی ئەندامی کومیتەی ناوەندی و بەرپرسی تەشکیلاتی تەرگەوەڕ و مەرگەوەڕ و هەروەها فەرماندەی هێزی «نحۆ» بە هۆی داکۆکی کردن لە سیاسەتی حیزبی توودە و فیداییەکان و پێڕەوان کەوتبووە دژایەتی لە گەڵ حیزب و لەو پێوەندییەدا، بە پێی زانیارییەکانی حیزبی دیمۆکرات هێندێک زانیاری گرینگی نیزامیشی دابوو بە دەوڵەت، هەڵوێستگرتنی رەحمانی کەریمی دژی حیزب و نیزیک بوونەوەی لە سەننار زەبرێکی گەورە و گران بوو کە لەو سەرووبەندەدا وەحیزب کەوت. بە دوای ئەو بارودۆخەدابوو کە حیزبی دێموکرات لە پلێنۆمی ١٦ تا ٢٠ی مانگی خاکەلێوەی ١٣٦٠ی هەتاویدا سەننار مامدی و رەحمانی کەریمی بە تاوانی خەیانەت بە ئامانجەکانی گەلی کورد و... لە حیزب دەردەکا و بۆ سزادان دەیاندا بە دادگای شۆڕش.

پلۆنۆم بەم شێوە تاوانەکانی سەننار دەستنیشان دەکا:

«پێوەندی لە گەڵ ئووەیسی و داروودەستەی سەڵتەنەتخوازان، وەرگرتنی پوول و چەک لەوان، چەوسانەوەی زەحمەتکێشانی گوندەکانی ژێر دەسەڵاتی خۆی و دەرکردنیان

لەسەر جێگاو ڕێگای خۆیان، بە كارهێنانی ڕەفتاری دەرەبەگانە لە كاروباری حیزبیدا و هەروەها بەشداری ڕاستەوخۆلە گەڵ ڕەحمانی كەریمی بۆ خەیانەت بە حیزب و گەل». پاشان هەشت ڕۆژ دوای راگەیاندنی بڕیاری پلێنۆم دووئەندامی دەركراوی كۆمیتەی ناوەندی (سەننار و ڕەحمان) لە گەل ئەندامێكی تری كۆمیتەی ناوەندی بە ناوی جهانگیری ئیسماعیلزادە، بە هاوكاری و هاوئاهەنگی حیزبی توودە و بەریوەبەرایەتی پێڕەوانی كونگرەی چوار لە ریكەوتی ٢٨.١.١٣٦٠ (١٩٨٠) بە دەركردنی ئاگاداریەك كە ناوەرۆكەكەی بە تەواوی لە چوارچێوەی بۆچوون و سیاسەتی حیزبی توودەدابوو، دابڕانی خۆیان لە حیزبی دێموكرات راگەیاند و هاتنە ناو ریزی پێڕەوانی كونگرەی چوار. دابڕانی ئەوسێ كەسە لە حیزب هیچ پێوەندییەكی بە بۆچوونی هاوبەشی فكری و سیاسی ناوبراوانەوە نەبوو. سەننار و جهانگیر لە گەڵ حیزب تووشی تێكهەڵچوونی چەكداری ببوون و دەسەڵاتیان لە ناوچەكەدا كەوتبووە مەترسیەوە، لە لایەكی تر پێیان وابوو بە هۆی پێڕەوان و حیزبی توودەوە یەكیەتی سۆڤیەت یارمەتیان دەدا و لەو ریگەیەوە هەم ئیعتبار و هەم ئیمكاناتێكی باش ئەگەر بۆ ماوەیەكی كاتیش بێ وەچنگ دێنن. سەننار بۆ پووش بەسەركردنی كردەوە سەرەڕۆییەكانی خۆی و بیانووهێنانەوە بۆ هاتنەدەر لە حیزب و هەروەها بە مەبەستی پاساودانەوەی ئەو كردەوانەی كە لە پلۆنۆمدا پێی تاوانبار كرابوو، ئەو جارە لە مەسڵەحەتی دابوو تا لە بەرگی لایەنگری لە شۆڕش و خەباتی دژی ئەمپریالیستی و لە ریزی حیزبی توودە و پێڕەودا بێتە مەیدان تا بەڵكوو لەو ریگایەوە بە ئەنوایەك بگا. بەڵام ڕەحمانی كەریمی كوڕێكی زەحمەتكێش و ئازاو بە جەرگ بوو. ئازایەتی ڕەحمان لە شەڕی نەغەدەدا و هەروەها لە دژی دەرەبەگەكانی ناوچە، دەنگی دابۆوە. ناوبراو بەپێچەوانەی سەننار فڕوفێڵی سیاسی نەدەزانی و بەو پەڕی سەداقەتەوە هاتبووە ناو ریزی حیزبی دیمۆكرات و بە باشی ئەركەكانی رادەپەڕاند. ئەگەر لەو فەترەیەشدا وەك ئەوانیتر تووشی هەڵەی سیاسی هات، نەك لە پێناو بەرژەوەندی تاقە كەسی و عەشیرەتی دابوو، بەڵكوو بە هۆی داكۆكی كردن لەو بیرو بۆچوونە بوو، كە دەیان ساڵ بوو لە لایەن پێڕەوانی ریگای سوسیالیزم و یەكسانی كۆمەڵایەتی و ئازادی و سەربەستیدا، پرۆپاگەندەیان بۆدەكرد و خوێنیان بۆدەدا ،ئەویش دوچاری ئەو خۆشباوەڕی و تەوەهومە ببوو كە زۆر كەسیتر گیرۆدەی ببوون. مەسڵەحەتخوازی یەكیەتی سۆڤیەت و گوێ لە مستی بەڕێوەبەرانی حیزبی تودە و بێ سیاسەتی رووناكبیرانی كورد و پێش هەمووشتێك دووروویی و بێ سەداقەتی مەلایان، وەزعێكی وەهای لە ئێران و كوردستان پێكهێنا كە تەڕ و ویشكی بەیەكەوە سووتاند.

ئەگەرنا ، نە رەحمانی کەریمی وەک «جاش» نێوی دەهێنرا و نە سەننار مامدیش سەرەڕای هەمووتاوانەکانی لە بەڕێوەبەرایەتی حیزبی دیمۆکراتدا سەر لە نوێ جێی دەکراوە !!!...

لەو فەترەیەدا، سێ ئەندامی دەفتەری سیاسی، کاک غەنی و کاک حەمەدەمین و دوکتور رەحیم کە لە تاران دەژیان،بۆ ماوەیەک سەردانی گوندی راژانی نیزیک ورمێیان کرد،تا لە گەڵ سەننار و ڕەحمان و جەهانگیرلە کۆبوونەوەکانی کۆمیتەی ناوەندیدا بەشداری بکەن و هەلومەرجەکە هەڵسەنگێنن و بڕیاری لە سەر بدەن. حیزبی توودەش بە رێگای راسپاردەکانی دا وەک عەلی گەلاوێژ و رەزا شەڵتووکی بۆلای پێڕەو بە تایبەت سەننار ڕاستەوخۆ بەشداری لە هەڵویست و بڕیارەکاندا دەکرد. سرووشتیە کە جیابوونەوەی ئەو سێ کەسە و پێوەست بوونیان بە پێڕەوان،زیانێکی گەورەی بە حیزب گەیاند و پارسەنگی هێزەکانی لە ناوچەکەدا بە قازانجی کۆماری ئیسلامی و حیزبی توودە و فیدایی و پێڕەو گۆڕی.

سەنناروجەهانگیر خاوەنی هێزێکی عەشیرەیی زۆر لەو ناوچەیەدابوون. ڕەحمان نفووزی لە شنۆ و نەغەدە و خانێدا هەبوو.لە لایەکیتر سەرکردایەتی پارتی دێمۆکراتی کوردستان-عێراق کە ئەوکات بە قیادەی مووەقەت ناسرابوون، لە ناوچەی مەرگەوەڕ لە گوندی راژان نیشتەجێ بوون. پارتی هەم پێوەندی لە گەڵ ئێراندا هەبوو،هەمیش نێوانی لە تەک حیزبی دێمۆکرات ناخۆش بوو. هۆیەکانی ناکۆکی لە ئەساسدا دەگەڕاوە بۆ ڕابردوو. بەڵام دوو رووداوی هەرە گرینگ کە لەو کاتانەدا ببوونە هۆی دژایەتی نێوان هەردوو لا، یەکەم: لە ساڵی ١٣٥٨ی هەتاوی (١٩٨٠) لە کاتی وتووێژی نێوان "هەیئەتی نوێنەرایەتی کورد" و هەیئەتی ویژەی دەوڵەت"دا ، لە خالی ٨ی پێشنیارکراوی نوێنەرانی کورد، داوای وەدەرنانی "قیادەی مووەقت"یان لە ئێران کردبوو. دووهەم: لە سەروبەندی جیابوونەوەی ئەو سێ کەسەدا،هێندێک گومانلێکراو شەڕهەڵایسێنەر بێ حورمەتیان بە گڵکۆی بارزانی نەمر کردبوو . پارتی لەو پێوەندییەدا بە کەسانێک کە پێی وابوو ڕاسپاردەی "بەعس"ن و لەناو حیزبی دیمۆکراتدان،زەنین بوو. بەم شێوە بوارێکی لە بار و گونجاو بۆ کۆماری ئیسلامی ڕەخسا،تالەسەر ئەو بەستێنە نەخشەوپیلانەکانی داڕێژێ و بەڕێوەیان بەرێ. بەرپرسانی سیاسی و نیزامی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەکەدا بە ڕێگای هەموو ئەو هێزو رێکخراو و سەرۆک عەشیرەت و زۆر لق و پۆ و رایەڵەیتر زانیاری تەواویان لە سەر وەزعی ناوچەکە و بارستایی هێزەکانی دژ بە خۆی،بە تایبەت حیزبی دیمۆکرات هەبوو. ئەوەشیان دەزانی کە ئەگەر ڕاستەوخۆ بە ڕێگای پێڕەوانی کۆنگرەی چواردا،چارەسەرێک

بۆ گرفتی ناوچەکە بدۆزنەوە،دەنگدانەوەورەنگدانەوەیەکیتر بەخۆوەدەگریٚ و دەبتە هۆی بەهێزبوونی پێڕەو و بە واتەیەکیترحیزبی توودە لەوناوچەیە.
بەو هۆیانەوە،دەوڵەت ڕاستەوخۆ پێوەندی بە سەننارەوە دەگرت. لەو فەترەیەدا چەندجار کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندی پێڕەو بە بەشداری سەننار و جەهانگیر و رەحمان لە ڕاژان گیرا و بەدرێژی باسی هەلومەرجی ئێران وسیاسەتی ڕژیم بەرانبەر بە مەسەلەی کورد و هەروەها هێنانە ئارای داخوازی خودموختاری و چۆنێتی چارەسەرکردنی کێشەی کورد بە شێوەیەکی هێمنانە و کەڵک وەرگرتن لە هەلی رەخساو،کراو بڕیاردرا تا لە کاتی چاو پێکەوتنی ئەو سیٚ کەسە لە گەڵ کاربەدەستانی رژیم،لە چوارچێوەی ئەو داوایانەدا باس و وتووێژ بکریٚ.
بەڵام دەسەڵاتدارانی حاکم چون لە ئەساسدا باوەڕیان بە کێشەی کورد نەبوو و ئامانجیان تەنیا ئاژاوەنانەوە و سازکردنی شەڕی براکوژی بوو،بە ئەوڕۆسبەی پێیکردن و دانی وادەوبەڵێنی درۆ ، پیلانی شەڕی براکوژیان نایەوە. بۆ ئەو مەبەستەش نوێنەری تایبەتی خومەیٚنی"ئایەتوڵائیشراقی" هاتە ورمیٚ و ڕاسپاردەی ناردە لای سەننار و رەحمان و جەهانگیر و لە دانیشتنێکدا لە بری هاوکاریکردن بۆ لێدانی حێزبی دیمۆکرات بەڵێنی مانەوە و نیشتەجێبوون لە ناوچە ودابینکردنی هیندێک شتی لاوەکی وەک پێڕاگەیشتن و ئاوەدانکردنەوە و تەرخانکردنی بوودجەی زیاتریان پێدان. ئەوە لە کاتێکدایە کە هەموو لایەک بە تایبەتی پیاوەکانی رژیم ئاگادارن کە ئەو سیٚ کەسە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی پێڕەو بوون، بەڵام نوێنەری خومەیٚنی ئامادە نەبووە وەک پێڕەو هەڵسوکەوتیان لە گەڵ بکا. ڕژیم بۆ ئەوەی ناکۆکی و دووبەرەکی لە نێوان ئەو سیٚ کەسە و هەروەها پێڕەودا سازکا، لە تەک هەرکام لەوان بە پێی رادەی بیرووبۆچوون و چۆنێتی کەسایەتیان دەجووڵاوە. لەسەرئەو ئەساسە هەوڵیان دەدا، سەننار لەو مەجمووعەیە جیاکەنەوە و سەربەخۆ دان و ستاندنی لە گەڵ بکەن. سەننار لە بیرەوەرییە پڕ لە هەڵەوپەڵە و شپرزەکەیدا، دان بەوەدا دیٚنیٚ کە رژیم تەنیا هەر لە گەڵ ئەودا ئامادە بووە دانیشیٚ. لە لاپەڕەیٚ ١٤٤ی بیرەوەریەکانیدا دەڵیٚ:"لە لایەن مەکتەبی سیاسی پارتیەوە خەبەر هات کە هەیئەتێک لە لایەن ئایەتوڵا خومێنی یەوە بۆ وتووێژ هاتۆتە ورمیٚ..." لە درێژەدا دەڵیٚ بریارم دا نەچم، بەڵام بە پێچەوانەی بڕیارەکەی دەچیٚ و لەو بارەوە لە لاپەڕەی ١٤٥دا دەنووسیٚ: " ئاخرسەر لە گەڵ چەند کادر و بەرپرسی دوو هێزی قارەمان و سەرگورد عەبباسی چووینە گوندی ڕاژان . ڕۆژی دوایی عەلی عەبدوڵا سکرتێری پارتی بە عەجەلە و شڵەژاو هاتە لامان و کوتی: هەیئەت هاتۆتە 'سیلوانا'یە ، گورج بن بڕۆین و تەنیا دەبیٚ

جهانگیر و رەحمان لە تەک خۆت بێنی". پاشان باسی چۆنێتی وتووێژی نێوان خۆیان و ڕاسپاردەکانی حکومەت دەکا و تێروپڕ بە شان و باهۆی خۆیدا هەڵدەڵێ و وەک رێبەر و شەڕکەرێکی قارەمان خۆ دەنوێنێ و ئەوانیتر بە تایبەت رەحمانی کەریمی بە ترسنۆک و سیخوڕی ڕژیم دەقەبڵێنێ .

بە هەرحاڵ ئاکامی دانیشتنەکانی سەننارو... لە گەڵ نوێنەرانی رژیم ئەوەدەبێ کە حیزبی دێمۆکرات لەو ناوچەدا نەمێنێ و هێزەکانی سەننار و جهانگیر و رەحمان لە گەڵ دەوڵەت بە یەکەوە ناوچەکە بپارێزن. حیزبی دیمۆکراتیش بۆ ئەوەی بەرگری لە خۆی بکا، هێزێکی زۆری لەوناوەدا کۆکردبۆوە. بەم شێوە بەرەبەرە بواری پێکدادانی چەکدارانە خۆش دەکرا. بە نیزیک بوونەوەی پێشمەرگەکانی حیزب بۆ ناوچەی ژێر دەسەڵاتی سەنناروبەدیل گرتنی دە،دوازدە کەس لە پیاوەکانی سەننارلە گوندی "گردیان" سەربەناوچەی سەڵماس شەڕدەست پێدەکا و بەداخەوە زۆربەی ناوچەی شیمال و شنۆ و دەرووبەری دەتەنێتەوە. لە درێژەی شەڕەکەدا کە زیاتر لە مانگێکی خایاند، هێزەکانی دەوڵەت و پارتی بەشداریان کرد و زۆر شوێنی گرینگیان وەک شاری شنۆ لە دەست پێشمەرگە دەرهێنا. دوای گرتنەوەی ئەو شارە بەرپرسی کۆمیسیۆنی تەشکیلاتی پێرەو "ئەحمەدی عەزیزی" لە گەڵ رەحمانی کەریمی لە مێتینگێکدا سەبارەت بە وەزعی ئەو سەردەمە،لە سەر سیاسەتی پێرەوانی کۆنگرەی چوار قسە بۆ بەشداران دەکەن.

لە درێژەی شەڕەکەدا و لە کاتی داگیرکردنی یەک لە دوای یەکی گوندەکانی شیمال و دەوروبەری و جێگیربوونی چەکدارەکانی دەوڵەت لە ناوچەکە و ئاخەرسەرلەژێرپێنانی ئەو بەڵێنیانەی لە مەڕ چۆڵکردنی ناوچە و ئەسپاردنی بە سەننار، بەرەبەرە ناوبراو کەوتە بیری دۆزینەوەی چارە. سەننار کە دەبیینێ ژێرپێی بەتاڵ دەبێ،ئەو جار زۆر هەلپەرستانە پێوەندی بە حیزبی دێمۆکراتەوە دەگرێ و داوای وتووێژیان لێدەکا. حیزبیش کە هەرلەسەرەتاوە هەوڵی ئەهوەن کردنەوەی سەنناری دەدا، ئەو هەلە دەقۆزێتەوە و بە دانانی چەند شەرت و مەرجێک سەرلە نوێ ناوبراوی لە ریزەکانی خۆیدا جێ دەکاتەوە. ئاکامی دان و ستاندنی هەردوولا دەبتە هۆی کوژرانی رەحمانی کەریمی بە دەستی سەننارمامەدی.

لە ڕاستیدا سەننار بۆئەوەی پاساوی کردەوەکانی خۆی بداتەوە و لەلای چەکدارەکان و خەڵکی ناوچە خۆی بێ گوناح نیشاندا، تێکڕای ئەو تاوانانەی کە بەشداری تێداکردبوو، بە ئەستۆی رەحمانی کەریمی داهێنا و بۆ ئەوەی خۆی لە ناو ئەو گێژەڵوکەیەیی کە تێی کەوتبوو، ڕزگارکا، رەحمانی کردە قوربانی.

ناوبراو بە پێچەوانەی داب و نەریتی کوردەواری و تەنانەت عەشیرەتیش کە قەت میوان لە ماڵی خۆیاندا ناکوژن،جوولاوە. ئەو کە خۆی بە شۆڕشگێڕ و دژی ڕژیم دەزانی ، بۆچی، هەروەک لە بیرەوەریەکانیدا باسی دەکا، بەرپرسی سپای پاسدارانی "هەشتیان"و پاسدارێکتر بە ناوی دوکتور رەزا و هەروەها ئەندامێکی کۆمیتەی ناوەندی پێرەو"نەویدی موعینی" کە لە گەڵ رەحمان چوبوونە لای، ئازاد دەکا و تەنیا رەحمانی کەریمی بە شێوەیەکی زۆر نامەردانە گوللەباران دەکا؟. داستانی کوژرانی ر.کەریمی بە دەستووری سەننار بە داخەوە لە تارماییدا ماوەتەوە و تا ئێستاش روونیان نەکردۆتەوە کە جیاوازی کردەوەکانی سەننارورەحمان و... لە کوێدایە کە خوێنی یەکیان ببتە نرخی سڕینەوەی داوێنی ئەویتر لەو کاروکردەوە دژی حیزبیانەی کە کراوە؟.

سەننار بە حوکمی ئەوەکە سەرۆکی عەشیرەتی مامەدی بووە و ناوچەیەکی گرینگی وەک شیمالی لەبەردەستدابووە و هەروەها بە هۆی ڕابردووی چەندین ساڵەی سەرەڕۆیی و پێشێلکردنی بڕیاراتی حیزب و... بەرپرسایەتی زیاتری لە ئەستۆ بووە. هەربەوپێیە گەر تاوانێک کرابێ، رۆڵی ناوبراو پتر بووە، کە وابوو نەدەبوایە وابە سانایی سەرلە نوێ دەرکەی حیزبی بۆکراباوە و لەوەش خرابتر پۆستی راوێژکاری کۆمیتەی ناوەندیشی پێبدەن! کە ئاخرسەر قەدری هەموو ئەو لێخۆشبوونەی نەزانی و سەرلەنوێ وەک نەریتی خوو پێگرتووی کە بە قازانجی نەبوو،بەگژحیزبداچۆوە!.

مەبەست لێرەدا ئەوە نییە تاوانی کارەساتی شیمال دیزەبەدەرخۆنە یان لایەنێک زیاتر تاوانبار بکرێ،بەڵکوو یارمەتیدان بە روونکردنەوەی ئەو راستییە کە سەرچاوەی رووداني کارەساتی شیمال لەو ناکۆکی و ناتەبایی و شەڕوکێشانەی ڕابردوودا بوو کە لە نێوان حیزب و سەنناردا لە سەر چۆنێتی دەسەڵات لە ناوچەکە و چاوەڕوانیەکانی سەننار لە حیزب، هاتبووە ئاراوە. جیابوونەوەی سەننار و دووکەسەکەیتر لە حیزب، بواری لەباری بۆ حیزبی توودە و پێرەو و بە تایبەت دەوڵەت پێکهێنا تا کارەساتێکی لەم چەشنە رووبدا. ئەگەرچی پێرەوانی کۆنگرەی چوار وەک رێکخراوەیەکی سیاسی نە باوەڕیان بە شەڕی چەکداری بوو و نە خاوەنی هێزی چەکداربوون، هەروەها گەرچی بە رەسمی لایەنێکی وتووێژ لە گەڵ دەولەت نەبوون و تەنانەت ئاگایان لە زۆر کەینەوبەینەی نێوان دەوڵەت و سەننار نەبوو بەڵام چوون سەربەخۆیی بریاردانیان نەبوو و رێنوێنییەکانی حیزبی توودەیان جێ بە جێ دەکرد،بەشداری راستەوخۆیان لەو رووداوەداکرد و حاشاشی لێناکرێ.

چوارچێوەی فکری و سیاسی پێرەوانی کۆنگرەی چوار بە تەواوی لە سەر بناغەی ئیدۆئۆلۆژی و ڕێبازی حیزبی توودە داڕێژرابوو. ڕێبازێک کە ستراتیژی تێکۆشانی لەسەر پشتیوانی و بەرگری لە خەتی پڕلە درۆودەلەسە و فروفێڵی دژی ئەمپریالیستی خومەینی دامەزراندبوو و جگە لەو هێڵە فکرییە،هەموو لایەنێک و یەک لەوان حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران بە دژی شۆڕش و سەربە بێگانە دەقەبڵاند. جگە لەوە بەڕێوەبەرایەتی حیزبی توودە بە بێ لە بەرچاوگرتنی تایبەتمەندیەکانی کوردستان ورادەی نفووزی حیزبی دیمۆکرات لە ناوکۆمەڵگادا و هەروەها ڕق و بێزاری خەڵک لە ڕژێمی کۆماری ئیسلامی، بە کەڵک وەرگرتن لە دەرفەتی پێکهاتوو، بواری شەڕێکی درێژخایەنی براکوژیان لە کوردستاندا خۆش دەکرد.

ئاماژە بە چەند نموونەیەک لە چۆنێتی بیرکردنەوەی ئەوکاتی پێرەوان و توودەییەکان بەرانبەر بە مەسەلەی کورد پێشاندەری ئەو ڕاستێیە کە کوردی عەودالی سوسیالیزم تا چ ڕادەیەک لە مەسەلەی نەتەوایەتی و بەرژەوەندییەکانی خۆی دوور کەوتبۆوە ونەزانانە هزر و وزە وتوانای بۆ خزمەت بە بێگانان و نەیارانی کورد تەرخان کردبوو.

لە ڕاپۆرتی دەفتەری سیاسی بۆ کۆنفرانسی پێرەو کە لە پاییزی ١٣٦١(١٩٨٠) دا گیرا، لە پێوەندی لەگەڵ وەزعی شیمالدا ئاوا هاتۆوە: "هەوڵ و تەقەلای ئێمە و ئەو بەڵێنیانەی سەبارەت بە دابینکردنی داوخوازییەکانی گەلی کورد لە کاتی سەفەری ئایەتوڵائیشراقی و چەندکەس لە بەرپرسانی تر بۆ ئازەربایجانی ڕۆژئاوا دران، بوونە هۆی دابڕانی سێ کەس لە ئەندامانی بەڕێوەبەری هەڵبژێردراوی کۆنگرەی چوار و بەرپرسی هیزەکانی شیمال سەربە باند. هاتنی ئەو هێزانە بۆناو ریزەکانی شۆڕش و داکۆکی کردنیان لە بۆچوونی حیزب(پێرەوی کۆنگرە چوار) لە توێی بەیاننامەیەکی چڕوپڕ کە لە بەهاری ١٣٦٠دا، دایانەدەر، زەربەیەکی توند بوو کە لەناوچەکانی تەرگەوەڕ،مەرگەوەڕ،سۆماییرادۆست، ئەنزەل، شپیران و شنۆیە وەدژی شۆڕش کەوت..." . پاشان زۆر بە راشکاوی ڕادەگەیەندرێ کە:" هاوکاری هێزەکانی لایەنگری شۆڕش لە ناوچەکەدا ئەزموونێکی باش بوو کە ئەگەر درێژەی پێ درابا دەیتوانی ئاکامی بە کەڵکی لە کوردستان لە پێناو شۆڕشدا لێ وەرگیرابا". بە داخەوە روانگەی بەشێک لە رووناکبیرانی ئەو سەردەمە بەرانبەر بە چارەنووسی نەتەوەکەمان بەو شێوەبوو. لەو بارەوە ئاماژە بە زۆر شتیتر لەو ڕاپۆرتەدا کراوە کە نیشان دەدا کە ئەو کەسانە و یەک لەوان نووسەری ئەو دێڕانە، بە دڵبەستن بە تیئۆریەکانی حیزبی کۆمۆنیستی سەراسەری، چۆن تووشی خۆشباوەری بوون.

دوای داگیرکردن و دەست بەسەرداگرتنی ناوچەکە، دەوڵەت نە تەنیا لە وادە و بەڵێنیەکانی پاشگەز بۆوە، بەڵکوو بە توندی کەوتە گێرەشێوێنی و ئاگری دژایەتی نێوان کوردەکانی خۆشترکرد و بە قازانجی خۆی کەڵکی لێوەرگرت. سەننار کە بە فرۆفێڵی دەوڵەتی زانی، زۆر هەلپەرستانە بایداوە و رەحمانی کەریمی کردە پردەبازی پەڕینەوەی دووبارەی بۆناو حیزب.

پاش ئەو رووداوانە پێرەوان نەیانتوانی وەک پێشوو لە ناوچەکەدا بمێننەوە، تەنیا سووکە پێوەندێک لەگەڵ سەرکردایەتی پارتی لە راژان راگیرابوو .

لە سەرەتای پاییزی ١٣٦١ی هەتاوی(١٩٨٢) کۆمیتەی ناوەندی پێرەو لە ماڵی دایکی د.رەحیمی سەیفی قازی لە تاران کۆبۆوە. لەدانیشتنەکەدا، دوای باس و لێدوان لە بارودۆخی ئەوکاتی، بە پێویست زانرا کۆنفرانسێک پێک بهێنرێ. هەرلەو کۆبوونەوەدا پێشنووسێکی نیزیک سەد لاپەڕەیی بە ناوی"بەڵگەنامە پەسندکراوەکانی کۆنفرانسی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران(پێرەوی کۆنگرەی چوار) کە بە راوێژکاری و هاوبیری حیزبی توودە ئامادەکرابوو خرایە بەردەستی بەشداربووان. راپۆرتی دەفتەری سیاسی بۆ کۆنفرانس چواربەشی لەخۆدەگرت،١- چاوپێداخشاندنێک بە سەر وەزعی دنیا ٢- لێکدانەوەی بارودۆخی ئێران ٣- کۆنگرەی چواری حیزبی دیمۆکرات و رووداوەکانی پاش ئەو ٤- تێکۆشانی پێرەوانی کۆنگرەی چوار و ئەرکەکانی داهاتوو وبڕیارنامەکانی کۆتایی کۆنفرانس.

ناوەرۆکی سەرجەمی نووسراوەکە، بەرگری و پشتیوانی لە سوسیالیزم و بەرەی دژی ئەمپریالیزم و هێڵی دژی ئەمپریالیستی خومەینی بوو. جگە لەوە بە بیانووی بارودۆخی زاڵ بەسەر ئێراندا، درووشمی ئەساسی حیزب، واتە دیمۆکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستانی ئێران گۆڕانی بەسەرداهاتبوو. لە لاپەڕەی ٧٠ی بەڵگەنامەکاندا، بەو شێوە باسی دروشمی سەرەکی حیزب دەکا:"سەرکەوتنی شۆڕشی خەڵکی و دژی ئەمپریالیستی ئێران و دابینکردنی خودموختاری ئیداری و فەرهەنگی کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی ئازاد و ئاوەدان و سەربەخۆدا... " بۆیە حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران (پێرەوی کۆنگرەی چوار) خەبات لە پێناو وەدەستهێنانی مافە نەتەوایەتیەکانی گەلی کورد لە کوردستانی ئێراندا بە خەباتی سەراسەری خەڵکی ئێران دژی ئەمپریالیزمی جیهانی بە سەرۆکایەتی ئەمریکا و پێگە ناوخۆییەکانی بۆ دابینکردنی سەربەخۆیی راستەقینە و هەمە لایەنەی ئێران، دەبەستێتەوە و سیاسەت و کردەوەی خۆی لە ڕێگای دابینکردنی مافی مەشرووعی گەلی کورد بە پێی پێداویستی و بەرژەوەندیەکانی ئەو خەباتە سەراسەریە

ڕێک دەخا". تێکڕای بەشدارانی کۆبوونەوە، کە منیش یەکێک لەوان بووم. بەڵگەنامەکانیان پەسند کرد.
واتە خۆ ماندووکردن و خۆبەکوشتدان و کات بە فیرۆبردن و چاوپۆشی لە مافە سەرەتاییەکانی کورد و بەستنەوەیان بە بنەبڕکردنی ئاسەواری لق و پۆ و ڕایەڵەکانی دام و دەزگای دنیای سەرمایەداری لە هەموو کەلێن و قوژبنی ئەو وڵاتە پان و بەرینەی کە دەیان ساڵە ئەمپریالیزم تەڕاتێنی تێدا دەکا!.
بە داخەوە ئێستاش دوای تێپەڕبوونی چەندین ساڵ، ئەو ڕوانگەیە لە ناو بەشێک لە کۆمەڵگای کورد دا ماوە کە مسۆگەربوونی مافەکانی کورد دەبەستێتەوە بە دامەزراندنی سوسیالیزم و وزە و توانای بەشێک لە جووڵانەوەکە دەکاتە سووتەمەنی جووڵانەوەی سەراسەری و بە فیرۆی دەبا.
دوای خوێندنەوەی راپۆرت و بەڵگەنامەکان، باسی چۆنێتی ڕاگەیاندنیان بە ڕێکخراوەکانی حیزبی هاتە گۆڕێ. بە لە بەرچاوگرتنی هەلومەرجی نەهێنی و نیوەنەهێنی ئەوکاتی، وادانرا لە هەر شوێنێک تەشکیلات هەیە، کۆمیتەی شار یان دێهات بە پێی هەڵسەنگاندنی خۆیان لە شانەکانی حیزبی کەسانێک بانگهێشتن بکەن ولێیان روون کەنەوە کە لەو وەزعەدا بە شێوەیەکیتر ناکرێ کۆنفرانس بگیرێ. بە هەرحاڵ مەبەست ئەوەبوو روخسارێکی بە ڕواڵەت دیمۆکراتیانە بدرێ بەو بۆچوونانەی کە حیزبی توودە لە پێش پێڕەوانی دانابوو تا بکرێتە هەوێنی کار و تێکۆشانی داهاتوویان.
دوای کۆتایی هاتنی ئەو شانۆیە، پێڕەوانی کۆنگرەی چوار چالاکتر لە پێشوو وەجموجۆڵ کەوتن. حیزبی توودەش بە دڵنیایی زیاترەوە یارمەتی ماڵی و ڕێکخراوەیی پێدەدان. هەروەها ڕێکخراوی فیداییەکان(زۆربە) بەشێک لە گیروگرفتی ماڵی چارەسەر دەکرد. لەمەو بەدوا کاروباری تەشکیلاتیش راستەوخۆ کەوتە ژێر رێنوێنی و چاوەدێری حیزبی توودە. نامیلکەی ناوخۆیی تەشکیلاتی بە رێگای بەرپرسی تەشکیلاتی پێڕەو دەهاتە ناو کۆمیتە و شانەکانی حیزبییەوە. هەر لەو فەترەیەدا، بە مەبەستی بردنەسەری رادەی زانیاری ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی پێڕەو لە لایەن تێئۆریسێنەکانی حیزبی توودەوە چەند دەورە دەرسی فەلسەفە ، مێژوو، ئابووری و سیاسەت لە تاران دانرا. رۆژنامەی کوردستان(ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندی پێڕەو) کە لە سەرەتای بەهاری ١٣٦٠ی هەتاوی لە چاپخانەی حیزبی توودە لە تاران چۆوە ژێر چاپ، لە باری ناوەرۆک و سەفحەبەندییەوە گۆڕانی بەسەرداهات.

لە پێناو بەسەرئەنجام گەیاندنی یەکێتی ڕێکخراوەیی بە تایبەت لە گەڵ فیداییەکان کۆبوونەوەی سێ قۆڵی لە رادەی کۆمیتەکانی ناوەندی و شارەکاندا پێک دەهێنرا. لەو کۆبوونەوانەدا، وێڕای هەڵسەنگاندنی هەلومەرجی تازە، هەواڵەکانی ڕۆژ و چۆنێتی هاوکاری هاوباش بۆ پووچەڵکردنەوەی پیلانەکانی دژی شۆڕش لە دەرەوە و ناوەوەی دەسەڵاتدا، دەهاتە ئاراوە. لە راستیدا لەو دانیشتنانەدا، جگە لە دووپاتکردنەوەی سیاسەتی داڕێژراوی بەڕێوەبەرایەتی حیزبی توودە، کارێکی داهێنەرانە، نەدەکرا.

حیزبی توودەی ئێران بە پێی لێکدانەوەکانی، ستراتێژی تێکۆشانی لەسەر چەند خاڵی بنچینەیی دامەزراندبوو کە خالی هەرە گرینگی پشتیوانی بێ مەرج لە خەتی دژی ئەمپریالیستی خومەینی بوو. بۆ گەیشتن بەو ئامانجە سیاسەتی رەخنە و یەکێتی گرتبوە بەر. بەو مانایە هەر بۆچوونێک لەو بازنەیە ترازابا بە دژی شۆڕشی دەقەبڵاند. حیزبی ناوبراو بۆ ئەوەی رادەی وەفاداری خۆی بە ئیمام و خەتەکەی نیشان بدا، هاوکاری هێزە سەرکوتکەرەکانی دەکرد. پێرەوانی کۆنگرەی چواریش هێزی دابەزێنەری سیاسەت وریبازی ئەو حیزبە لە کوردستان بوون. هۆی ئەوەی بە ئاشکرا پاشگری ڕێکخراوی ئەیالەتی حیزبی توودەی کوردستانیان بە دوای خۆدا راکێش نەدەکرد نەک لەبەر ئەوەبوو سەربەخۆیی خۆیان بپارێزن، بەڵکوو جگە لە ئۆگری بە حیزبی دیمۆکرات کە ریشەی لە رابردووی کۆنی کورددا بوو، پێیان وابوو بەو شێوە لە لایەک دەتوانن خەڵکێکی زیاتر لە دەوری خۆیان کۆکەنەوە و لەلایەکیتر لەگەڵ کاربەدەستانی رژێم(ئەگەرمەودایان پێدرابا) وەک نوێنەری ڕاستەقینەی خەڵک لە سەر کێشەی کورد وتووێژیان کردبا.

لەو سەروبەندەدا ولە گرمەی شەڕی عێراق وئێراندا، بازاری شەڕوکێشەی نێوان هێزەکانی لاینگری شۆڕش، خەتی ئیمام ودژبەرەکانی گەرم بوو. کوردی لێقەوماوی خۆمان لە هەردوولاوە کێشەی خۆی لەبیر کردبوو، لە کوردستان لاینگرانی ڕێکخراوە سەراسەرییەکان و ناوچەییەکان هەرکام بە مەبەستی تایبەتی و لە چوارچێوەی سیاسەتی ڕێکخراوەکەیدا کەوتبوونە گیانی یەکتر. کۆمەڵە و حیزبی دێمۆکرات سەرەڕای شەڕی براکوژی نێو خۆیان، لەسەر دەسەڵات، لەوەش غافڵ نەبوون کە هەرتاوناتاوێک بۆسەی تیرۆر و تۆقاندن بۆ توودەیی و فیدای و پێرەو و تەنانەت هەرکەس یا کەسایەتێکی ئایینی و سیاسی کە لە دەرەوەی بازنەی سیاسەت و بۆچوونی ئەواندا هەنگاوێکی هەرچەند بچووکیشی بۆ هێدی کردنەوەی بارودۆخەکە هەڵێناباوە، دانێنەوە. مستەفای شارویرانی کەم ئەندام کوڕە مجێورێکی هەژار و لێقەوماوی مزگەوتی قوبڵەی مەهاباد، بە تاوانی لاینگری لە حیزبی توودە و هەروەها خالیدی بەدرنیا کە لە خێزانێکی مام ناوەندی و تا

رادەیەک ناوبەدەرەوەی شار بوو بە تاوانی لاینگری لە فیداییەکان، لە لایەن پێشمەرگەکانی کۆمەڵەوە دەگیرێن و لە ڕێگای بردنیان بۆ بنکەی کۆمەڵە، گۆیا مستەفا وەدەنگ دێ و قسەیان لێ پەیدا دەبێ، ئەوانیش سێ و دووی لێناکەن و بە ئاسانی وەبەر گوولەی دەدەن و دەیکوژن. خالیدیش پاش ماوەیەک ئازاد دەکەن. ئێستاش نەزانرا ناوبراو بە چ تاوانێک و بێ ئەوەی لێکۆلینەوەی لەسەر بکرێ، بە خۆڕایی خوێنی ڕژا. هەر لەو کاتانەدا، هێرش دەکەنە سەر ماڵی چەند ئەندامێکی پێرەو و دەیانبەنە دەرەوەی شار و وەبەر گوولەیان دەدەن و رادەکەن.
مەلا کەریمی شاریکەندی یەکێک لەو کەسایەتیە ئایینی و نیشتمانپەروەرانە بوو کە لەناو خەڵکی مەهاباد و دەورووبەری بە پیاوچاکی ناسرابوو و قسەی لە لای خەڵک دەرۆی. چەندکەس لە کاربەدەستانی رژیم، یەک لەوان جەلائیپور فەرماندارى ئەوکاتی مەهاباد جاروبار هاتووچۆیان دەکرد تا لە ڕێگای ناوبراوەوە هەم مەتمانەی خەڵک بەدەست بێنن و هەمیش جێ پێی خۆیان سەقامگیرکەن. پێرەوانی کۆنگرەی چواریش بۆ ئەوەی بتوانن بە ڕێگای مامۆستا مەلا کەریمەوە و بە ناوی ئەوەوە، داخوازیەکانیان بە گوێی کاربەدەستانی رژیم بگەیەنن، بە ڕێگای دووکەس لە ئەندامان(ئەحمەدی عەزیزی و حوسێنی بەخشی) پێوەندیان لە گەڵ ناوبراوەوە گرت و لە دانیشتنێکدا لە ماڵی خۆی، وێڕای باسی وەزعی پێرەوان و گوشاری رژێم لە سەریان، دەقی داخوازیەکانیان بە نووسراوە پێشکەش کرد. مامۆستا بەڵێنیدا لە دیدار لە گەڵ نوێنەرانی دەوڵەت ئەو داوایانە بۆ چارەسەری کێشەی کورد لە ئێران بێنێتە گۆڕێ. بە داخەوە پێش ئەوەی لە تەک رژیم بە ئەنجامێک بگا، لە سەرەتای نەورۆزی ساڵی ١٣٦١ هەتاوی(٢٢.٣.١٩٨٢) دوای نوێژی نیوەڕۆ لە بەر دەرکی مزگەوتی مەولەوی وەبەر دەستڕێژی گوللەی پێشمەرگەیەکی کۆمەڵە دەکەوێت و شەهید دەکرێ. لەو بارودۆخەدا پێرەوانی کۆنگرەی چوار لە لایەن دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامیشەوە دەکەونە بەر هێرش و پەلامار. سێ ئەندامی پێرەو لە حاڵێکدا کە بە تاریکی شەو خەریکی بڵاوکردنەوەی تراکت و نووسینی درووشم لە سەر دیوار دەبن، تووشی کۆمەڵێک چەکداری رژیم دێن وسەرەڕای ئەوەی هاواردەکەن کە ئێمە پێرەوین، دەستڕێژیان لێ دەکەن و بە توندی برینداریان دەکەن و لە ئاکامدا دوو کەسیان هەرکام لاقێکیان لە دەست دەدەن. جگە لەوە ژمارەیەکی بەرچاو کە لە زووە گیرابوون هەر لە زیندان ڕاپانگرتبوون، چەندکەسێکی تریش ماوەیەک دوای تەواوبوونی کۆنفرانسەکە گیران.

کاک ناسری خۆشکەلام ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پێرەو لە سەرەتای زستانی ١٣٦١دا لە شاری بانە دەکەوێتە بەر دەستی جەلادەکانی کۆماری ئیسلامی. پاش ماوەیەک ئەشکەنجە و جەزرەبەدان لە ڕێکەوتی ٤ی بانەمەڕی ١٣٦٢ی هەتاوی بە شێوەیەکی دڕندانە و نامەردانە تیرەباران دەکرێ. کاتێک تەرمی ناسر تەسلیمی بنەماڵەی دەکەنەوە، لە گیرفانی کەواوپاتۆڵەکەیدا دوو نووسخە وەسیەتنامە دەبیننەوە. یەکیان بۆ هاورێیانی حیزبی و ئەویتریان بۆ دایک وباب و دەزگیرانەکەی. ناوبراو لە هەدووکیاندا زۆر ئازایانە و بوێرانە و بە ڕاشکاوی بە پێی بیرووبۆچوونی خۆی بەرگری لە ڕێبازی حیزب دەکا و بە گژ جەلادەکاندا دێتەوە و دەڵێ:" دەزانم کە بەدەستی دژی شۆڕش و کۆنەپەرستی ناو دەسەڵات دەکوژرێم... لەو کاتەدا یادی ئازایەتی مامە غەنی لە زیندانەکانی شادا و چۆک دانەدانی ڕەحمانی کەریمی من بە هێزتر دەکا تا لە بەرانبەر دوژمندا ڕاوەستاو بم و..".

بە داخەوە وەسیەتنامەکەی کە بۆ حیزبی نووسیبوو بە دەستەوە نییە. کاتێک لە شاخ بووین نووسخەی ئەسڵیمان لە لایەن بنەماڵەکەیەوە پێ گەیشت و لە لای من بوو. پاشان کە مامە ودووکەسەکەیتربە ناو پێوەندی گرتن لە گەڵ حیزبە براکان! دەهاتنە دەرەوە، داوای لێکردم لە تەک خۆی بیباتە دەرەوە. بە قسەی مامە دەبێ تەسلیمی عەلی خاوەری سکرتێری حیزبی توودەی کردبێ، ئەویش وادیارە لە ئارشیوی حیزبیدا بۆ ڕۆژی مەحشەر رایگرتووە! لەو ساڵانەی دواییدا ئەو وەسیەتنامەی کە بۆ بنەمالەکەی نووسیوە بە دەستم گەیشت.

لە سەرەتای ١٣٦١ هەتا بەهاری ١٣٦٢ ئیسلامیە توندئاژۆکان پێ بەپێی پتەوکردنی دەسەڵاتیان لە ناو دام و دەزگاکانی دەوڵەتدا، گوشاریان دەخستە سەر حیزبی توودە و لاینگرانی لە سەراسەی ئێران. ئەوان زانیارێکی زۆریان لە سەر نفووزی ئەو حیزبە لە ناو ئۆرگانەکانی حکومەتی، بە تایبەت ئەرتەش و سوپای پاسداراندا بوو. دەشیانزانی کە پشتیوانی زلهێزێکی وەک یەکێتی سۆڤیەتی لە پشتە. هەربۆیە بە یارمەتی دەزگا جاسوسیەکانی غەرب بە تایبەت ئینگلیس، بە بیانووی جاسوسیکردن بۆ یەکیەتی سۆڤیەت کەوتنە گیانی و بە سەدان کەسیان لێ گرتن وبە دەیانیشان ئێعدام کرد. بەم شێوە مەلاکان ئەمەکداری خۆیان بەو کەسانەی کە ڕۆڵی هەرە گرینگیان لە پێناو سەقامگرتنی دەسەڵاتیاندا گێڕا نیشاندا. هاوکات لە گەڵ هێرش بۆ سەر حیزبی توودە، فیداییەکان و پیرەوانیش وەبەر شەپۆلی قین و تووڕەیی کۆنەپەرستان کەوتن. زۆربەی ئەندامانی کوردی توودەیی و فیدایی و پێرەو کە لە کوردستان دەژیان دەرفەتی دەربازبوون لە سنووره دەستکردەکانیان بۆ ڕەخسا و بە یارمەتی هێزە بەرهەڵستکارەکانی دژ بە ڕژێمی

بەعس وەک پارتی و حیزبی شیوعی لە گەرمێن گیرسانەوە و چەند ساڵێک لە چاوەڕوانی بێ ئاکامدا مانەوە.

چۆنێتی خۆ دەربازکردنی کوردەکانی لایەنگری حیزبی توودە بە پێڕەو و فیداییشەوە لە چنگی پیاوکوژەکانی کۆماری ئیسلامی و هەروەها گیرسانەوەیان بۆ ماوەی نیزیک بە ٥ ساڵ لە شاخ و هەردەکانی کوردستان و هەڵسەنگاندنی باری نالەباری ژیانیان و لە چاوەڕوانی مانەوەیاندا پێویستی بە لێدوانی تایبەتی هەیە. بە کورتی هەوڵ دەدەم ئاوڕێک لەو ڕووداوە،بەتایبەت ئەو بەشەی پێوەندی بە پێڕەوانەوە هەیە بدەمەوە.

هێرشی دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر حیزبی توودە لە چەند قۆناغی جیاوازدا بەڕێوەچوو. لە بەهاری ١٣٦١(١٩٨٢)دا ژمارەیەک لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی وکادرەکانی گیران، بەڵام بەڕێوەبەرایەتی هێشتا مەتمانەی بە ئیمام و خەتەکەی لە دەست نەدابوو و پێی وابوو ئەو هێرشانە بە پیلانی دژی شۆڕشی دزەکردوو لەناو دەسەڵاتدا بەڕێوە دەچێ و خومەینی ئاگای لێ نییە. لە ١٧ی ڕێبەندانی ١٣٦١ی هەتاوی سکرتێری گشتی حیزب "کیانووری"وچەندکەس لە بەڕێوەبەری و ئەندامان کەوتنەبەر هێرشی ڕژیم. دوای ئەوەی "سەرەچەرمەکە ئاو بردی" کەوتنە پەلەقاژە و لێیان وەراست گەڕا و هەستیان بەمەترسی کرد و هێندێک ئاڵوگۆڕیان لە ڕێکخراوەکانیاندا پێکهێنا.

بەو پێیە پێڕەوانی کۆنگرەی چواریش خۆیان کۆکردەوە. سەرەتای مانگی گوڵانی ١٣٦٢ (١٩٨٣) هێرشی سەراسەری بۆ راودونان وگرتنی توودەییەکان دەستی پێکرد. دەزگای پاراستنی کۆماری ئیسلامی بە کەڵک وەرگرتن لە هەموو چەشنە ئامرازێکی ئەشکەنجە و جەزرەبەدانی لەش و ڕەوان بۆ بە چۆکدادانی زیندانیەکان، توانی بەشێکی زۆر لە ئەندامانی بەڕێوەبەرایەتی بە ناو "ئێعتراف" وەرگرتن بێنێتە سەر تەلەفیزیون تا بەم شێوە کەسایەتی و کەرامەتی ئینسانیان تێک بشکێنێ و بە چۆکیاندابێنێ. لە ١١ی گوڵان دوکتور 'کیانور"ی سکرتێری گشتی حیزبیان هێنا سەر تەلەفیزیون و ئەوەی سەبارەت بە خەیانەتکردنی حیزبی توودە لەمەڕ پێوەندی و بەستراوەیی بە حیزبی کۆمۆنیستی یەکێتی سۆڤیەت و سیخوڕی کردن بۆ ئەو وڵاتە و هەروەها هەڵەو چەوتی بیروبۆچوون و ئامانجەکانی حیزب،لێیان داواکردبوو، بە خەڵک و لایەنگرانی حیزبی ڕاگەیاند. بەم شێوە کۆماری ئیسلامی لە سەرجەمی خۆیدا، بە خەتی ئیمام و بێ خەتەوە لە گەلەکۆمەکێکی هەمە لایەنە و لە پێناو پتەوکردنی دەسەڵاتی ڕەشیاندا، بەو پەڕی بێ ئەخلاقی دەستیان بە گرتن و کوشت و بڕی کەسانێک کرد کە تا دوێنێ خزمەتی زۆریان بە پەرەپێدان و سەقامگرتوویی سیستەمەکەیان کردبوو. هاوکات لە گەڵ هێرشی کۆماری ئیسلامی ، حیزبی دیمۆکراتی

کوردستانی ئێران لە توێی ئاگادارێکدا ئامادەیی خۆی بۆ پەنادانی توودەییەکان لە کوردستان، واتە لەو شوێنانەی بنکەی حیزبی لێیە، ڕاگەیاند.
هەرچەند ژمارەیەکی کەم لە ئەندامانی حیزبی توودە بە ڕێگای حیزبی دیمۆکراتدا خۆیان رزگارکرد، بەڵام ئەو راگەیاندنە لە خۆیدا نیشانەی هەست بە بەرپرسیایەتی کردن و وەلانانی گیانی تۆڵە ئەستاندنەوە لەو هەلومەرجە دژوارەدا بوو کە داوێنی حیزبی توودە و لایەنگرانی گرتبوو.
پێرەوانی کۆنگرەی چوار بە هۆی نیزیکایەتی و دۆستایەتی لە گەل پارتی و هەروەها شارەزاییان بەسەر ناوچەکەدا، هاوکات لە گەڵ هێرشی ڕژیم توانیان بە ڕێگای گوندی "راژان" دا و بە یارمەتی پارتی لە یەکەم وەجبەدا ٢٥کەس لە ئەندامانی بەڕێوەبەری و کادر دەربازی ئەودیوی گەرمێن بن. هەر لە راژانەوە راسپاردەمان ناردە تەورێزو کاک غەنی و کاک حەمەدەمینمان هێنا راژان. لە تەورێز داوا لە کاک عەلی گەلاوێژ و چەند کەسیتر لە ئەندامانی حیزبی توودە کرابوو بە ڕێگای ئێمەدا دەرباز بن، بەڵام بەداخەوە گوێیان نەدابوویە و ئاخرسەر وەچنگ رژیم کەوتبوون و سەریان تێداچوو.
ڕۆژی ١٩ی مانگی گوڵانی ١٣٦٢(١٩٨٣) بەرەو "لۆلان" وەڕێ کەوتین لە بەرژەوەندی پارتی دا نەبوو ئەو جەماعەتە لە سەر سنووری دەستکرد راگرێ. بڕیاردرا بەرەو بادینان دوور خرێنەوە. کاک غەنی و کاک حەمەدەمین و ئەحمەدی عەزیزی و ئەندامێکی حیزبی توودە مانەوە. قەراردرا ئەو برادەرانە هەوڵ بدەن ئەوانەی گیانیان لە مەترسیدایە دەرفەتی دەرباز بوونیان بۆ مسۆگەر بکەن. ئێمە(نزیک ٢٦ کەس)لە تەک چەند پێشمەرگەی پارتی بەرەو بادینان وەڕێ کەوتین. پاش نیزیکەی چوار ڕۆژ ڕێپێوان ئێوارەیەکی درەنگ لە نزیک گوندی "حاجی بێرووخ" ڕاسپاردەیەکی پارتی لە پشت سەرمان لە دوورەوە هەرای کردین و داوای سێ کەس "مەحموود"و"مەجید"و"سەعید"ی کرد و کوتی لە لۆلانەوە بەرقیە (واتە بێسیم) لێدراوە و دەبێ ئێوە بچنەوە وێندەرێ. بەلامانەوە سەیربوو، بۆچی ئاوا بە پەلە برادەران داوامان دەکەن. جەماعەت ڕێگایان بەرەو بادینان درێژە پێدا و ئێمەش سێ کەس(ناوی نەهێنی من سەعید بوو) لە گەڵ ناردراوی پارتی گەراینەوە. پاش چەند سەعات گەیشتینە مقەری بارزان لە دەشتی بەرازگر. بە حورمەتەوە وەریان گرتین. شەومان ڕۆژ کردەوە و بەیانی سێ کەسیان ڕەگەڵ خستین و سەرلە نوێ ڕێگای براومان بڕیوە،تا گەیشتینە بنکەی دەفتەری سیاسی پارتی لە لۆلان. بە هۆی ئەوەی ئەو سێ پێشمەرگەیە حالّی نەکرابوون کە ئێمە کێین لە ڕێگادا وەک گومانلێکراو و دژ بە خۆیان هەڵسوکەوتیان لە گەڵ دەکردین. پاشان بۆمان

دەرکەوت کە خراپیان تێگەیاندوون و تەنیا ئەوەندەیان پێ کوتوون: " ئەوانە تەسلیمی لۆلان کەن".
لە وێندەرێ مامە غەنی بلوریان لە وەڵامی ئەو پرسیارەدا کە بۆ چی داوای گەرانەوەی ئێمەتان کردووە گوتی:" ئێوە بە رێوە بوون کە کاک حەمەدەمین مەوزووعێکی هێناگۆرێ، نەزەری ئەوەیە کە مانەوەمان لێرە سوودی نییە و واچاکە تەرتیبی چوونە دەرەوەمان بۆ وڵاتێکی ئوروپایی بدەێن".
لەو وەزعەدا، زۆر کەم و کوورِی و گیروگرفت لە پێشمان بوو کە دەبوایە رێگا چارەیان بۆ بدۆزینەوە و خۆمان لەو قەیرانە کە لە ئاکامی هێرشی کۆماری ئیسلامی تووشمان بووە رزگار کەین. ئێستا ژمارەیەکی بەرچاو لەو کەسانەی گیانیان لە مەترسیدابوو بە نەهێنی لە ناوەوە دەژیان و پێویستیان بە یاریدەدانی ئێمە بوو. لە باری فکری و سیاسیەوە دەبوایە پێداچوونەوەیەک بکەین و خۆمان بۆ هەلومەرجی پێشهاتوو ئامادە بکەێن و... بەڵام بە داخەوە چەند کەس لە برادەرانی دەفتەری سیاسی بە تایبەت مامە غەنی و کاک حەمەدەمین بە بیانووی پێوەندی و مەشوەرەت کردن لە تەک حیزبی توودە پێیان لەسەر چوونە دەرەوە دادەگرت و هەموو چارەسەرێکیان لەو ڕوانگەوە دەبینی. بە پێویستی دەزانم ئەوەش بڵێم کە سەرەرای دژایەتی کردنی من و ئەحمەدی عەزیزی لەسەر چوونە دەرەوەی بەڕێوەبەرایەتی و تەنانەت هەڕەشە و گوڕەشەی مامە غەنی لە ئێمە، دەفتەری سیاسی بە زۆربەی دەنگ بریاری پەسندکردنی ئەو پێشنیارەی دا . بە داخەوە چەند کەس لە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی وەک غەنی بلوریان و حەمەدەمینی سیراجی کە تەمەنێکی زۆریان لە ناو جووڵانەوە و کاری سیاسیدا تێپەڕکردبوو و دەیانتوانی بە کەڵک وەرگرتن لە کەسایەتی و ئەزموونەکانیان چارەنووس و پێگەی پێرەو بە بارێکیتردا بخەن، بە خوڵانەوە لە بازنەی فکری و سیاسی حیزبی توودە و گرێدانی هەرچەشنە هەنگاوێک بەو حیزبەوە، رێگەی بیرکردنەوە لە دۆزینەوەی چارەسەرێکیتریان لە خۆیان و هاوفکرانیان بەستبوو. ئەو بۆچوونە بە مانای پاکانەکردن بۆخۆم و هەواڵانی هاوتەمەنی خۆم نییە. ئێمە ئەزموونێکی ئەوتۆمان لە چەم و خەمی سیاسەتدا نەبوو. وەک سەدان لاوی دیکە بە ئەوینی خزمەت بە نەتەوەکەمان ، ئارمانی کۆمەڵگای بێ گەردی سوسیالیستیمان لە مێشکدا پەروەردە کردبوو و ببووینە دەروێشی ئەو رێگایە. ئێمەش هەرکام بە پێی رادەی پلەو پایەی تەشکیلاتیمان بەرانبەر بە هەرچەشنە بڕیارێک بەرپرس بووین، بەڵام بۆچوون و هەڵوێستی ئەو کەسایەتیانەی کە لە کۆمەڵگای وێنەی کوردەواریدا رۆڵی سەرەکی دەگێڕن، زەقتر و بەرچاوترە. لە کاری سیاسی و کۆمەڵایەتیدا، کاتێک بەرژەوەندی تاقمێک

یان کۆمەڵێک بەستراوەتەوە بە بڕیاری کەس یان کەسانێک پێویستە بەو پەڕی بەرپرسیایەتیەوە و بێ لەبەرچاوگرتنی قازانجی شەخسی، بیر لە چارەنووس و بەرژەوەندی گشتی بکرێتەوە. لێدوان و بڕیاراتی سەرجەمی کۆبوونەوەکانی کۆمیتەی ناوەندی پێرەو لە چوارچێوەی خۆدەربازکردن لە شاخ پەنگی دەخواردەوە و هەرئەوەش بووبە یەکێک لە هۆ سەرەکیەکانی لە ناو چوونی پێرەو و پرش و بڵاو بوونی زیاتر لە ۳۰۰کەس کە چەند ساڵ لە چاوەڕوانیدا مانەوە و دەیانتوانی ببنە بەشێکی چالاک لە جووڵانەوەی کوردی رۆژهەڵاتی کوردستان.

رۆژی ۲۷ی گوڵانی۱۳٦۲(۱۹۸۳) کۆبوونەوەی دەفتەری سیاسی پێرەو لە بنکەی سەرکردایەتی پارتی لە لۆلان پێکهات. لەو کۆبوونەوەدا پاش هێندێک باسی لاوەکی سەبارەت بە هێرشی حکومەت، مامە غەنی لەسەر داواکەی کاک حەمەدەمین، پێشنیاری چوونە دەرەوەی خستە بەر باسی کۆبوونەوە، ئەوان بە ئاگاداری لەسەر ئەوە کە لە لایەک ئیمکانی چوونەدەرەوەی هەمووان نییە و لە لایەکیتر چەندکەس دژی چوونەدەرەوەن، کوتیان جارێ با سێ کەس بۆ پێوەندی لە گەڵ حیزبی توودە بچنە دەرەوە. کە باسی مەسەلەی هاوڕێیانی ناوشاروگوندەکان و چۆنێتی دەرباز کردنیان هاتە گۆڕێ، کاک حەمەدەمین وەدەنگ هات وگوتی:"لە ئورووپارا بە تەلەیفوون پێوەندیان لە گەڵ دەگرین"!.

کە ئەوەش خۆی هەڵایەکی زۆری لێکەوتەوە. بەهەرحاڵ پاش دوو جار دانیشتن بڕیاردرا کۆبوونەوەی بەرینتر واتە پلۆنۆمی بۆ بگیرێ. هەروەها لەو کۆبوونەوانەدا باسی پێوەندی لە تەک هاورێیانی حیزبی شیوعی عێراق هاتە گۆڕی و قەرار درا ئەوانەی لە بادینان بێنەلای حیزبی شیوعی نیشتەجێ بن. لەو سەردەمەدا واتە بەهاری ۱۹۸۳شیوعیەکان کەتبوونە بەر هێرشی یەکیەتی نیشتمانی کوردستان و بنکەو بارەگاکانیان لە پشت ئاشان کەوتبووە بەر شاڵاو و ژمارەیەک لە کادرو پێشمەرگەیان لێ شەهید کردبوون. لەو بارودۆخەدا جەماعەتێکی زۆر لە پێرەو و فیدایی و توودەیی رۆژهەڵاتی کوردستان کە زۆربەشیان هەلومەرجی دژواری ژیانی شاخ و کێویان تاقی نەکردبۆوە، بە ڕێگای جەڵدیان وگردەسوور و گردی کاولان و زێوکەدا، بە یارمەتی حیزبی شیوعی خۆیان گەیاندبوە ناوچەی رۆست و ببوونە بار بە کۆڵ ئەو حیزبەوە. سەرەرای ئەوە بەو پەڕی لە خۆبردووییەوە پێشوازی لێکردن وتا سەر وەک بنەماڵەی خۆی ئەرکی پاراستن و بەخێوکردنیانی خستە ئەستۆ و بەدەرد و مەرگیانەوەبوو. ئەو یارمەتیەی کە لە ماوەی چەند ساڵاندا پارتی و بە تایبەتی حیزبی شیوعی بەو کەسانەیانکرد لە نەوعی خۆیدا بێ

وێنە بوو. زۆرکەس لەوانەی ئێستا زیندوون چ لە ناو خۆی وڵات چ لە هەندەران، ژیانی خۆیان لەوان دەزانن و ئەو میوانداری و ئەمەگداریەیان لە بیر نەچۆتەوە. لە ئاخر ڕۆژەکانی مانگی گەلاوێژی ١٣٦٢(١٩٨٣) دا، کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندی پێرەو، بە باشداری زۆربەی ئەندامانی ناوەندی و ڕاوێژکار لە داوێنی چیاکانی لۆلان گیرا و ناوی پلۆنۆمی لێنرا. کۆبوونەوە لەسەر ئەو خاڵانەی خوارەوە قسەی کرد.

١ـ لە سەر پێشنیاری مامە غەنی، قەرار درا سێ کەس (مامە و کاک حەمەدەمین و نەوید) تەنیا بۆ باس و مەشوەرەت لە گەڵ حیزبی توودە و چەند لایەنیتر، بچنە دەرەوە و لە ماوەی ٣تا٤مانگدا بگەڕێنەوە کوردستان .

٢ـ مانگێ جارێک مانگنامەیەک بە ناوی "ڕێبازی کوردستان" بە جێی "کوردستان" لە لایەن کۆمیتەی ناوەندیەوە دەرچێ.

٣ـ تا گەڕانەوەی ئەو سێ کەسە، کاروباری کۆمیتەی ناوەندی بە شێوەی شووڕایی بەڕێوە بچێ و هەر١٥ڕۆژ جارێک کەسێک بەرپرسی هەڵسووڕانی کارەکان بێ.

٤ـ سێ کەس بۆ کۆمیسیونی تەشکیلات دیاری کران و بڕیاردرا بە کاری ناوەوەش ڕابگەن.

٥ـ بۆ ڕاپەڕاندنی ئەرکەکانی پێوەندی و ماڵی و هەروەها ڕاگەیشتن بە کاروباری مقەر، بەرپرس دیاری کرا.

لە لایەن توودەییەکانیشەوە کاک بابەکر(حەمەدەمینی چیرە) دیاری کرابوو تا لە گەڵ ئەو سێ کەسە سەفەر بکا. لە مانگی پووشپەڕی هەمان ساڵدا، کاروباری برادەران جێبەجێ بوو و هەر چواریان لە نێوان بەدرەقەی گەرمی هاورێیان بە هیوای ئەوەیکە خێری تێدابێت، بەرەو سەفەری نابەڵەدی وەڕێ کەوتن. جاماعەتیش بەو پەڕی دڵگەرمی خەریکی کەندەوەکۆشی و دابینکردنی کەرەسەی ژیان ودۆزینەوەی شوێنی ئەمن بۆ مانەوە ودرووستکردنی سەرپەنا و نانەوەی ئازووقە و سووتەمەنی بۆ زستانی کوێستانە ساردەکانی کوردستان بوون. ئاخروئۆخری پاییز پاش زیاتر لە سێ مانگ، بە ڕێگای هاورێیانی شیوعی دا، نامەیەکی کورتی مامە غەنی مان پێگەیشت . لە نامەکەدا نووسرابوو:" بە هەزار زەحمەت و کویرەوەری گەیشتینە جێ. ئەگەر بمزانیبا ئاوا تووشی چەرمەسەری دەبووین نەدەهاتم". فارس گوتەنی:'ساڵی خۆش لە بەهاریڕا دیارە". لە نامەکەی مامەش ڕا وادەردەکەوت کە بەم زووانە ناگەڕێنەوە(کەچی هەر نەشگەڕانەوە).

زستانی ئەو ساڵەمان هەرچۆنێک بێ تێپەڕکرد. بەهار داهات و لە کۆچکردووەکان خەبەرێک نەبوو، تەنیا نامەیەکی کاک حەمەدەمین نەبێ کە نووسیبووی:" تا ئێستا

نەمانتوانیوە پێوەندی بە حیزبی توودەوە بگرین، ناچارین جارێ بمێنینەوە. هاوناوەكەی ملازم چۆتە سەفەر نەهاتۆتەوە". هاوڕێكی كۆمیتەی ناوەندیمان هەبوو بە ناوی نەهێنی ملازم عەلی(عەتا دەباغی) مەبەستی كاك حەمەدەمین لە هاوناوەكەی ملازم ،عەلی خاوەری سكرتێری گشتی حیزبی توودەبوو كە لە پڕاگ دەژیا.

لە مانگی گوڵانی ١٣٦٣دا هاورێ بابەكر لە سەفەری دەرەوە گەڕاوە. خۆشی هەموومانی داگرت، پێمان وابوو بە دەستی پڕەوە گەڕاوەتەوە، بەڵام بە داخەوە شتێكی ئەوتۆی پێ نەبوو. گوتی :"هاورێیان سلاویان هەیەو قەرارە بەم زوانە پەیكی حیزب بێ و وەزعەكە روون كاتەوە، بە ئێمەیان گوتووە لەمەودوا بە ناوی كۆمیتەی مهاجرەت كاربكەن". وەزعی برادەرانی توودەیی هەتا ئێرە ئاوا روون كرابۆوە، سەبارەت بە پێرەوانیش گوتی:"قەرارە كاك حەمەدەمین ونەوید بگەڕێنەوە، دەبێ خۆمان و ئەو هێزە ڕاگرین تا هاورێیان دێنەوە". نامەیەكی مامە و كاك حەمەدەمینی هێنابوو كە تێیدا نووسرابوو "هاورێیان، ئەوە هاورێ بابەكر هاتەوە لاتان، تا ئێستا مەسائیلمان حەل نەبووە"! (دیارە مەسەلە تواندنەوەی بە بێ دەنگی پێرەو لە حیزبی توودەدا بووە).

نیزیک بە دە مانگ چاوەڕوانی هێشتا برادەران مەسائیلیان حەل نەكردبوو، سەرەڕای ئەوەش دڵخۆشێک بەوەمابوو كە بەم زووانە "پەیكی" حیزب دێ و لەو سەرگەردانیە دەمانهێنێتە دەر. هەموو پێیان وابوو بەو زوانە بە شێوەیەک تواناكان وەكار دەخرێن وتەنانەت دەنگۆی ئەوە هەبوو كە لەوانەیە حیزب درووشمی ڕووخانی رژیم هەڵگرێ و دوور نییە پێویستی بە هێزی چەكداریش بێ.

بەڵام ئەوانە هەمووی ئارەزوو و خەیاڵ بوون. زۆری نەخایاند زەردی ونائومێدی و هەست بە بۆشایی و نەبوون كردن بە ناوچاوانی هێندێكانەوە دیاركەوت و وەک خۆرە ئەوانی دیكەشی داگرت. بەتایبەت دوای هاتنەوەی هاوڕێ بابەكر بە دەستی بەتاڵ و نەگەیشتنی پەیكی حیزب پاش چەند مانگێک،دڕدۆنگی و دووبەرەكی كەوتە ناو ریزەكانی هەرسێ رێكخراو. لەناو پێرەودا بەرپرسی تەشكیلات، خەریكی دنەدان بوو و ژمارەیەكی رەگەڵ خۆی خستبوو و لە ژێرەوە و بە نەهێنی خەریكی پێوەندی لە گەڵ حیزبی دیمۆكرات بوو. بۆ ئەومەبەستەش دووكەسی بە بەهانەی دیدار لە تەک خزم و قەومان ناردە لای حیزب و بەڵێنی پێدابوون كە ئەوانیش لە داهاتوویەكی نزیكدا دەچنە لایان. بەڵام لەو سەروبەندەدا حیزبی دیمۆكرات تەنیا بە مەرجی نووسینی "تۆبەنامە" توودەییەكانی وەردەگرتەوە. تەنانەت چەندجارێک هاورێیانی شیوعی بە رەسمی داوایان لێكردبوون تا

ئەو جەماعەتەی لە لای خۆیان ڕاگرن و هاوکارییان لە گەڵ بکەن. بە قەولی شیوعیەکان وەڵامی حیزب ئەوەبووە کە دەبێ "غەڵەتنامە" بنووسن.
لێرەدا پێویستە ئاماژە بەوە بکەم کە بەر لە گەیشتنی ئەو چوارکەسە بۆ پراگ،ناردراوێکی حیزبی توودە، برادەرێکی خوێن شیرن و ئازاو لەبەردڵانی کرماشانی بە ناوی "عەلی" لە لایەن کۆمیتەی بروون مەرزی واتە کۆمیتەی دەرەوەی حیزبی توودە، بە یارمەتی هاوڕێیانی شیوعی ڕێگای چەندین ڕۆژەی نێوان سنووری دەستکرد لە قامشلی ڕا هەتا کێوەڕەش لە سێ سنوور کە شوێنگەی گیرسانەوەی ئەو کاتی ئێمە بوو، ئازایانە بڕیبوو و خۆێ گەیاندبووە لامان. بۆ ئەوەی ناوەکەی لە گەڵ عەلییەکانی تر تێکەڵ نەبێ، ناویان نابوو"عەلی بروون مەرزی".
کاتێک جەماعەت چاویان بە عەلی کەوت، گەلێک خۆشحاڵ بوون، لە ناوەوە پۆل پۆل خەڵک دەگیران و ئێعدام دەکران، ڕۆژ نەبوو هەواڵێکی ناخۆش نەبیسرێ، جگە لە ژیانی پڕلە چەرمەسەری وبێ ئیمکاناتی، مەترسی هێرشی هەرسێ دەوڵەتی ئێران و عێراق و تورکیەش هەڕەشەی لێدەکردین. سەرەڕای ئەوە هەموو لایەک ئامادەی کار و تێکۆشان و ڕووبەڕووبوونەوە لە گەڵ هەرچەشنە مەترسێک بوون.
بە مەرجێک لەو سەرگەردانیە نەجاتیان هاتبا . بەڵام پەیامی بەڕێوەبەرایەتی حیزبی توودە لە توێی نەوارێک دا کە ناردبوویان، ئاوێکی ساردی بەسەر لەشی گەرمی هەموان داکرد و هەرئەوەبەس بوو تا بۆمان دەرکەوتبا کە ئەوانە سوارچاکی ئەو مەیدانە نین .
لە ناو بەڕێوەبەرایەتی حیزبی توودە لە دەرەوەی وڵات، کەسێکیان ئامادەیی خۆی بۆ هاتنی شاخ رادەگەیەنێ. ئەوکەسە لەگەڵ "عەلی" خۆ دەگەیەننە سوورییە.لە دیمێشق لە لای هاوڕێیانی شیوعی بە بیستنی سەخڵەتی و نائەمن بوونی ڕێگای گەیشتن بە بنکەکانی ئێمە،کە تێپەڕبوون بەناو سەیتەرەی بەعس و ژاندارمی تورکی لە پێشدایە، ترسی ڕێدەنیشێ و داوای گارانتی لە هاوڕێیانی شیوعی دەکا! دیارە وەڵامی ئەوانیش ڕوونە. ئەوە لە کاتێکدا بوو کە بەڕێوەبەرایەتی و کادرو ئەندامانی حیزبی شیوعی بە لاو و پیرەوە لە ساڵدا بە دەیان جار ئەو ڕێگایەیان بە پێیان دەپێوا و زۆرجاریش تووشی بۆسە و هێرشی جەیش وژاندارم دەهاتن.
بە هەرحاڵ کاکی سەرکردە شریتێکی نزیک بە یەک سەعاتە پڕدەکاتەوە و بە هاوڕێ "عەلی"دا دەینێرێ. لە قسەکانیدا دوای ئەوەی ئاماژە بە شکان و ورە لەدەستدانی ڕێبەرایەتی حیزب لە زینداندا دەکا، جەخت لەسەر ئەوەش دەکات کە سیاسەت و

بۆچوونەکانی رابردووی حیزب بەرانبەر بە شۆڕش و کۆماری ئیسلامی دروست بووە و ئێستاش ئەگەر هەلومەرجێکی ئاوا بێتە ئاراوە، هەرئەو سیاسەتە دەگرینە پێش.
پاشان بێ ئەوەی باسی رێبازی داهاتووی حیزب بکا، داوا لە هاورێیانی شاخ دەکا تا بیرو بۆچوونی خۆیان سەبارەت بە سیاسەتی داهاتووی حیزب بە نووسراوە تەسلیمی هاورێ "عەلی" بکەن.
برادەرانی توودەییش لە چەند لاپەڕەدا، وێڕای لێکدانەوەی بارودۆخی ئەوکاتی داوایان کرد کە پێویستە حیزب بە شێوەیەکی شۆڕشگێڕانە و شێلگیرانە خۆی بۆ خەباتێکی هەمەلایەنە دژی کۆماری ئیسلامی ئامادە بکا و لەو هێز و ئیمکاناتەی کە بە یارمەتی حیزبی شیوعی لە شاخ پێکهێنراوە کەڵک وەرگرێ و لە پێناو نزیک بوونەوە لە حیزبی دێمۆکرات وئۆپۆزیسیونی ئێرانی تواناکانی وەگەڕ خا.
ئێمەش وەک پێڕەو بە نامە و بە قسە داواکانمان راگەیاند. بە تایبەت لەسەر ئەوە سووربووین کە هیچ چەشنە بڕیارێک لە سەر چارەنووسی پێڕەو بە بێ ئاگاداری کۆمیتەی ناوەندی و ئەندامانی ئەو رێکخراوەیە نەدرێ. هەروەها داوامان لە برادەران کرد هەرچی زووتر بگەڕێنەوە و چیتر لە چاوەڕوانیدا نەمانهێڵنەوە. پاش ماوەیەکی زۆر پێمزانی کە ئەو سەرکردەی زاتی نەبووە بێتە کوردستان و شریتی ناردبوو."بابەکی ئەمیرخوسرەوی" ئەندامی دەفتەری سیاسی حیزبی توودە بووە کە بە دوای پلۆنۆمی ١٦دا ئاڵای دژایەتی لەگەڵ "سەفەری"و"لاروودی"و"خاوەری" هەڵکردبوو و بە تەمابووە لە مەسەلەی هاورێیانی شاخ بە قازانجی خۆی لە کێشە ناوخۆییەکانی حیزبیدا کەڵک وەرگرێ.
لە ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٦٣دا بە بۆنەی ٣٩هەمین ساڵی دامەزراندنی حیزبی دیمۆکرات، ئاهەنگێکی خۆشمان بەرێوەبرد. لە سەرەتای مانگی سەرماوەزی ئەوساڵەدا خەبەریان داینێ کە چەندکەس لە ئەندامانی بەڕێوەبەری حیزبی دێمۆکرات هاتوونەتە ئەو ناوە تا بێنە لای ئێمە. بارانێکی تووند دەباری، لە ئەرمووشی پەنا کێوەڕەش، حامیدی گەوهەری، فەرێدونی میتران،سەعیدی ئەفشار ورەسووڵی ئاریا، لێمان وەژوور کەوتن. بە بینینیان گەلێک شاد بووین. ناوبراوان لە کۆنگرەی شەشی حیزبدا و پاش کۆنگرە، لەسەر گیروگرفتی ناو حیزبی و جیاوازی بیروڕا بە تایبەتی مەسەلەی داسەپاندنیناملکەی کورتەباسێک لەسەرسوسیالیزمی دیمۆکراتیک ومکانیزمی بەڕێوەبەری حیزب، ناکۆکی وکێشەیان لێ پەیدادەبێ.

هەرکام لەو کەسانە بە پێی رابردووی کار و تێکۆشان و پلە و پایەی حیزبی و رادەی زانیاریان لە سەر بارودۆخی ئەوکاتی، جێگایەکی دیاریکراویان لە ناو حیزب و لایەنگرانی حیزب دا هەبوو . ئەوان لە لای خۆیان حیسابێکی تایبەتیان بۆ پێرەو کردبۆوە .بەو نیازە هاتبوون تا بەڵکوو، بە هاوکاری لە تەک پێروان دا، رێگا چارەیەک بۆ خۆیان و کۆمەڵێکی زۆر لە هاوبیرانیان کە بە خاو و خێزانەوە نیزیکەی ٥٠٠ کەس دەبوون و لە هەڵ و مەرجێکی دژواردا دەژیان، بدۆزنەوە و بە یەکخستنەوەی هێز و توانایان لە گەڵ پێرەو، چالاکانە بەشداری کار و تێکۆشان بن .هەر چوار کەسیان لە کۆبوونەوەیەکی هاوبەش لە گەڵ کۆمیتەی ناوەندی پێرەو دا، پێشنیارەکانیان بەم چەشنە خستە روو.

-ئێستا کە وەزعی ئەولا (لای قاسملو) لە شپرزەبووندایە، ئێمە دەتوانین بەیەکەوە هێزەکانمان تێکخەینەوە و بە ناوی حیزب دەس بەکار بین .

-ئێمە خۆمان بە پێرەو دەزانین و سیاسەتی حیزبی توودەمان قەبووڵە.

-پێویستە لەباری ئیمکاناتی ماڵیشەوە یارمەتیمان بدەن.

رەنگە هەر چوار کەس لە لای خۆیان وایان حساب کردبێ کە چوون ئێمە سەربە حیزبی توودەین و میوانی حیزبی شیوعین و ئەوانیش لەگەڵ زلحیزبی کومونیستی دەسەڵاتداری یەکیەتی سۆڤیەت بران، دەبێ لە چ ناز و نێعمەتێکدا بژین و چ ئیمکاناتێکمان بۆ تەرخان کرابێ ؟ نەیاندەزانی ئێمە، لەوان بێ دەرەتانترین و ئەگەر یارمەتی هاورێیانی شیوعی نەبا ، کە ئەوانیش پیاو لە حەق لانەدا، لە خۆیان دەگێراوە بۆ ئێمە، هیچ چەشنە دەراوێکی روونمان شک نەدەبرد . لە کاتێکدا بەرێوەبەرایەتی حیزبی توودە لە دەرەوە، لە کۆبوونەوەکانی حیزبیدا فرمێسکی بە درۆیان بۆ هەڵدەرشتین و زۆر جار بۆ ئەوەی ورەی پەنابەرەکان بۆ یەکیەتی سۆڤیەت، بەرز راگرن، ئاماژەیان بە خۆڕاگری و بارودۆخی کوردەکانی شاخ کردووە و تەنانەت وایان نواندووە کە پێوەندی راستەوخۆیان لە گەڵیان هەیە و یارمەتیان پێ دەگەیەنن و لەوانەیە بەم زوانە شەڕی چەکداریش رابگەینێ، لە خۆیان نەگرت، تا بۆ یەک جاریش بێ، سووکە یارمەتێک بۆ هاوسەنگەرەکانیان بە رێگای هاورێیانی شیوعی دا بنێرن . کەچی کاتێک هاتینە دەرەوە گوێبیس بووین کە بە ناوی یارمەتی ناردنەوە بۆ برادەرانی شاخ، پووڵ و پارەیەکی زۆریان کۆ کردۆتەوە و خواردوویانە .تەنانەت ئەگەر بەرێوەبەرایەتی فارسی حیزبی توودە، جگە لە فڕوفیشاڵ هیچ هەستێکی هاوکاری و دڵسۆزییان بەرانبەر بەو جەماعەتە کوردە لێقەوماوەی شاخ نەبوو، برادەرانی کوردی خۆمان لەو پەڕی بێ دەسەڵاتیدا، دەستەوەستان مابوونەوە و نەیانتوانی بە دوور لە سەرکردایەتی حیزبی توودە چارەیەک بدۆزنەوە و ئاوڕێک لە هاو

قەتارەکانیان بدەنەوە . بە هەر حاڵ پاش پێشنیار و داوای برادەران، خۆمان کۆبوونەوەمان گرت و گەیشتینە ئەو قەناعەتە کە بە هۆی ئەوە لە هەل و مەرجی ئێستادا، رژیمی کۆنەپەرستی ئێران هێرشی دڕندانەی خستۆتە سەر هەموو حیزب و رێکخراوە ئازادیخوازەکان، پێویستە بۆ بەرەنگار بوونەوەی رژیم، هێزەکانی ئوپوزیسیون لە بەرەیەکدا کۆبنەوە و تواناکانیان یەکخەن . کەوابوو نابێ ریزەکانی حیزبی دێموکرات لێک بڵاو و لاواز بکرێ . لە لایەکی تر ئێمە نەماندەتوانی بە بێ ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی دەرەوە بریاری یەک لایەنە بدەین . سەرباری ئەوەش، ناکۆکی لە سەر شتی لاوەکی و چۆنێتی هەڵسوکەوت لەگەڵ یەکتر و نەخۆشی خۆ بە زڵ زانین و من من کردن و ماندووبوون بە هۆی ناروونی وەزعەکە، دەرەتانی بیرکردنەوەی ئاسایی لە هەمووان بڕیبوو . لە هەمووی گرینگتر، ئەوە کە ئێمە خۆمان میوانی حیزبی شیوعی و بار بووین بە ملیانەوە . دەبوایە ئەم داوایە لە گەڵ ئەوانیش باس بکرێ . بە هەر لایەکەوە لێکمان دەداوە، بریاردانی یەکجاری ئاسان نەبوو . ئاخرسەر بە لێدوان و هاوفکری لە تەک هاورێیانی شیوعی و توودەیی و فدایی، گەیشتینە ئەو ئەنجامە کە بە برادەران رابگەیەنین، ئەگەر بۆیان دەگونجێ، بگەڕێنەوە شوێنی خۆیان و لە وێندەرێ درێژە بە کار و تێکۆشان بدەن . ئەوانەی بۆشیان ناگونجێ، دەتوانن وەک میوان لە لای ئێمە بمێننەوە . پێشمان راگەیاندن، کە :رەنگە تا بەهارێ هاورێیانی دەرەوە بگەرێنەوە و بە تێکرایی چارەیەک بۆ ئەو وەزعە بدۆزینەوە، ئەوکات ئێوەش ئاگادار دەکەینەوە . هەر چواریان لە ناو بەدرەقەی گەرمی ئێمەدا بە نابەدڵی گەرانەوە . پاش چەند مانگ، کاک فەریدون و خاوخێزانی گەرانەوە لای ئێمە و کاک حامید و براکەی و چەند هاورێی تر چوونە لای پارتی و بە رێگای ئەواندا، چوونە دەرەوە .

لە پێوەندی لەگەڵ باری نالەباری جووڵانەوەی کوردی رۆژهەڵات، لە سەر و بەندی ساڵەکانی ١٣٦٣ و١٣٦٤ ی هەتاویدا، ئەو ئاڵۆزی و پەشێویەی کە لە ئاکامی گێرە و کێشەی پێش و پاش کۆنگرەی شەشی حیزبی دێموکرات، رووی لە حیزب کردبوو و ببووە هۆی دابڕانی ژمارەیەکی بەرچاو لە کادر و ئەندامانی حیزب، بە شێوەیەکی تر، رێکخراوی کۆمەڵەشی، لە پێوەندی لە تەک باری فکری و ئیدئولوژیکی و چۆنیەتی هەڵوێستی سیاسیان بەرانبەر بە مەسەلەی کورد تەنیبۆوە بەشێک لە هەڵسوورێنەرانی رێکخراوی زەحمەتکێشانی کوردستان (کۆمەڵە)، وازیان لە کاری رێکخراوەیی هێنابوو. بەم شێوە لەو ساڵانەدا ژمارەیەکی زۆر لە کوردی چەپی رۆژهەڵات، بە خولانەوە لە بازنەی بێ چارەنووسیدا بە دوای پێوانەیەکدا، دەگەران، تا بتوانن بیر و بۆچوونەکانیان

بێننە مەیدانی تاقیکردنەوە. لە راستیشدا، ئەگەر، ناوەندێکی ڕێکخەر لە ئارادابوایە، دەیتوانی ببێتە تەوەرەیەک بۆ کۆکردنەوەی سەرجەمی ئەو هێز و کەسایەتیانەی کە بە هۆی جیاوازی ڕێباز و بۆچوونی فکری یا هەر هۆیەکی دی، لە ڕێکخراوەکانی تر هاتبوونە دەر . ئۆرگانیزەکردنی ئەو هێزە لە چوارچێوەی ڕێکخراوەیەکی دیاریکراو دا، لە پاشەڕۆژدا دەیتوانی وەک هێزێکی چەپی ڕەسەنی کوردی دەوری خۆی لە مەیدانی تێکۆشاندا بۆ بەرژوەندیەکانی نەتەوەیی بە شێوەیەکی کارگەرانە بگێڕێ . لەو سەردەمەدا، هەبوون کەسانێک، چ لە ناو حیزبی دێموکرات، چ لە ناو کۆمەڵە و چ لە ناو پێرەودا، کە بە چاوی شک و گومانەوە لە سیاسەت و ڕێبازی هێزە سەراسەریەکان بە تایبەتی حیزبی توودەیان دەڕوانی و بواری ئەوەیان تێدابوو، تا بە وازهێنان لە شێوەی خەبات لە شکڵ و قەوارەی سوننەتیدا، بە دابڕان لە هێزە سەراسەرییەکان، هەرچەند بە کاڵ و کرچیش بایە، ڕێچکەی ڕێبازێکی نوێ دابرێژن و بە نۆبەی خۆیان خزمەتی ڕێبازی ڕەسەنی کوردی و گەشەپێدانی بیری نەتەوەییان کردبا . پرۆسەی جیابوونەوەی کوردەکان لە حیزب و ڕێکخراوە کومونیستیە سەراسەریەکانی ئێران لەو ساڵانەدا و بە تایبەت لە هەڕەتی، هەرەسهێنانی یەکێتی سۆڤیەتدا نیشانی دا، کە خۆبەستنەوە بەو هێزانە جگە لە فریودان و بە فیرۆدانی کات و تواناکان، بەرهەمێکی دیاری کراوی بۆ کورد تێدا نییە . هەرچی زەمان بە بەتاڵی و بێ بەرهەمی و بێ ئاسۆیی تێپەڕ دەبوو، هەست بە بۆشایی کردن و بێ هیوایی لە ناو ئەندامانی هەر سێ ڕێکخراودا، زیاتر پەرەی دەستاند . سەرەرۆیی و ڕاڕایی و حوکمرانی بەشێک لە بەرپرسانی هەر سێ ڕێکخراوە دەرحەق بە ئەندامانی خوارەوە و بەشداری نەکردنیان لە ژیانی پڕ چەرمەسەری ڕۆژانەی شاخدا، بارهێنان و بردن، قورەکاری و خانوو سازکردن، چێشت لێنان و نان کردن، حەرەسیات واتە پارێزگاری کردنی بە نۆبە لە مقەر و... ڕۆژ لە ڕۆژ زیاتر مەتمانە و بڕوای ئەو جەماعەتەی بەرامبەر بە لێپرسراوان لاواز دەکرد.

ژیان لە هەر شوێنێک تەنانەت لە زیندانیش دا، بە مەرجێک حوکمی زیندان بڕابێتەوە، دەکەوێتە ناو چوارچێوەیەکی دیاریکراو و بە پێی بەرنامەی تایبەتی بە ڕێوە دەچێ . بەڵام کاتێک دەستەڵاتت بە خۆت نەبێ و لێت روون نەبێ چ داهاتوویەک چاوەڕوانت دەکا و چارەنووست بە چۆنێتی هەڵسوکەوت و هەڵوێستی کەسانێک بەسترابێتەوە کە خۆشیان چاو لە دەستی بریاری کەسانی دیکەن، وشەکانی خەباتگێر و خۆراگر و .. مانا و ناوەرۆکی ڕاستەقینەی خۆیان لە دەست دەدەن و ئاهەنگی داچڵەکان و دارمان هەموو

ئەندامی لەشت دادەگرێ و هێز و بڕستت لێ دەبڕێ و هەست بە بۆشایی و نەبوون دەکەی.
زیاتر لە سێ ساڵ نزیک بە سێسەد(۳۰۰کەس لە ڕۆڵەکانی کورد، کە بە پەنا بردن بۆ شاخ و هەردەکانی کوردستان گیانی خۆیان لە ژێر چنگی جەلادانی کۆماری ئیسلامی ڕزگار کردبوو و ئامادەی هەر چەشنە فیداکاری و لە خۆبردوویییەک لە پێناو خزمەت بە گەلەکەیاندا بوون، بە تەمای ئەوە کە لە هێز و توانایان بۆ بەربەرەکانی دژی ڕژیمی کۆنەپەرەستی کۆماری ئیسلامی کەڵک وەردەگیرێ، لە چاوەڕوانی و هەلومەرجێکی هەرە دژواردا، هێشتبۆوە . پاش زیاتر لە سێ ساڵ نە تەنیا هیچ چەشنە یارمەتی و ڕێنوێنێک بۆ کاری داهاتوو، لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی لە خەوداماوی حیزبی توودە، بۆ شاخ نەهات، بەڵکوو کاتێک بە هۆی هاورێیانی شیوعی، ئاگاداری هەرەسهێنان و ماندوویی و چوونەوەی بەشێک لەو جەماعەتە بوون، خۆیان بە وەشەوە ماندوو نەکرد، تا بە شێوەیەکی ڕێکخراوەیی و بە ڕێگای دۆستانی سۆڤیەتیان ، هاوفکرەکانیان لە مەترسی لە داو کەوتنی ڕژیم بپارێزن . بەم چەشنە بەرە بەرە، گوشاری ڕەوانی و بێ بەرنامەیی جەستە و ڕۆحی هەموانی داگرت و شپرزەیی و ئاڵۆزی و لێکدابڕان ڕووی تێکردین . لێرەدا پێویستە ئاماژە بەوە بکەم کە ئەوانەی هاتنە دەرەوە و خۆیان ڕزگار کرد، نەک لە کاناڵی ڕێکخراوەییەوە، بەڵکوو هەرکەس بە پێی زانیاری وەرگرتن لە نیزیکان و دۆستانی خۆی، هەوڵی دەربازبوونی دا و بەم شێوەیە زۆربەی ئەو جەماعەتە، بەرە بەرە پەراوازەی هەندەران بوون.
شەوان و ڕۆژانی زستانی ساردو پڕ لە بەفری ساڵی۱۳٦۳ ی هەتاویشمان لە دیوی ڕەق و تەق و لە پەنا سۆبەی دار بە خوێندنەوە و خۆبارهێنان، خەبازی(نانکردن) و خەفەریات(چێشت لێنان) و ...، ڕابوارد. خۆ ڕزگارکردن لەو وەزعە و چوونەوە بۆ ناو ئێران سەرەڕای هەموو مەترسێک، مێشکی بەشێک لە ئەندامانی بە خۆوە مەشغوول کردبوو . جگە لەوە ناوچەکەش کەوتبووە بەر هەڕەشەی لێدانی هەر دوو ڕژیمی ئێران و عێراق و چەند جاریش بۆمباران و تۆپباران کرا . بەم شێوە بەرە بەرە ژمارەمان لە کەمی دەدا و بێ هیوایی زیاتر ڕوی تێدەکردین . لە ناو ئێمەی پێرەودا، دوو شێوە بۆچوون لە سەر چۆنێتی دەربازبوونمان لەو بارودۆخە لە ئارادابوو، چەند کەسێک کە بەرپرسی تەشکیلات یەکێک لەوان بوو، سەرەڕای وەفاداری و باوەر بە بە ڕێبازی فکری حیزبی توودە، خوازیاری گەڕانەوە بۆ ناو حیزبی دیمۆکرات بوون. (لەمەو پێش باسی ئەوەم کردووە کە حیزبی دیمۆکرات بە مەرجی نووسینی تۆبەنامە پێرەوەکانی وەردەگرتەوە) .

لایەنەکەی دی کە زۆربەی ئەندامانی پێرەوی، بە نووسەری ئەو دێڕانەشەوە دەگرتەوە، وەها شەیدای ڕێبازی حیزبی توودە بوون، کە بە بێ ڕێنوێنی و بڕیاری ئەو حیزبە، جووڵەیان نەدەکرد . ئەوان ئامادە بوون لە چاوەڕوانیدا بمێننەوە، بە مەرجێک لە لایەن ڕێبەرایەتییەوە ئەرکێکی دیاریکراویان بۆ کاری داهاتوو پێ ئەسپێردرابا و لەو بۆشایی و بێ بەرنامەییە ڕزگاریان بووبا . لە مانگی پووشپەری ١٣٦٤ی هەتاوی سەر لە نوێ دوو نامەمان بۆ برادەرانی دەرەوە نووسی و داوامان کرد، هەتا وەزعەکە بە تەواوی شپرزە نەبووە خۆیان بگەیینەوە لامان . لە سەرەتای مانگی ڕەزبەری هەمان ساڵدا، ئێمە و نوێنەرانی فیدایی و توودەیی کۆبوونەوەیەکی هاوبەشمان لە گەڵ هاوڕێیانی حیزبی شیوعی عێراق(ئەبوو حیکمەت، ئەبوو عامل و ئەبوو سەلیم) پیکهێنا. لەو دانیشتنەدا وێڕای لێکدانەوەی بارودۆخی خۆمان و باسی هاتنی دوو کەس لە برادەران بۆ سوریە، دەقی بروسکەی هاوڕێیانی دەرەوەمان بەم چەشنە پێ ڕاگەیەندرا:

"هاوڕێیانی بەڕێز سڵاو، لەو ماوەدا چەندین نامەمان بۆ ناردوون، تەنیا دوو نامەی ئێوە بەدەستمان گەیشتووە . لە مەودوا، لە ژێر ناوی حیزبی توودەی ئێران درێژە بە تێکۆشان دەدەین، تێبکۆشن کار و باری سەبارەت بە یەکێتی فکری و ڕێکخراوەیی جێ بە جێ بکەن .ڕێگای گەرانەوە داخراوە." "براتان حوسین"

حوسین، نازناوی کاک حەمەدەمینی سیراجی بوو . کاک حەمەدەمین و نەوید هاتبوونە سوریە و لە دەمیشق گۆیا ماوەیەکی زۆر لە چاوەڕوانیدا دەمێننەوە، تا بەڵکوو بە یارمەتی و بە ڕێگای هاوڕێیانی شیوعی یان پارتی دا بگەڕێنەوە ناوچەی نیشتەجێبوونی ئێمە . بەڵام وەک لە نامەکەی کاک حوسین ڕا دەردەکەوت، وادیار بوو ڕێگا داخرابوو . جا چۆن داخرابوو، ئێمە ئاگادار نەبووین، ئەوەندەمان دەزانی کە هاوڕێیانی شیوعی و پارتی و زۆریەک لە هێزە بەرهەڵستکارەکانی هەر چوار پارچەی کوردستان ڕۆژانە لەو ڕێگایانەوە هاتووچۆی ناوەوە و دەرەوەیان دەکرد ! بە هەر حاڵ ئەو چەند دێڕە ئاکامی کار و تێکۆشانی زیاتر لە دوو ساڵ مانەوەی ئەو سێ برادەرە لە دەرەوەی وڵات و چۆنێتی دۆزینەوەی ڕێگاچارە بۆ دەربازبوون لەوقەیران و هەلومەرجە دژوار و ناڕوونە بوو کە جەماعەتی شاخ بە تایبەت پێرەوانی لە خۆ گرتبوو.

سەبارەت بە چۆنێتی یەکگرتنی ڕێکخراوەیی و چارەنووسی ئەو جەماعەتە، لە مەڕ مانەوە یان نەمانەوەیان لە چیا، هەروەها هاتنەوە و نەهاتنەوەی خۆیان، هیچیان ڕانەگەیاندبوو. بەم شێوە هەر سێ برادەری بەرپرس، بە بێ پرس و ڕا لەگەڵ ئەندامانی دیکەی حیزب و بێ ئەوەی بنەما هەرە سەرەتاییەکانی پرنسیپی حیزبی لە بەر چاو بگرن، خۆیان لەگەڵ

بەڕێوەبەرایەتی حیزبی توودە پێک هاتبوون و لە دان و ستاندنێکی ناوخۆییدا، بە بێ دەنگی، تۆماری پێرەوانی کونگرەی چواریان، پێچاوە. من وەک ئەندامێکی ئەو کاتی کومیتەی ناوەندی پێرەو ئەوە رادەگەیەنم کە : بە هۆی لایەنگری و ئۆگری بە سیاسەت و ڕێبازی حیزبی توودە لەو سەردەمەداو یەکلابوونەوەی وەزعی سیاسیمان، هەرچەند دژایەتیم لە تەک ئەو بڕیارەدا نەکرد، بەڵام ناتوانم گلەیی و ناڕەزایی خۆم لە کەمتەر خەمی و بێ پرنسیپی ئەو سێ کەسە رانەگەینم، کە بە بێ پرس و ڕا کردن بە ئەندامانی دیکە وبە بێ سرنجدان بەو مەسەلەیە کە تەنیا بۆ باس و مەشوەرەت چوونە دەرەوە و بەس، بێ ئەوەی لە مەبەستی بەڕێوەبەرایەتی حیزبی توودە بکۆڵنەوە، یان تەنانەت گوشار بێنن بۆ ئەوەی چۆنێتی ڕێکەوتنەکە رابگەینن، بە شێوەیەکی زۆر ساکارانە ملیان بۆ داوای بەڕێوەبەرایەتی حیزبی توودە، راکێشا.

کاک غەنی بلوریان وەک کەسایەتی ناسراوی کورد بە پلەی یەکەم بەرپرسایەتی دەکەوێتە ئەستۆ . ناوبراو لە لاپەرەی٣٦٣ ی بیرەوەریەکانی" ئاڵەکۆک"دا لە وڵامی داوای سەفەریدا کە گۆیا د.قاسملوو ئامادە بووە بە مەرجێک پێرەو حەل بکرێ، لە بەرەیەکدا لەگەڵ حیزبی توودە هاوکاری بکا، لەم بارەوە دەڵێ: "من لە لایەن هاڤاڵانی خۆمەوە دەسەڵاتم پێدراوە و دەتوانم کاتی پێویست بڕیار بدەم" . مامە دەڵێ ئەگەر مەرجی د .قاسملوو بۆ هاوکاری و هاوبەرەیی لەگەڵ حیزبی توودە، تواندنەوەی پێرەوانە، من نابمە کۆسپی سەر رێ. بەڵام کاتێ مامە داوا لە خاوەری و سەفەری دەکا تا چۆنێتی پێکهاتنیان لە مەڕ تێکەڵ بوون بە حیزبی توودە بە ئاشکرا رابگەێنن، هەر دوو کەس لە وڵامدا دەڵێن"جارێ پێویست ناکا." کە ئەوە خۆی شک و گومان لە قسەکانی سەفەری و خاوەری دا دێنێتە پێشێ. من لام وایە ئەوان بۆ ئەوەی ئەو مەسەلەیان هێناوەتە گۆرێ، تا بەو بەهانە خۆیان کە لەو پەری لاوازی و بەربڵاوی دا بوون، بە یارمەتی کوردەکان بە هێزکەن و راستەوخۆ لە تواناکانیان کەڵک وەرگرن. مامە غەنی زۆرجاران بۆ منی گێراوەتەوە کە کاتی گەیشتنی بە فرۆکەخانەی پراگ، چۆن خاوەری لە باوەشی کردووە و پێی گوتووە: "لە ئاسمانان لێت دەگەرام لە عەرزی وەگیرم کەوتی، تازە لێت ناگەرێم بگەرێیەوە، زۆرمان کار پێتە." هەروەها باسی ئەوەی بۆ کردووم کە چۆن وادە و بەڵێنی بەرپرسیایەتی ڕێکخراوی ئەیالەتی کوردستانیان پێداوە و تەنانەت بە قسە دەسەڵاتی تەواویان داوەتێ تا بۆ خۆی راستەوخۆ لە سەر کێشەی کورد پێوەندی بە کاربەدەستانی یەکێتی سۆڤیەتەوە بگرێ و چی و چی! هەروەها زۆر جار ئەوەشی گێراوەتەوە کە کاتێک لە پراگ بووە، د .قاسملوو لەگەڵ هاررێ عەزیز محەمەد سکرتێری ئەو کاتی حیزبی شیوعی عێراق، چۆتە لای و

پاش باسێکی زۆر پێی گوتووە: "ئەتۆ لە هەر جێگایەک بی هەر ئی خۆمانی." ئەوەش ئەوە دەگەیەنێ کە ئەگەر دوکتور قاسملوو، نییەتی ئەوە بوایە کە پێرەو لە حیزبی توودە دا بتوێتەوە، چۆن راستەوخۆ لەگەڵ مامەی نەدەهێنا گۆرێ. دڵنیام کە غەنی بلوریان بە نییەتی خزمەت بە نەتەوەکەی ملی بۆ ئەو داوایە راکێشاوە، بەڵام دیسانیش دووپاتی دەکەمەوە کە چوارچێوەی ئەرکی مامە و ئەو دوو کەسەی تر ئەوە نەبوو تا بریاری یەکجاری لە سەر چارەنووسی پێرەو بدەن، ئەویش بە چەشنێکی ئەوتۆ کە تەنیا رەزامەندی خۆیان و حیزبی توودە مسوگەر بکا . چۆنیەتی توانەوەی پێرەو لە حیزبی توودە دا، پێویستی بە لێکۆڵینەوەی زیاتر هەیە. پێچانەوەی تۆماری پێرەوانی کونگرەی چوار، لە کۆبوونەوەیەکی ئاسایی چەند کەسی دا و دیزە بە دەرخۆنە کردن و رانەگەیاندنی ، جارێکی تر نیشانی دا کە بە رێوەبەرانی حیزبی توودە نە تەنیا هیچ نرخێکیان بۆ جووڵانەوەی کورد دانەنا بەڵکوو زۆر زیرەکانە و تێکدەرانە، وەک ئامرازێک لە بازاری سیاسەت و لە پێناو بەرژەوەندی خۆیاندا ، سات و سەودایان لەسەرکرد. خۆشمان زۆر ساویلکانە لە داویان کەوتین. ئەوان زەمانێک کەبە ناوی خەباتی دژی ئەمپریالیستی دیفاع و بەرگریان لە رژیمی کۆنەپەرستی ئیسلامی دەکرد بۆ ئەوەی وەفاداری خۆیان بە مەلاکان نیشان دەن دەستیان خستەناو جووڵانەوەی کورد وبە هێنانە ئارا و زەقکردنەوەی ناکۆکیە فکری، سیاسی و شەخسییەکان تۆی دووبەرەکی و دوژمنایەتیان بڵاو کردەوە و تا ئەو جێیەی برستیان کرد، لە پێناو لاوازکردنیدا کۆتاییان نەکرد و بەو کارەش خزمەتێکی بە نرخیان بە مانەوە و سەقامگیرکردنی کۆماری ئیسلامی کرد. کاتێکیش هێرشیان کرایە سەر و بێ بەزەیانە سەرکوت کران وتووشی زیندان و ڕاونان ودەربەدەری هاتن، لەو پەڕی بێ دەسەڵاتی و هەلپەرستیدا، هانایان بۆ حیزبی دیمۆکرات برد و پێشنیاری «بەرەی یەکگرتوو»یان پێ کردن و ئەمجارە لە وەرچەرخانێکی تردا و بە ناوی پێشنیار و مەرجی دوکتور قاسملوو بۆ پێکهێنانی ئەو «بەرە» خەیاڵاوییە سەری پێرەوانی کونگرەی چواریان بە بێ دەنگی بڕی و بەرەی یەکگرتووی خەڵکیش هەرگیز پێک نەهات .

دوای گەیشتنی تیلگرافی کاک حەمەدەمینی سیراجی لەمەڕ «یەکیەتی فکری و رێکخراوەیی لە گەڵ حیزبی توودەی ئێران» کۆبوونەوەی کومیتەی ناوەندی لە شاخ گیرا .

لەوکۆبوونەوەیەدا باسێکی دوور و ودرێژ لە سەر ئەورێککەوتنە (ئەوداسەپاندنە) کرا. وەکوو چاوەڕوان دەکرا، دوو کەس لە ئەندامانی بەڕێوەبەری(کاک ئەحمەدی عەزیزی بەرپرسی تەشکیلات و ئەندامێکی کومیتەی ناوەندی) دژی ئەو بریارە راوەستان. ئەو

هەڵویستەی وان، هەر وەک زۆرجار بۆ خۆیان باسیان دەکرد، دژایەتی لە تەک ڕێباز وئیدۆئۆلۆژی و سیاسەتی حیزبی توودە نەبوو، بەڵکوو پیان وابوو پێڕەوانی کونگرەی چوار دەبێ تێکەڵاوی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران بێتەوە ولە ریزی ئەو حیزبەدا درێژە بە تێکۆشان بدا. هەر چەند دەیانزانی کە ماوەیەک لەمەو پێش بە ڕێگای هاورێیانی شیوعی دا ، داوا لە حیزبی دیمۆکرات کرابوو کە بۆ ئەوەی بواری تێکەڵ بوونەوە خۆش بکرێ، وەک میوان پێڕەوانی کونگرەی چوار قەبوول بکا . بەلام لە وەلام دا کوتبوویان دەبێ غەڵەت نامە (واتە تۆبە نامە) بنووسن . ئەوان لە گەڵ حەوت کەسی تر لە ئەندامان پاش ماوەیەک بە یارمەتی هاورێیانی شیوعی چوونەوە لای حیزبی دیمۆکرات. کەچی بە داخەوە نەک هەر وەرنەگیرانەوە بەڵکوو هەر وەک ئاماژەم پێی کردووە شەرت ومەرجیان بۆ دانابوون و وادیارە ئەوانیش لەو کاتی دا نەچووبوونە ژیر باری ئەو داوایە . تا ئەو جێیەی ئاگادارم ، چەند کەسێکیان چوونەوە ناوشارەکان و هێندێکیشان خۆیان لە دەرەوەی وڵات گرتۆتەوە. (لەو هاورییانەی کە لە شاخ مابوونەوە زۆربەیان بە کوێرەوەری و زەحمەتێکی زۆر دوای تێپەڕ کردنی مەترسی وهەڕەشەی شەڕ و پێکدادانەکانی نێوان ئێران و عێراق وکیمیابارانی بنکەکانیان، بە سەر سووریە و عێراق و تورکیە وئازەربایجانی سۆڤیەت و تەنانەت ئەفغانستانیش دا بڵاو بوونەوە و ئاخرسەر لە ئورووپا و کانادا و .. گیرسانەوە)

زۆربەی ئەندامانی دی کە خۆشم یەکێک لەوان بووم، گەرچی لە سەر شێوەی کارەکە ڕەخنەیان گرت بەڵام ملیان بۆ یەکێتی سیاسی، ڕێکخراوەیی لە گەڵ حیزبی توودە ڕاکێشا و بە پیرێوە چوون. سەبارەت بە جێبەجێ کردنی چۆنێتی تێکەڵاوبوون و دیاریکردن و دەستنیشان کردنی رێوشوێنی ئەندامانی پێڕەو، هیچ بەرنامەیەکی دیاریکراو لە گۆڕێدا نەبوو و ئەوەی کرا گۆترەکاری بوو. (لە سەر هەڵبژاردنی ئەندامێکی کۆمیتەی ناوەندی پێڕەو بۆ بەشداربوون لە کۆمیتەی ئەیالەتی دا، مشت و مڕی زۆر کرا و ئاخرسەریش برادەرانی کۆمیتە ئەوەی خۆیان لە پێش دا دەستنیشانیان کردبوو بردیانە ناو کۆمیتەکە) لە دەرەوەی وڵاتیش ، دوایی بۆمان دەرکەوت کە مامە غەنی بۆتە ئەندامی دەفتەری سیاسی و کاک حەمەدەمینی سیراجیش بۆتە کۆمیتەی ناوەندی نەویدی موعینیش سەری بێ کڵاو ماوەتەوە. لێرەدا پێویستە ئاماژە بەوە بکەم کە ئەوکەسانەی کە لە هەل و مەرجی نەهێنیدا لە ناو ئێران دەژیان، هیچ پرسێکیان پێ نەکرا وتەنانەت لەو ئاڵوگۆرانەش ئاگادارنەکران. بە هەر حال پێڕەوانی کونگرەی چوار، بەو شێوەیە بە حیزبی توودەوە لکێندرا، ئێمەش وەک زۆربەی ئەندامانی پێڕەو، لە چیاکانی کوردستان کە تێکەڵاوی

«ڕێکخراوەی ئەیالەتی حیزبی توودەی ئێران لە کوردستان» بووین، چارە نووسمان بە چارەنووسی ڕێکخراوێک گرێدرا کە لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی کاتی حیزبی توودەوە هیچ بایخێکی سیاسی و ڕێکخراوەیان بۆ دانەدەنا. (پاش ماوەیەک بۆم دەرکەوت کە ڕێبەری حیزبی توودە لە دەرەوەی وڵات نەک هەر بایخیان بۆ ڕێکخراوەکانی ناوەوە دانەدەنا بەڵکوو هیچ چەشنە زانیاریێکیشیان لە سە ر چۆنێتی هەلسووکەوتی ئەوان نەبوو و تەنیا خۆیان بە شەڕی دەسەڵات لە ناو ڕێبەری دا مەشغوول کردبوو.)
بەو جۆرە کۆتایی بە تەمەنی دیاردەیەکی سیاسی لە و بەشەی کوردستان هێنرا کە لە کاتی پێکهاتنی دا «نامه مردم» ئۆرگانی ناوەندی حیزبی توودەی ئێران بە تیتری درشت و قەبە لە لاپەڕەی یەکەم دا باسی کرد و لە ناو کۆڕ و کۆمەڵە سیاسیەکانی ناوەوە و دەرەوەی کوردستان دەنگی داوە و بۆ ماوەیەک لە گۆڕەپانی سیاسی ئێران دا، کەم و زۆر شوێن پێی بەسەر ڕووداوەکاندا، دیار بوو. کاتی تواندنەوەشی، چوون بەرژوەندی و مەسڵەحەتی حیزبی توودە و هاوپێمانەکەی لەوەدابوو، بێ ئەوەی تەنانەت دێڕێکی لە سەر بنووسرێ، بە بێدەنگی خنکێندرا و نووزەی لێوە نەهات. بە چاو پێداخشاندن و لێکدانەوەی ئەو ڕووداوە بۆمان دەردەکەوێ کە سازدانی پێرەوانی کونگرەی چوار هیچ چەشنە پێوەندێکی بە ئامانج وستراتێژی سیاسی جووڵانەوەی کوردەوە نەبوو بەڵکوو بەرهەمی ململانی و ناکۆکی نێوان دوو ڕەوت و ڕێبازی فکری بوو کە لە ئەساس دا هیچکامیان نوێنەرایەتی ڕاستەقینەی جووڵانەوەی ڕزگاری نەتەوەیی کوردیان نەدەکرد، بەڵکوو لە سەرجەمی خۆی دا لە ژێر کارتێکەری دیاردە دەرەکیەکان ولە پێناو چەسپاندنی سیاسەتێکی دیاری کراو کە بە پێی هەڵکەوت بە دوای ڕێگا چارەی کاتیدا دەگەڕا (وەک چارەسەری خودموختاری ئیداری و فەرهەنگی) پلان و بەرنامەی بۆ کورد دادەڕشت. سەرهەڵدانی ئەو دیاردانە بە پلەی یەکەم ئاکامی کاڵی و کرچی سیاسی کۆمەڵگای کوردەواری و نامۆ بوون بە ڕێبازی چارە سەری مەسەلەی نەتەوایەتی لە سەر بنەما سەرەتایی و بنچینەیەکانی مافی دیاری کردنی چارەنووس لە فۆرمی دەوڵەتی سەربەخۆی نەتەوەیی دابوو. بە واتەیەکی تر نە ئیدۆئۆلۆژی کۆمۆنیستی، کرێکاری و نە سۆسیال دێمۆکراسی ئورووپای ڕۆژاوا، وەڵامدەری داخوازی نەتەوایەتی، نەتەوەیەکی دابەشکراوی وەک نەتەوەی کورد نین و نابن.
گەرچی بەم شێوە نامەسئوولانە کۆتایی بە تەمەنی پێرەوانی کونگرەی چوار هێنرا و وەک ڕێکخستنێکی سیاسی لە مەیدانی جووڵانەوەی کورد دا نەما، بەڵام ئەو هێزە بە پێچەوانەی ویستی بەڕێوەبەرانی حیزبی توودە نەک تەنیا بۆیان نەبوو بە ماڵ، بەڵکوو زۆربەی نیزیک

بە تەواوی ئەندامانی پێشووی پێرە و هەروەها کوردەکانی توودەیی و فیدایی لە پرۆسەیەکی فکری، سیاسی دا بە دابڕان لە ئیدۆئۆلۆژی چەپی سوونەتی و رووهێنان بۆ مەیدانی خەباتی نەتەوایەتی هزر و تواناکانیان لەو گۆڕەپانەدا خستە کایەوە و بیر و بەرژەوەندی نەتەوایەتی بووبە بناغەی کار و کردەوەکانی رۆژانەیان. من وەک کەسێک کە لە سەرەتاوە تێکەڵاوی ئەو ڕەوتە بووم، هەوڵ دەدەم بە کورتی تیشک بخەمە سەر ئەو جموجۆڵ و ئاڵووگۆڕیە فکری و سیاسییانەی کە دوای تێکەڵ بوون وپاشان هاتنە دەری یەکجاری لە حیزبی توودە، تووشی ئەو کۆمەڵە کوردەی گیرۆدەی ڕێبازی سوسیالیزم لە وێنەی یەکیەتی سۆڤیەت دا،بوون.

لەو کاتانەدا کە بەڕێوەبەران و کادر و ئەندامانی حیزبی توودە و پێرەو فیدایی کەوتبوونە بەر هێرش و راونانی دەسەڵاتدارانی کۆنەپەرستی ئێران، جووڵانەوەی نوێخوازی واتە «پرۆسترۆیکا» لە دژی سەرەرۆیی و دیکتاتۆری نوێنەرانی پرولیتاریا، سەراسەری وڵاتی سۆڤیەتی تەنیبۆوە و دام و دەزگای دەسەڵاتداریەتی تاقە حیزبی، لەق کردبوو. لەو هەل و مەرجەدا ژمارەیەکی بەرچاو لە جەماعەتی شاخ دوای ئەوەی نەیانتوانیبوو درێژە بە ژیانی نەهێنی بدەن و کەوتبوونە بەر مەترسی گیران، بە هیمەتی خۆیان و دۆستانیان روویان لە سۆڤیەت کرد و لەشاری باکوی ئازەربایجان، گیرسانەوە. لە مێژووی جولانەوەی کورد دا، دوای تێکشکانی کۆماری مەهاباد و پەنابردنی بارزانییەکان بۆ سۆڤیەت، ئەوە یەکەم جاربوو کە دەیان کەس کورد بەو شێوە بەربڵاوە ڕوو لەو وڵاتە دەکەن. ڕەنگبێ تا ئەوکاتی ئاوات و ئارەزووی هەموان ئەوەبوو تا لە نیزیکەوە ئەو دنیا سیحراوییە و بێ کەم وکوورییەی کە لە کتێبەکاندا خوێندبوویانەوە یان پێشینیان بۆیان گێڕابوونەوە ببینن و لە ئەزموونەکانی بۆ بنیاتنانی کۆمەڵی سوسیالیستی دوارۆژی کورد کەڵک وەرگرن. لەمەو پێش وایان تێگەیاندبووین کە لە دنیای سۆسیالیزمی سۆڤیەت دا دیاردەکانی هەژاری، برسییەتی، بێ سەوادی وبێکاری و... لە ئارادا نین و ئازادی، دادپەروەری کۆمەلایەتی، گەشە سەندنی سەنعەت و تێکنۆلۆژی هەموو بوارەکانی ژیانی کۆمەڵی داگرتووە، جگە لەوەش پێمان وابوو یان وا باو بوو کە تەنیا هاندەر و پشتیوانی جووڵانەوەی رزگاریخوازنەی کورد بەرەی سوسیالیزم بە سەرۆکایەتی یەکیەتی سۆڤیەتە. نەماندەزانی کە هاندەر بوو بەڵام پشتیوانی راستەقینە نەبوو. کاتێک لە ژێر گوشاری راونان و نەبوونی دەرەتانی مانەوە بە ناچاری ڕێمان لە ماڵی ئاوات و ئارەزووەکانمان کەوت و لە نیزیکەوە تێکەڵاوی بووین، بە جارێکی داچڵەکاین و ریسەکانمان لێ بوونەوە خوری لە راستیشدا، ئەوسیستمەی بە ناوی «سوسیالیزمی واقعەن مەوجوود»

پرۆپاگەندەیان بۆدەکرد و خەڵکیان لە پێناودا بۆ بە کوشت دەدا فڕی بە سەر سوسیالیزم و دادپەروەرییەوە نەبوو. بەکورتی تاک و کۆمەڵ کەسایەتی سەربەخۆیان لێ زەوت کرابوو و سیستمێکی بە تەواوی ویشک و بێرۆکراتیکی تاقە حیزبی باڵی بەسەر کۆمەڵگادا کشاندبوو. نوێنەری ئێرانیە راکردووەکان لە پێوەندی لە گەڵ دەزگای حکومەتی ئازەربایجان، فرقەی دێمۆکرات بوو کە لە ڕواڵەتدا رێکخراوی ئەیالەتی حیزبی توودە بوو، بەڵام بە کردەوە حیزبی توودە لە ژێر رێبەری و دیسیپلینی فرقەدابوو. هۆیەکەشی ئەوەبوو کە بە درێژایی دەیان ساڵ (دوای تێکشکانی کۆماری ئازەربایجان و پەنابردنی فرقەییەکان بۆ ئەو ولاتە) ریشەیان لەو کۆمەڵگایەدا، داکوتابوو و لە راستیشدا چون وڵاتی خۆیان بوو، نە تەنیا هیچ فەرق و جیاوازییەکیان بۆ دانەدەنان، بەڵکوو رێزی تایبەتیشیان لێ دەگیرا و لە دام و دەزگای حکوومەتیش دا جێیان دەکراوە. ڕوانگە و بۆچوونی ڕێبەرانی فرقە بە رانبەر بە هەلومەرجی ئەوکاتی ئێران و ئەو ئاڵوگۆڕیە کۆمەڵایەتی و ئابووری و سیاسییانەی کە لەو ماوەدا هاتبوونە ئاراوە، جیاوازییەکی ئەوتۆی لە گەڵ چل ساڵ لەمەو بەرکە هاتبوونە باکۆ، نەبوو. زۆربەیان لە خەون و خەیاڵی گەرانەوەی ڕۆژانی ڕابردوودا بوون و هێندێکیان بە شێست، حەفتا ساڵ تەمەنەوە بە تەمای شۆڕشی چەشنی نوێی کرێکاری لە ئێران و گەڕانەوە بۆ دۆخی جاران بوون. ئەوانە بە داخەوە گەرچی مەتمانەی بەڕێوەبەران و ئیمکاناتی سۆڤیەتیان لە پشت بوو، بەڵام هیچ ئاگاداریەکیان لە سەر وەزعی ئێمە نەبوو. تەنانەت سەرکردایەتی فرقە زانیاری تەواویی لەسەر کوردستان و هێزەکانی بەشدار لە جووڵانەوەدا نەبوو. بەو شێوە ئێمە لە تەک کۆمەڵێک گیروگرفتی تر رووبەروو بوینەوە کە چارەسەر کردنیان ئاسان نەبوو. لەناو گێژەڵووکەیەکی فکریدا حاسێ ببووین، هەموو ئەو هیوا و ئاواتانەی کە ساڵانی ساڵ لە پێناویدا خۆمان بۆ ماندوو کردبوو بە جارێک دارِمان. پێڤاژۆی دێمۆکراسی خوازی و هەوڵ دان بۆ ئاڵۆگۆری سیاسی وکۆمەڵایەتی سەراپای وڵاتی سۆڤیەتی تەنیبۆوە. جیاوازی فکری نێوان دامودەزگای حکوومەتی و حیزبی، پەلی هاویشتبوە ناو تازە ڕاکردووەکانی توودەیی و فیدایی و ببووە هۆی پێکهێنانی دوو بەرەی نوێخواز و سوونەتگەرا لە ناو ئەو ڕێکخراوانەدا. زۆربەی ئەندامانی فرقەو بەشێکی بەر چاو لە سەرکردایەتی و ئەوانەی نان خۆری بە نرخی ڕۆژ بوون بەرگرییان لە نەریتی کۆن و سیستمی بیرۆکراتیکی تاقە حیزبی دەکرد. سەرجەمی کوردەکان جگە لە چەند کەسێک کە ژمارەیان لە قامکی دەست تێپەڕ نەدەبوو، وێڕای تەیار بوون بە بەرنامەی کار لە بواری نەتەوایەتیدا و هەوڵ دان بۆ چەسپاندنی داوخوازەکانیان، لە بەرەی نوێخوازی دابوون (لە گێرەوکێشەی نێوان کادر و

بەڕێوەبەرایەتیدا، رۆڵی کوردەکان دژی سەرەڕۆیی و دیکتاتۆری تاقمێک لە سەرکردایەتی بەرچاو بوو. کوردەکان لە جووڵانەوەی نوێخوازی ناو حیزبیدا کە بە «حەرەکەتی قەتعنامە»ی باکۆ دژی رێبەرایەتی پاوانخواز و ویشکەڕۆ ناوبانگی دەرکرد کارگەریی بەرچاویان هەبوو. ئەو جووڵانەوەیە جیا لە بۆچوون وداوا لە مێژینەکانی کوردەکان لە مەڕ نەخشی تێکدەرانە ودووڕوویانەی حیزبی توودە دەرحەق بە کێشەی نەتەوایەتی ئێران بە گشتی و کێشەی کورد بە تایبەتی، لە بنەڕەتی خوێدا، سەرهەڵدانێک بوو بە مەبەستی وەلانانی ئەو رێبەرایەتییە و نۆێکردنەوەی تەشکیلات و سیاسەت و ئیدئۆلۆژی حیزبی توودە، کە ئاخر سەر پاش گوێنەدان و بە هێند گرتنی ئەو داوایانە، رەوتی جیابوونەوە لە حیزبی توودە دەستی پێکرد و سەر ئەنجام پاش ململانێکی فکری لە ئورووپا دابڕانی یەکجاری کوردە توودەیەکانی بە دوادا هات.)

کاک غەنی بلوریان وەک ئەندامی دەفتەری سیاسی حیزبی توودە لە هەر دوو لاوە رێزێکی تایبەتی بۆ دادەنرا. زۆر جاران لە کاتی قووڵبوونەوەی کێشەکانی نێوان بەڕێوەبەری و ئەندامانی نوێخوازدا ، ناوبژی دەکرد و هەوڵی ئارام کردنەوەی باروودۆخەکەی دەدا. عەلی خاوەری سکرتێری حیزب و لاروودی رابەری فرقە، هەرکاتێک هەستیان بە مەترسی کردبا، پەنایان بۆ «مامە» دەبرد و یارمەتیان لێ دەخواست . پیاو لە حەق نەگوزەرێ «مامە»ش هێند بە رەحم بوو بێ دڵی نەدەکردن. لەلایەکی تر ئەگەر کوردەکان بە رێگای «مامە» دا پێشنیار، یان داوخوازێکیان بۆیارمەتیدان بەو جەماعەتەی کەلە شاخ مابوونەوە یان لە مەڕ بە جێ گەیاندنی داوایەکی رێکخراوەیی، سیاسی هەبوایە، هەزار شێر و ڕێویان بۆ دەهێناوە و لە بیر خۆیان دەبردەوە. زۆرجار «مامە» داوای لە سەرکردایەتی حیزبی توودە و بەرپرسی پێوەندییەکانی حیزبی کۆمۆنیستی یەکیەتی سۆڤیەت، دەکرد تا سرنج بدەنە مەسەلەی کورد وتەنانەت هیچ نەبێ بەشێکی کوردی لە رادیۆی «سولح و تەرەقی» و «زەحمەتکێشان» دا بکەنەوە، بەڵام بە داخەوە بەم ڕۆ، سبەی پێکردن، مامەیان دەغافڵاند و بە کردەوە هیچیان نەدەکرد. ئەوان بە ڕەواڵەت و بۆ نێو و بۆ ئەوەی کوردەکان رازی ڕاگرن بەرپرسیایەتێکی قورسیان تووشی«مامە» کردبوو، بەڵام نەبوو جارێک لە جاران بچووکترین داوای «مامە» بە جێ بگەیەنن! ئەو وەزعە بەرەبەرە وای لە ئێمە کرد کە مەتمانە و برومان بەرانبەر بە رێباز و سەرکردایەتی حیزبی توودە و سیستمی زاڵ بەسەر یەکیەتی سۆڤیەت دا لەدەست دا و مانەوەمان جگە لە بە فیرۆدانی کات و درێژکردنی تەمەنی خۆڕایی چی تێدا بەستە نەبوو، کەوابوو بە دوای دۆزینەوەی ڕێگای دەربازبوون دا دەگەڕاین. تا ئاخرسەر هەرکەسەو بە بیانویەکی خۆمان گەیاندە

ئورووپا وسەرئەنجام زۆربەمان لە پێوەندی نیزیک لە گەڵ یەکدا و پاش باس و لێکدانەوەیەکی هەمەلایەنە بە دابڕانی یەکجاری لە سیستمی سیاسی و فکری حیزبی توودە بواری سەر لە نوێ تێهەڵچوونەوەی کار و تێکۆشانی سیاسی لە چوارچێوەی بەرژەوەندی نەتەوەییماندا بۆ خۆمان ڕەخساند.

ئەوکورتە باسەی بە ناوی «پێداچوونەوەیەک..» کەوتە بەر چاوی خوێنەرەوەی بەرێز، لە راستیدا ئاماژەیەک بوو بە بەشێک لەهۆ و سەبەبەکانی ململانی و ناتەبایی نێو حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران لە سەرەتای رووخانی رژێمی شا و هاتنەسەرکاری مەلایان. ئەوەی من هێناومەتە بەر باس بیر و بۆچوونی کەسێکە کە تا رادەیەک لەجەرگەی رووداوەکاندا بووە ودەتوانێ یارمەتیدەری کردنەوە و هێنانە ئارای ئەو باس و رووداوانە بێ کە لە کاتی خۆیدا زیانێکی زۆری لە جووڵانەوەی کوردی ڕۆژهەڵات دا. بە باوەڕی من، ئەگەر کەسان و لایەنەکانی بەشدار لەو رووداوەدا هەرکام بە دیتن و بۆچوونی خۆیانەوە، بەڵام بە ئەمانەتداری و ئینسافەوە و بەدوور لە ڕق و تۆڵە و تاوانبارکردنی بێ بەڵگەی ئەم وئەو، چاوێک بەو رابردووەدا بخشێننەوە، کارگەرێکی بەر چاوی لە سەر بەرەی ئێستا و داهاتوو دەبێ. لە هەمان کاتدا ریزی نەتەوەییشمان پتەوتر دەکا و پیلانی نەیارانی کوردیش بۆ نانەوەی دووبەرەکی و ناکۆکی لە ناوماندا پووچەڵ دەکاتەوە . بەتەما نیم بە باسی رابردوو وەک هێندێک پێیان وایە کای کۆن بە با دەم، بەڵکوو مەبەستم ئەوەیە بەیەکەوە هەوڵ بدەین بە پێی توانا ئەو نەخۆشییە سیاسی و فکریانە کەلە پرۆسەیەکی مێژووییدا لە دەرەوەڕا خۆی خزاندۆتە ناو جەستەی جووڵانەوەی کورد وتووشی سەرلێ شێوای کردووە و لە بیچم وشێوازی جۆراوجۆردا خۆی نیشان دەدا و تا ئێستاش چارەسەر نەکراوە، لە کۆمەڵگا دوور خەینەوە و لە پرۆسەی بە سەراسەری کردنی جووڵانەوەی نەتەوایەتی و یەکگرتنەوەی خاک ونیشتماندا بەشداری چالاکانە بکەین.

بێ هێزی و لاوازی جووڵانەوەی کورد بەگشتی و ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە تایبەتی، جگەلە هۆکارە ناوخۆییەکان(دواکەوتوویی کۆمەڵایەتی)، مەیداندان بە دیاردە دەرەکییەکان، تا رادەی دیاری کردنی خەت و ڕێبازی فکری و سیاسی و دابەزاندن و داسەپاندنی بە سەر دڵ و هەناوی جووڵانەوەکەدا، کۆسپی هەرەگەورەی ڕێگای سەرکەوتن و گەیشتن بە ئامانج بووە. هەروەک لە سەرەتای ئەو پێداچوونەوەیەشدا هاتۆوە، بە هاتنی هێزە هاوپەیمانەکان بە تایبەت ئینگلیس و یەکیەتی سۆڤیەت لە گەرمەی شەڕی دووهەمی جیهانی، بۆ خواروو و سەرووی کوردستانی ڕۆژهەڵات، گەرچی لە سەرەتادا بواری لە بار بۆ گەشەسەندن و پەرەپێدانی هەستی نەتەوایەتی خولقا و دەستکەوتی مێژوویی لێ

کەوتەوە، بەڵام لە ئەنجامدا بە دەست تێوەردانی ڕاستەوخۆ و داسەپاندنی سیاسەتی ستالینی و باقرئۆفی بەسەر کوردستان و سات و سەودا پێکردنی لە گەڵ حکوومەتی ئێران، زەبرێکی کوشەندەیان لە جووڵانەوەی کورد دا. هەر لە سەرەتاوە هەڵوەشاندنەوەی کۆمەڵەی ژ.ک و جێگیرکردنی حیزبی دێمۆکرات نە تەنیا لە بەرژەوەندی کورد دا نەبوو بەلکوو بوو بە هۆی قەتیس مانەوە و بەستنەوەی جووڵانەوەی کورد بە جووڵانەوەی سەراسەری ئێران و کەم ڕەنگ کردن و بۆش کردنی ناوەرۆکی جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی. کۆمەڵەی ژ.ک لە پێوەندێکی ڕاستەوخۆ لە تەک حیزبی هیوا لە باشووری کوردستان و هەر وەها لە گەل هێز و کەسایەتی نەتەوەیی لە پارچەکانی تری کوردستان دا تۆی بیری ناسیونالیستی و نەتەوەخوازی بڵاو دەکردەوە و خوازیاری یەکگرتنەوەی خاک وپێکهێنانی دەوڵەتێکی سەربەخۆی نەتەوەیی بوو. هەر چەند ئەوە هیچ لەو حەقیقەتە کەم ناکاتەوە کە خەباتی هەر کام لە حیزبە ناوچەییەکان دژی ڕژیمە داگیرکەرەکان بۆ وەدەست هێنانی خودموختاری یان حوکمی زاتی لە چوارچێوەی ئەو وڵاتانەدا، جێگە و پێگەی تایبەتی هەیە و بەشێکی هەرە گرینگی جووڵانەوەی نەتەوایەتی کورد پێک دێنن و بە لە ئارادا نەبوونی حیزبێکی سەراسەری بۆ هەموو کوردستان، تا ڕادەیەک قەرەبووی ئەو بۆشاییەیان کردۆتەوە، بەڵام لە پارچە،پارچە بوونیشیدا،دوژمن کەڵکی خۆی وەرگرتووە و هەمیشە ئاڵقەی لاوازی جووڵانەوەکە بووە. ئەوەش خۆی نیشانە و هۆیەکی زەق و بەرچاوە لە درندەیی و چاوچنۆکی و نەفامی داگیرکەران، کە تەنانەت مافی بەڕێوەبردنی خودموختاریشمان لە «چوارچێوەی تەواوییەتی ئەرزی وڵات»دا پێوە ڕەوا نابینن وبە توندترین شێوە بەرەنگاری دەبنەوە. بەهەرحاڵ لەوکاتەوە بیری ناسێونالیستی و نەتەوەخوازی کورد کەوتە بەر سێبەری ئەنترناسێوناڵ و جووڵانەوەی سەراسەری لە وڵاتە داگیرکەرەکانی کوردستان دا، ئیرادەی سیاسی کورد لە دەست خۆیدا نەما و چۆنێتی دیاریکردنی چارەنووسی بەستراوە بە شێوە و جۆری پێوەندی بەڕێوەبەرایەتی جوڵانەوەکە بەم یان بەو دەوڵەتەوە. ئەو وەزعە وای لە حیزب و ڕێکخراوە کوردییەکان کرد تا لە هەر فەترەیەک دا بە پێی بەرژەوەندی حکومەت و دەولەتانێک هەڵسوکەوت بکەن کە بەرژەوەندی کاتی ئەوان دەپارێزێ. بە واتەیەکی تر بۆ ئەوەی بتوانن بە زۆرەملی بەشێک لە مافە زەوتکراوەکەمان لە حکوومەتی ناوەندی بستێنین و نیشانیش بدەێن کە توانا و ئیمکاناتیان هەیە، ناچار پەنا و هانا بۆ حکوومەتی دراوسێ کە ئەویش دەستی بە خوێنی کورد سووره بەرن و یارمەتی لێ بخوازن. دیارە ئەو یارمەتیەش هیچکات بە بەلاش نەکراوە و ناکرێت. یانی ئەگەر لە گەڵ خۆمان ڕاستگۆ

بین دەبێ دان بەو راستەقینەیەدا بێنیین کە لە پلەی یەکەمدا سیاسەتمان بۆ خۆمان و بۆ ماڵەوە، واتە حیزبەکەمان کردووە، یانی بەرژەوەندی حیزب و رێکخراوەکەمان لە سەرووی هەموو بەرژەوەندێک بە تایبەت بەرژەوەندی نەتەوەیی داناوە و شێر و رێویشمان بۆ هێناوەتەوە. ئەوەتا لە باشووری کوردستان ، دوای ئەو هەمووە تکا و رەجایەی خەلک لە هەردوو حیزب بۆپێکهێنانی یەک حکوومەت ویەک ئیدارە، تا ئێستاش ئامادە نیین ئەو گرفتە، کە پێوەندی بە چارەنووسی هەموو کوردستانەوە هەیە بە تەواوی چارەسەر بکەن. ئەگەر ئەوە بەرژەوەندی حیزبی نییە ئەدی چییە؟ لە کۆمەڵگای دواکەوتوودا وەک کۆمەڵگای ئێمە، چوون لێپرسینەوە نییە، یاریکردن بە سیاسەت زۆر ئاساییە. بە سانایی دەتوانرێ سیاسەتێکی کاتی و تایبەتی کە زیاتر لە بەرژەوەندی تاک یان حیزبێک دابێ، بە شێوەیەک دابڕێژرێ و پڕۆپاگەندەی بۆ بکرێ و وابنوێنرێ کە لە بەرژەوەندی گشتی دایە. چوون خەلک بە هۆی نەزانی یان کەم زانی وا راهێنراون گوێ ڕایەڵی ئەم یان ئەو حیزب بن و هەرچی مامۆستاوسەرۆک بیفەرموێ هەر ئەوەیە!! لەمێژووی حیزبایەتی کوردستان دا کەم بینراوە حیزبێک لە کونگرە یان لە کۆبوونەوەیەکی بەرینی حیزبی دا رەخنە لە خۆی بگرێ و بلێ هەڵەم کردووە . بەڵکوو کونگرە بەدوای کونگرەدا بە رابردوویان هەڵکوتووە و هەمان سیاسەتیان بۆ داهاتوو بە زۆربەی دەنگ پەسند کردۆتەوە. زۆربەی حیزب و رێبەرانی جووڵانەوەی کورد لەو چەند دەیەی رابردوودا و ئێستاشی لە گەڵ بێ دیپلۆماسیکی سەربە خۆیان لە ئاستی جیهانی دا بۆ مەسەلەی کورد بەرێوە نەبردووە و لە ژێر کارتێکەری سیاسەتێکی دیاریکراوی دەرەوەدا، هەڵوێستی سیاسیان بەرامبەر بە رووداوەکانی ناوەوە و دەرەوە گرتووە. بۆ وێنە حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران یان یەکیەتی نیشتمانی کوردستان و حیزبی سوسیالیستی کوردستان (تورکیە)، چوون ئەندامی ئەنترناسیۆنالی سوسیالیستین، پێویستە لە زۆر رووەوە بە تایبەتی لە هەلسوکەوتی سیاسیان دا بەرامبەر بە دەوڵەتان و گەلان و .. لانی کەم لە چوارچێوەی گشتی یاسای پەسندکراوی ئەنترناسیونال هەلس وکەت بکەن و لە ئەسلە بنچینەیەکان لانەدەن و ئەوە خۆی دەبتە هۆی بەرتەسک بوونی رادەی دەسەڵات و تەنگ کردنەوەی مەیدانی هەڵوێست و کردەوە لە ئاستی جووڵانەوەی کورد دا. مەسەلەی پێوەندی و دۆست پەیداکردن بۆ جووڵانەوەی کورد لە هەر دەورەیەکدا گرینگێکی تایبەتی هەیە. ئەمە نابێ لە گەڵ بەستراوەیی فکری و سیاسی تێکەڵ بکرێ. زۆرجار لە قۆناغی دیاری کراودا، بێ ئەوەی هەل و مەرجی سیاسی ناوەوە و رادەی ئامادەیی رژیم بۆ قەبووڵی داواکانمان لە بەرچاو بگیرێ، لە ژێر کارتێکەری سیاسەتی دەرەوەدا یان بە

ئامۆژگاری وڵاتێک حازر بە دان و ستاندن و وتوویژ دەبین، کە لە ئەنجامدا لە جیاتی دەستکەوت تووشی خەساری قەرەبوو نەکراوەش دێین. دیارە ئەوە بەو مانایە نییە کە هەر چەشنە دۆستایەتێک لە تەک ڕێکخراوەکانی دەرەوە بەستراوەیی و زیانی کوردی تێدایە . زۆر جار دەکرێ لەو پێوەندیانەش بە قازانجی جووڵانەوەکە کەڵک وەرگیرێ.

کاتی خۆی ساڵی ١٩٨٩، بەڕێز دوکتور قاسملوو لە وین لە گەڵ نوێنەران (تێرۆریستەکان)ی کۆماری ئیسلامی ئێران دانیشت تا بەڵکوو ئەو خواستانەی کە ساڵها وێرانی بۆ درا وخۆینی بۆ ڕژا لە سەر مێزی وتوویژ لە گەڵ حکوومەتی مەلایان چارە سەرێکیان بۆ بدۆزێتەوە. کەچی قۆناغی ئەو کاتە بۆ ئەو مەبەستە هیچ لەبار نەبوو. دیکتاتۆری مەلایان زیاتر پەرەی گرتبوو و حکوومەتەکەشیان دوای شەڕ سەقامگرتووتر ببوو و کوشت وکوشتاری ئازادیخوازانیش لە زیندان و دەرەوەدا زیاتر پەرەی ئەستاندبوو. سەرەرای ئەمانە، دوکتور قاسملوو ئامادەی وتوویژ بوو تا خودموختاری لە چوارچێوەی «ولایەتی فەقێ»دا مسۆگەر بکا! دیارە دوکتور قاسملوو کەسێک نەبوو هەر وا بە ئاسانی مەتمانە بە مەلایان بکا و لە داویان بکەوێ، بەڵکوو پێشنیار و راسپاردەی دەرەوە(بەتایبەت فەرانسە) هانی دا تا مل بۆ ئەو دانیشتنە راکێشێ. تەسلیم کردنەوەی ئاشکرای تێرۆریستەکان لە لایەن دەوڵەتی ئوتریشەوە بە ئێران، بەڵگەی حاشا هەڵنەگری ئەو راستێیە. بە داخەوە حیزبی دیمۆکرات ئێستاش لێکۆلینەوەیەکی بابەتیانەی لە مەڕ ئەو رووداوە نەداوەتە دەست. ئەو نموونەیەم بۆ ئەوەش هێناوە چوون وەختی خۆی بەڕێوەبەرایەتی حیزبی دیمۆکرات لە سەردەمی لاوازی و شپرێوی ساڵانی ١٣٥٩ و ٦٠ی هەتاوی دا، کاتێک کە رژیم لەو پەڕی بێ دەسەڵاتیدابوو و ئێستا بە تەوای هار نەببوو، پێرەوانی کونگرەی چواریان بەوە تاوانبار دەکرد کە بەرگری لە کۆماری ئیسلامی و بە رێگای وتوویژدا داوای چارەسەری ئاشتیانەی خودموختاری دەکا و لەو رێرەوەدا بە زۆر تاوانی نەکراو، تاوانباریان کردن . هێمنی شاعیر و غەنی بلوریانی ٢٥ساڵ زیندان دیتوو لە پڕێکا دەبن بە جاش و خایین و بە قەولی ماموستا عەبدوڵای حەسەنزادە (لە وتوویژ لە گەل دێمانە) دا، بریاری توونديشيان لە سەر دەدرێ. دیارە هەر بە وتەی ماموستا دوای مەرگی هێمن، ئیعادەی حەیسییەتی لێ دەکەن!! نازانم بۆچی و بۆ هەر لە هێمن؟ ئەگەر خەتای سیاسی کردووە و ئەو خەتایە بە باوەڕی ئێوە هەتا سنووری خەیانەت چۆتە پێش، بۆچی تەنیا هێمن وەبەر عەفوو دەکەوێ؟ هەر چوون خزمەتی بە ئەدەبیاتی کوردی کردووە!؟ وابزانم لەبەر ئەوە نییە. بەڵکوو لەبەر ئەوەیە هێمن ناتوانێ جاش بێ و خەیانەت بە نەتەوەکەی بکا. کە وابوو ئەوان لە جیاتی دانی وەها بڕیارێک، دەبوایە چاوێکی

ڕەخنەگرانە بە هەڵوێستەکانی رابردوویان لەمەڕ هێمن و هاوڕێیانی هێمن دا بخشێننەوە. بۆیە هێندەش خۆشەویستە چوون هێمنە. ئێوە ناتانەوێ بە چاوێکی ڕەخنەگەرانەوە سەیری رابردوو بکەن و برینەکان ساڕێژ کەن و ڕیزەکانی خۆتان و حیزبەکەشتان پتەوترکەن. سەیر ئەوەیە ئێستاش کە ٢٣ساڵ لەو رووداوە (دابڕانی بەشێک لە بەڕێوەبەری و ئەندامان لە حیزب) تێپەڕ دەبێ، سکرتێری حیزب و بەشێک لە ئەندامانی لە جیاتی ئەوەی لانی کەم ئەگەر بە قەوڵی خۆیان سیعەی سەدریان هەیە و هەر وەک بە رواڵەت دەنوێنن، لاینگری دیمۆکراسی و دەربڕینی ئازادی بیروڕان، هەر کە ئەندامێکی پێشووی پێرە و یان توودەیی و فیدایی باسی کوردایەتی دەکا، تەقلەکووت دەکەونەسەری و رابردووی لێ زیندوو دەکەنەوە و مافی کار و تێکۆشانی پێ ڕەوا نابینن. ئەوان تەنانەت دەرس لە ئەزموونی باشوور وەرناگرن، کاتێک دەبینن بەبەرچاویانەوە ئەندامانی پێشووی حیزبی شیوعی تەنانەت سکرتێری حیزب بەڕێز «عەزیزمحەمەد» لە چ پلەو پایەیەکی بەرز دان و چۆن ڕێزیان لێ دەگرن و بەرپرسیایەتی کار و باری وڵاتیان پێ دەسپێرن! خۆ ئەوەی حیزبی شیوعی دەرحەق بە پارتی کردی، هی توودەیەکان لە بەرانبەریدا سەرە دەرزێک نەبوو! مەبەستم لێرەدا ئەوە نییە ئاوێکی پاک بەسەر دەستی لاینگرانی ڕێبازی حیزبی توودە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دا بکەم و لایەنێک بەرحەق و لایەنەکەی تر ناحەق نیشان بدەم. بەڵکوو دان نان بەو ڕاستییە کە هیچکام لەو لایەنانە بە کۆمەڵە و هێزەکانی دیشەوە، نەیانتوانی بەدوور لە دایرەی سیاسەتی دەرەوە و بە رووحێکی تەواو نەتەوایەتیەوە لە کوردستان دا سیاسەت بکەن. هەموو کەس دەزانێ کە زۆر رووداوی خوێناوی و ناخۆش لە نێوان کۆمەڵە و حیزبی دێمۆکرات دا لە سەر دەسەڵات رووی دا و کەسانێکی زۆر لە باشترین ڕۆڵەکانی گەل بە خۆرایی تێداچوون. یان کاتێک کە ژمارەیەک بەناوی بەڕێوەبەرایەتی شۆرشگێڕ وەک حیزبی دێمۆکرات لە حیزب جیابۆوە و تەنانەت لە یەکتریشیان کوشت و دوای یەکگرتنەوەش دێڕێکیان لەسەرچۆنێتی ئەو ناکۆکی و شەڕ و پێکدادانە نەنووسی و دیزە بە دەرخۆنە کرا. ئەوان پێوەندی خۆیان لە تەک موجاهیدین و فیدایی و ڕێگای کرێکار(ڕاەکارگر) و حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری وتاقمی ئەشرەف و سەڵتەنەتخواز و دەیان کەسی کورد و غەیرەکورد کە فڕیان بەسەر کورد و مافی کوردەوە نەبوو بە ڕەوا دەزانی و دەزانن، بەڵام بۆ ئەوانی تر بە نارەوا. ئەوەی پێوەندی بە لایەنگرانی فکری و سیاسی ڕێبازی توودەییەوە بێ و من ئاگادارم زۆربەیان بە تایبەت ئەوانەی لە دەرەوەی وڵات دەژین لە مێژ ساڵە ماڵئاواییان لەو ڕێبازە کردووە و ڕابردووی خۆشیان وەبەر ڕەخنەی توند داوە. بەڵام بە داخەوە حیزبی

دیمۆکرات و تا رادەیەکیش کۆمەڵە، ئێستاش ئامادە نین رەخنە لەو هەڵسوکەوتانەیان بگرن کە رۆژگارێک لە ئاکامی کرچ و کاڵی و بێ ئەزموونی سیاسی دا داوێنی هەموانی گرتبوو. ئەو نەخۆشییە بە تایبەت لە ناو سیاسی کارانی پێش شۆڕش و سەردەمی شۆرشی دژی شایەتی دا تا رادەیەکی بەرچاو هەر ماوە و ئێستاش بە چاویلکەی بیست و چەندساڵ لەمەوبەر دەڕواننە رووداوەکانی سەردەم. سەردەمێک کە جیاوازێکی ئەساسی لە گەڵ پێشوودا هەیە و گۆڕانکاری قووڵی سیاسی و کۆمەڵایەتی روخساری دنیای گۆریوە و هەلومەرجێکی تایبەتی و جیاواز لە هەر دەورەیەکی بۆ کورد رەخساندووە. کورد خەریکە کەسایەتی خۆی دەناسێتەوە و دەزانێ لە پێناو چی دا خەبات بکا. ئەورۆ ئەگەر پارچەیەکی کوردستان بکەوێتە بەر شاڵاو و ئازار، هەموو کوردستان دژی رادەپەڕێ. ئەگەر دەستکەوتێک لە باشوور دەێتە دی، بە هی سەراسەری کوردستان دەزانرێ. دروشمەکانی خودموختاری و حوکمی زاتی و تەنانەت فدرالیزمیش ناتوانن وەڵامدەرەوەی داوای نەتەوەیەکی چل ملێونی بن کە لە سەرەتاییترین مافەکانی بێبەش کراوە. ئەورۆ لە سایەی بەرزبوونەوەی هزر و هەستی نەتەوایەتی، کورد لە معادلاتی نێودەوڵەتیدا حیسابی تایبەتی بۆ دەکرێتەوە و... هەمووی ئەو دەستکەوتانە بەرهەمی خەباتی چەندین ساڵەی نەتەوەکەمانە بە هەموو کەم و کۆرێکیەوە. دیارە تا گەیشتن بە ئامانج، واتە سەروەری نەتەوەیی و پێکهێنانی دەوڵەتی کوردی رێگایەکی دژوارمان لە پێشە. لە هەمان کاتدا ئەزموونی بە نرخیشمان بە تایبەت لە بواری هۆیەکانی سەرنەکەوتندا بە دەستەوەیە. پێداچوونە بە رابرددودا و دەست نیشانکردنی کەم وکۆرێکان ئەگەر بۆ دەرس لێوەرگرتن بێت، کارێکی بە جێ و پێویستە. بەڵام ئەگەر بەمەبەستی سووک و بێ بایخ کردنی لایەنێک، یان بۆ ئەوە بێ مافی کارو تێکۆشانی لێ زەوت بکرێت، نەتەنیا رەوا نییە بەڵکوو پێشێل کردنی ئازادی و دیمۆکراسییە و جگە لە گەیاندنی زیان بە جووڵانەوەکە بەرهەمێکی تری نابێت. پێم وایە لە هەل و مەرجی ئێستادا هەلێکی لەبار رەخساوە بۆ ئەوەی هێزە کوردستانییەکان بە تایبەت لە رۆژهەڵاتی کوردستان بە پێداچوونەوە بە رابردوودا و هەڵسەنگاندنی هەڵە و کەموکووریەکان و وەبەر رەخنە دانیان، بوارێکی جیاواز لە جاران بۆ ناو خۆیان و لایەنی دەرەوەش بخولقێنن تا لە سەر ئەو بەستێنە روحی هاوکاری و هاوفکری وهاودەنگی و هەروەها فەرهەنگی دیالۆگ و یەکتر قەبوول کردن زیاتر پەرە بستێنێ و هاوهەنگاو لە تەک کۆمەڵگای شارستانی ئەورۆ رێگا بەرەو رزگاری نەتەوەیی خۆش کەن و داهاتوویەکی گەش و بەختەوەرانە بۆ نەتەوەکەمان دابین بکەن. گرینگ ئەوە نییە بە عەقڵییەتی دوێنێ، ئەورۆ هەڵسەنگێنین. گرینگ ئەوەیە بە هزر و بیر و هەستی

نەتەوایەتی ئەورۆ رابردوو لیک دەیٚنەوە و داهاتوو بنیات بنیین. لە کۆتاییدا بە پێویستم زانی ئەو ّبەیاننامەی کە لە سالّی ١٩٩٠دا، لە لایەن زۆربەی کوردەکانی سەربە حیزبی توودەی نیشتەجێی ئورووپا بلاّو بۆوە و منیش یەکێک لەوان بووم و بە داخەوە کەم کەس لیێ ئاگاداربوو، لێرەدا بخەمە بە ر چاوی خوێنەرانی بەرێز، تا ئەوەش یارمەتیدەرێک بێت بۆ ئەو کەسانەی کە سیاسەت دەکەن، بەلاّم هەڵە و رەخنە ناناسن و گوناحی خۆیان نابیینن و هی خەڵکیش نابەخشن.

بەياننامەی جيابوونەوەی
زۆربەی ئەندام و کادرەکانی کوردی دەرەوەی وڵات
لە حيزبی توودەی ئێران

خەڵکی بەشەڕەفی ئێران!
نەتەوەی ئازاردیتوو و تێکۆشەڕی کورد!
حیزب و ڕێکخراوە نیشتمانپەروەر و خەباتگێڕەکانی ئێران!

پرۆسەی ئاگاداری لە رەوتی ئاڵوگۆرەکانی جیهانی لە ماوەی ئەم چەند ساڵەدا و شکستی ستراتیژی و بەرنامەی حیزب، ئێمەی هێنا سەر ئەو بروایە کە پێویستە بە چاوێکی رەخنە گرانەوە، سرنجی رێبازی هەڵبژاردەی خۆمان بدەینەوە. ئەوراستییانەی لە بەر چاون و هەروەها تاقی کردنەوەی خەباتی نێوخۆ، ئێمەی گەیاندە ئەو ئاکامە کە ڕێگایەکی ترمان جیا لە جێابوونەوە لەو حیزبە لەبەردا نییە.
لێکۆڵینەوەی هۆ و بزوێنەرەکانی ئاڵێ ئێمە لە ناو رێزەکانی حیزبی توودەی ئێراندا، کە ڕۆژگارێک بە هیوای وەراستگێرانی ئاواتە هەرە پیروزەکانی مرۆڤایەتی و خزمەت بە گەلانی ئێران بە تایبەتی گەلی کورد، چووینە ناویانەوە. هۆ و سەبەبەکانی جیابوونەوەی ناچاریمان لەو حیزبە، کارێکی گەورە و جێگای پەند وەرگرتنە. ئێمەش وەکو هەموو هێزە سیاسییەکانیتر، لە ڕەوتی هەڵدانی رووداوەکاندا، دووچاری گۆرانکاری فیکری و رەوانناسی تایبەتی خۆمان بووین و ئیدیعاش ناکەین کە پتر لە خەڵکی تر، بەڵام بەئەندازەی خۆمان رەنج و پەرێشانێکی زۆرمان دیوە تا گەیشتووینە ئەم قۆناخە. ئێستاش

بەو رادەیەی بەیاننامەیەک هەڵی دەگرێ، هەوڵ دەدەین پوختەی بیر و باوەڕی خۆمان ڕاگەیەنین.

ئاڵوگۆرەکانی جیهانی هاوچەرخ

ئێستا کە نوێ بیرکردنەوە، پرۆسترۆیکا و ئاشکرایی، جووڵانەوەیەکی مەزنیان خستۆتە جیهان، بزوتنەوەی چەپ و حیزبە کومونیستەکانی ڕۆژهەڵاتی ئوروپاوە، گەرچی مۆر و شەقڵی پێداویستییە تایبەتیەکانی ساڵانی ئاخری سەدەی بیستەمیان بە ناوچاوانەوە دیارە، بەڵام لە راستیدا درێژەی ئەو زنجیرە نەبەردە دوور و درێژەیە کە هاوکات و لەگەڵ لەدایک بوونی سوسیالیزمی زانستی دەستی پێکردووە. نەبەردێک، سەرەڕای هەموو ئەو وشانەی کە سوسیالیزمیان پێی دەناسێندرێ، لە قووڵایی ناوەرۆکی خۆیدا، گێرەوکێشەی نێوان عەین و زەین، ئاڵی راستەقینە بیرکردنەوە و ئاڵی زەینی بیر کردنەوە بووە. ئەم نەبەردە، بۆ بزوتنەوەی کرێکاری- کومونیستی جیهان، بە نرخێکی خوێناوی وگران تەواو بوو. لە ڕاستیدا، چ نرخێک لەمە گرانتر کە دوای تێپەربوونی نزیک سەدەیەک ئارمانخوازی، گیانبازی، زیندان، ئەشکەنجە و ئیعدام، ئێستاش ناتوانرێ هێلە سەرەکیەکانی هێنانەدی کۆمەڵی ئارمانی خۆمان دیاری کەین؟ چ نرخێک لە داتەپینی جازبەی ئارمانی سوسیالیستی بۆ میلیونەها ئینسان کە سوسیالیزمیان تاقی کردۆتەوە یان نا؟ ئەوکاتە کە بناغە دانەرانی بیر و باوەڕی سوسیالیستی ڕایان گەیاند کە: «ئایینی ئێمە نەک مشتێک حوکمی وشک و برینگ، بەڵکو، ڕێنوێنی کردەوەیە.»بە دروستی ئەم بەشەی زانستەکانی کۆمەڵایەتیشیان وەک زانستەکانی تر، لە خەملان و هەڵداندا دەدی. سەرکەوتنی شۆڕشی مەزنی ئوکتوبر، دوای شۆڕشی فەرانسە و کومونی پاریس کە بۆ یەکەم جار لە تەواوی مێژوودا، ئاسۆی کەوتنە گەڕی نەخشی زەحمەتکێشان بۆ گرتنەدەستی دەسەڵاتی سیاسی نیشان دەدا، دڵی میلیونەها مرۆڤی ئازادیخوازی لە سەرانسەری دنیادا، گیرودەی خوێ کرد، بەڵام تێنەگەیشتن و نەناسینی راستییەکانی جیهانی هاوچەرخ و لەدواییشدا، سەرهەڵدان و پەرەسەندنی ئایینی کەسایەتی، بوو بە هۆکارێک تاکوو شک و گۆمانی زانستی و مەنتیقی سەبارەت بەم یان بەو بۆچوون و شێوازە و هەوڵدان بۆ کەڵک وەرگرتن لە بیری سوسیالیزم وەک ڕێنوینی کردەوە، نەک وەکو ئایە وشک و برینگەکان، لە یاد ببرێتەوە. جیهان لە باری تێئۆریەوە، بە دوو ئۆردوی دوژمن و بێ پێوەندی لە گەڵ یەکتر، دابەشکرا. مانەوەی یەکێک لەم دووانە بەسترابۆوە بە بنەبڕبوونی ئەوی تر و بەم چەشنە ئێمە لە ئۆردوی خۆماندا دەستمان کرد بە سازکردنی ئیدەئالەکان و

ئیدەئالیزەکردنی سازکراوەکان. ئێمە بۆ وێنە خاوەنی کتێب، نامیلکە و موجتەهیدەکان و ئیجتیهاد و حوکمەکانی پلە یەک و پلە دووهەم و تەنانەت خاوەنی شوێنی متەبەڕک و پیرۆز بووین. سوسیالیزمی زانستی، شیرە و دەسکەوتی زانستەکانی کۆمەڵایەتی ئەم چەرخە، لە توانەوەیەکی پڕ ئێش و ئازاردا، وەک مەزهەبی لێکرا و ئەمە خاڵی سەرەکی دوورکەوتنەوە لە راستەقینەکانی بزۆک و نەسرەوتی ژیان لە بۆاری نەتەوەیی و نێونەتەوەیی و بە شێوەیەکی عەینی ڕێگە خۆشکەری قەیران لە چەپدا بوو.
حەفتا ساڵ تاقی کردنەوە پێویست بوو بۆ ئەوەی حاڵی بین کە ڕاستی تەنیا لە لای کۆمونیستەکان نییە. کۆمەڵگای مرۆڤایەتی جیاوازی بنچینەیی لەگەڵ لابراتواری شیمیدا هەیە. لەهەر حاڵدا، ئێستا لە ئاخرو ئۆخری ساڵانی سەدەی بیستەم کە بە گوێرەی بەڵێنی ئاکادیمیسیەنەکانی سەردەمی بریژنێف، سەردەمی ڕمانی یەکجاری سەرمایەداری و گەیشتنی کۆمەڵگای کومونیستییە، بێ گەیشتن بە ئارەزووەکانی بەرزەفڕانە، لە بەرامبەر راستەقینەکانی سەرسەخت و تەکاندەر داین. ئەگەر ساڵەکانی نێوان ١٧٨٩-١٩١٧ ساڵانی هەڵسە پڕشکۆکانی مێژووی مروڤایەتی دەژمێردرێن، بێگومان ساڵی ١٩٨٩ش، لەباری سیمای سیاسی جیهان و سەرجەمی ئاڵوگۆر و ڕووداوەکان، ساڵێکی لەبیر نەکراو دەبێ.
چاوخشاندنەوە بە چەمکە تیئۆریکەکان، لەبەر ڕووناکی راستەقینەکانی جیهانی هەردەم لە گۆڕانی ئێستادا، و لە ریزی ئەوانەدا چەمکەکانی، «سەردەم» «دەوران» «چین و خەباتی چینایەتی»، «سانترالیزمی دیمۆکراتیک»، «دیکتاتۆری پرولتاریا»، «حیزب و دەوڵەت»، «شۆڕش و ریفۆرم»، «هێژمونی چینایەتی و حیزبی»، «پلورالیزمی سیاسی و سوسیالیزم»، «مافەکانی نەتەوایەتی و دەوڵەتی ناوەندی»، «ئیدۆئۆلۆژی و حیزب»، گەرچی بە دڵی خۆپارێز و دوگماتیستەکان نەبوو، بەڵام پێداویستی خێرای زەمان و وەڵامی بانگەوازی ویژدانی وەخەبەرهاتووی مرۆڤایەتییە.

ئاوڕدانەوەیەک بۆ سەر مێژووی حیزب

بێگومان لەژێر ناونیشانی سەرەوەدا، گەلێک شت بە لاگری یان دژایەتی حیزبی توودەی ئێران نووسراوە. بەڵام بەبێ لەبەرچاوگرتنی سەرجەمی بۆچوونەکان و ئەو نۆرمانەی بەسەر بزوتنەوەی کۆمونیستی بەگشتی و لە ریزی ئەوەدا حیزبی توودەی ئێران زاڵ بووە، هەرچەشنە هەڵسەنگاندن و حوکم دانێک، ڕێگای ئەوەی تێدەچی کە تێکەڵاوی خۆشەویستی یان ڕق لێبوون بێ. دامەزرانی حیزبی توودەی ئێران وێنەی ڕەوتێکی سیاسی وفیکری، وەک ئەسڵێکی گشتی لە سەر بواری پێداویستی و نیازەکانی کۆمەڵی

ئەوکاتەی ئێران و جیهانی دوای شەڕدا بوو. بەڵام ئەو ئەسڵە باوە گشتییە، ڕێگای ئەوەی نەگرت کە هەر لەسەرەتاوە، حیزبی توودەی ئێران جێگای تێک هەڵەنگوتنی دوو چەشنە نیازان بێ ــ نیازی پارێزگاری لە بەرژەوەندییەکانی نیشتمانی ئێران بە شێوەیەکی گشتی و زەحمەتکێشان بەشێوەیەکی تایبەتی لە لایەکەوە، و نیازی پارێزگاری لە بەرژەوەندییەکان و پێوەندی کومینتێرنی و پێداویستییەکانی سیاسەتی دەرەوە «ئێنترناسیونالیزمی پرولتری»، لە لایەکی ترەوە. ئەمە کە نیازی دووهەم چەندە ڕەگ و ریشەی تێئۆریک و بیر و باوەڕی تێدا بوو و یان لە لایەن هێندێک کەسی دەس نێژەوە بەرێوە براوە؟ شوێنەوارێکی ئەوتۆی لەسەرئەنجامی نیهایی نەبووە و نابێ. حیزبی توودەی ئێران تا ئێستاش گرانایی باری ئەم دژایەتیە و دووفاقە مێژوییەی لە سەر شان و شەپیلکییە. حیزبی توودەی ئێران، لە سەرەتای کاریدا لە سەر پایە و زەمینەی بەتەواوی عەینییەوە توانی لە بواری داکۆکی لە بەرژەوەندییەکانی زەحمەتکێشان و بڵاوکردنەوەی فەرهەنگی خەبات و تێکوشاندا خزمەتی هێژا و گومان لێنەکراو بکات. دەسپێکردنی کۆچی یەکەم، بوو بە سەرەتای سەرکەوتنی ئەو سیاسەتەی کە پایەی لەسەر نیازی دووهەم دانرابوو. رێزو حورمەتی هەردەم لە کەمیدەری حیزبی توودەی ئێران، رەگ و ریشەی لەو شانازییە راستەقینانەی رابردوو و میراتخۆری خوێنی هەزاران قارەمانی بەناو و بێ ناو دایە، کە بە ناوی حیزب سینگی خۆیان کردە گۆڕستانی قورقوشم و ئاکاری شێتانەی دوژمن. بە لەبەر دەستدابوونی پارامێتری دووفاقەیی مێژوویی لە حیزبی توودەی ئێراندا و هەروەها لە بەر ڕووناکی بیرەوەری و توێژینەوەکانی ناتەوای ئێستا، خاڵە تاریکەکانی مێژووی حیزب، هۆیەکان و دنەدەری شەڕمەزاری و هەڵەکانی زەقی ساڵانی ٢٤-٢٥،٢٩-٣٢،ساڵانی دەیەی چل بەگشتی و هەروەها ٥٧-٦٢ کە بە ساڵانی هەڵدان و برەوی بزوتنەوەی شۆڕشگێری هاوچەرخی نیشتمان دادەنری، روون و روونتر دەبنەوە. بوونی سنوری دوور و درێژ لەگەڵ وڵاتی دراوسێمان سۆڤیەت و نەخشی جوغرافی- سیاسی ئێران لە موعادەلاتی مەڵبەند و جیهاندا، پارێزگاری لە قازانج و بەرژەوەندییەکانی ئەو دەوڵەتە لە ژێر چارشێوی تێئوریک و بە رەوا نیشان دانی لە باری تێئۆریێوە، بوو بە هۆی لادانی پتر و بەستراوەیی حیزب. ئەگەر تاکە کەس پەرەستی وەک بنەمای لادانی بزوتنەوەی جیهانی ، سەرچاوەی دوورکەوتنەوە لە راستەقینەکانی ژیان بوو، سەبارەت بە ئێران و حیزبی توودەی ئێران ، ئەم لادانە تێئۆریکە، تێکەڵاوی هێندێک ئەرکی سیاسی دیاری کراو بوو.

حیزبی توودەی ئێران لە ناوەوە

گیان سەختی ڕابەری حیزبی توودەی ئێران لە ئاستی ئاڵوگۆڕەکانی ئێستای بزووتنەوەی جیهانیدا، یان هەوڵی بۆ گۆڕینی مانای چەمکەکانی ئەو ئاڵوگۆڕە، بە هەڵکەوت نییە. ئەو لادانەی بزوتنەوەی جیهانی تووشی بووە، لە حیزبی توودەدا خاوەنی تایبەتمەندی دیاریکراو و ساختارییە. هەڵبڕانی دام و دەزگای ڕابەری نەک هەر لە کۆمەڵانی خەڵک، بەڵکو لە کۆمەڵی ئەندامانی حیزب بەهۆی کۆچی دوور و درێژ و نیشتەجێ بوون لە وڵاتانی سوسیالیستی، زۆربەی بەرپرسانی دەرەجە یەکی دەزگای ڕابەری کردۆتە کارمەندانی دام و دەزگای حیزبی- ئێداری ئەو وڵاتانە. ئەگەر حیزبێکی کۆمونیستی فلان وڵاتی ئەمریکای لاتین تووشی ئەو لادانە تیئۆریکییانە بوو کە بەسەر بزوتنەوەدا زاڵن، لە حیزبی توودەی ئێراندا دەسەڵاتدارانی سەرەکی دەست پەروەردە و عاملاوی ڕاستەوخۆی سەردەمی ستالین بوون. ئەم تایبەتمەندییە، کە حیزبی توودەی ئێرانی کردۆتە نموونەی تەواو عەیاری شێوازەکانی بیرکردنەوەی ستالینی سەبارەت بە چۆنێتی بەرێوەبردنی حیزب. کەڵک وەرگرتن لە ئاوەزی تێکرایی، بچووکترین ڕێزی لێ ناگیرێ، دانیشتن و پلێنۆمەکانی کۆمیتەی ناوەندی هەمیشە کاتی پێویست و بە بۆنەی جۆر بەجۆرەوە بووە، نەک بە گوێرەی پێرەوی حیزبی یان لەوکاتانەدا کە دیاری کراون. نەگرتنی کۆنگرەش تەنانەت بە شێوەیەکی ڕواڵەتی، لە ماوەی پتر لە چل ساڵدا، نیشانەی ئاشکرای ترسی دەزگای ڕابەرییە لە ڕەها بوون و شوێنەواردانانی ئاوەزی کۆمەڵانی حیزبی ولە دەست دانی دەسەڵات.

خەباتی نێوخۆیی لە حیزبی توودەی ئێراندا، پتر لە گێرەوکێشەی نێوان باندەکانی دەسەڵاتدار لە ڕابەریدا کورت کراوەتەوە. هەرکام لەوان بە نۆرەی خۆیان سەر بە باندەکانی دەسەڵات و سیاسەتەکانی دیاریکراو لە دام و دەزگاکانی ڕابەری حیزبی کومونیستی یەکێتی سۆڤیەت دان. ئەو خەباتە نە پێوەندی بە کۆمەڵانی سەر بە حیزبەوە هەیە و نە پێوەندی بە پێداویستییەکانی کۆمەڵی ئێرانەوە. ئەم چەشنە خەباتە نێوخۆیییە، بەشێوەی سەرەکی لە نێو هەڵگرانی بیروباوەڕی بەستراوەییدا بووە. ئەگینا ئەوانەی خاوەنی بیر و باوەڕی بنچینەیی لە زەمینەی پاراستنی سەربەخۆیی حیزب و ڕێزگرتن لە سنورەکانی دیاریکراوی ناسنامەی نەتەوەیی ئەو بوون، هەمیشە بە شێوەیەکی داخاوی لە سەر ڕێگا وەلانراون، چ ئەوکاتەی کە دەسەڵاتی جەهەنەمی ستالین ڕێگای لەناو بردنی فیزیکی دەدا و چ دوای ئەوە کە بە پلاری پاڵاوتن و دەرکردن و سیاسەتی گوشار تا هەڵبڕان و جیابوونەوە، دەخرانە ژێر زەختەوە.

شۆڕشی ڕێبەندان، دوا شانسی مێژوویی مشتێک تیئۆری خوازراوە و ناڕێک لەگەڵ ساخت و تان و پۆی کۆمەڵی ئێران و هەروەها درێژەی ڕێبازی فاجیعەباری حیزبسالاری ستالینی بوو کە بە نرخێکی گران، تەواوبوو. نرخێکی کە قەرەبوو کردنەوەی لە توانا بەدەربوو. کارەساتی نەتەوایەتی ئێران هەرچەند بەڵگەی درندەکاری کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامییە، بەڵام ئەگەر چاو ببڕینە ڕاستەقینە و نەترسین، دەبێ وەڵامی ئەو پرسیارە بدەینەوە کە: نەخشی سیاسەتەکانی ماڵوێرانکەرانە و پێرەوی لەو سیاسەتانە، ڕێکخراوی بێدەر و پەیکەری حیزبی توودەی ئێران لەو کارەساتەدا چەندەبوو؟ کارەساتێک کە لەودا ڕۆڵەکانی هەرە باشی گەل، کاتێک هێشتا هەر لە ژێر کارتێکردنی ڕێنوێنییە ژەهراویەکانی ڕابەری لە مەڕ ڕێبازی ئیمام و دیموکراتەکانی شۆڕشگێڕدا بوون و بڕوایان بە کۆنەپەرەستی دام و دەزگا نەبوو، چوونە کوشتارگای پیاوکوژەکان، یان لەڕاستیدا، ناردران. کارەساتێک کە دام و دەزگای ئەوکاتەی ڕابەری خۆشی بوو بە قوربانی ئەو شێوە تێگەیشتنەی.

سیاسەتی ئێستای دەزگای ڕابەری لە پێکهێنانی حیزبی ٢٥ کەسە لە سەروبەندی هێرش بۆ سەر حیزبەوە تا ئێستا کە بۆتە هۆی جیابوونەوە، دابڕان و دەرکردنی ١٤ کەس لە ئەندامان و ڕاویژکارانی کۆمیتەی ناوەندی، پاشگەز بوونەوەی سەدان ئەندام و کادری پەرش و بڵاو لە سەرانسەری جیهاندا، کاتێک لە پەنا سیاسەتی لایەنگری لە هەڵوەشانەوەی کۆمیتەی نێوخۆی وڵات لە لایەن ئەو ڕابەریەوە دادەنرێ، قووڵی و سامناکی فاجیعە نیشان دەدا. خۆ تێنەگەیاندنی ئاشکرا، یان بە شێوەیەکی تر بلێین، سیاسەتی قانوونمەندی ڕابەرایەتی حیزبی توودەی ئێران لە ئاست چارەنووسی ئەو هاوڕێ کوردانەی کە دوای هێرش، بۆ درێژەدان بە خەبات، بە شێوەیەکی ڕێکوپێک توانییان خۆیان دەربازکەن، بەڵگەیەکی تری سیاسەتی لایەنگری هەڵوەشاندنەوەی ڕێکخراوی حیزبی و بێ پرینسیپی بەرامبەر بە گیان و چارەنووسی ئەو کوردانە بوو کە «حیزبەکەیان» لە ئاگر و خوێندا بە هەموو ماناوە دەپاراست، کومەڵێک کە خۆیان بە پێشمەرگەی ئامانجەکانی مرۆڤایەتی دەزانی و لەو ڕێگەیەدا پێشوازیان لە سەختەتی ژیانی پارتیزانی، کە لەژێر هەڕەشەی دایمی هەردوولای بەرەی شەڕدا بوو، دەکرد.

حیزبی توودەی ئێران و مەسەلەی نەتەوایەتی

بە لەبەرچاو گرتنی ئەو بەڵگە و بڕیارە پەسەند کراوانەی حیزب کە لەبەر دەستدان، لە ڕوانگەی حیزبی توودەی ئێرانەوە، تا ساڵی ١٣٣٩، لە ئێراندا عەشیرەت، تیرە و تایەفە لە

ئارا دایە و ئەو شێوە تێگەیشتنە بە هەڵسەنگاندن لەگەڵ هەڵوێستەکانی حیزبی کومونیستی ئێران کە چەندین ساڵ بەر لەوە بڕوای بە بوونی نەتەوەکان لە وڵاتی فرەنەتەوەیی ئێراندا بوو، دواکەوتوانەیە. پاش یەکێتی فەرمایشی لەگەڵ فرقەی دیموکڕاتی ئازەربایجان، و بە لاسا کردنەوە لە حیزبەکانی تەرازی نوێ، لە بەرنامەی حیزبدا، مەسەلەی نەتەوەکان و مافی ئەوان و لە ریزی ئەو مافانەدا، فورمولی ناسراوی مافی دیاری کردنی چارەنووس، هاتە مەیدانەوە. لەو کاتە بە دواوە، هەڵوێستی حیزبی توودەی ئێران بەرامبەر بە مەسەلەی نەتەوایەتی، یەکێک لە دیاردە هەرە بەرچاوەکانی هەلپەرەستی و نان بە نرخی رۆژ خواردن بووە. بەڕەسمی ناسین و دان بە مافی دیاری کردنی چارەنوُوس بە گوێرەی ئوسوول، وەک هەرماف و حقووقێکی دێموکراتیکی تر، پێویستە بە بێ گرتنە بەرچاوی کات و شوێن، هەمیشە جێگای داکۆکی شێلگیرانە بێ. بەڵام حیزبی توودەی ئێران، هەمیشە لە بواری تێئۆرییەوە، دەکەوێتە چاوبەستن و ئەو ئەسڵانە دەسپێرێتە بەر فەرمانی بارودۆخی کات و سات، کە مەبەست لەوەش پێوەندی ڕژێمی دەسەڵاتداری ئێران لە گەڵ ئوردوگای سوسیالیستی و بەر لە هەموان یەکێتی سۆڤیەتە. ئەم کارە راست وێنەی ئەمەیە کە بڵێین دێموکراسی لەم یان لەو کاتەدا و لەم یان لەو وڵاتەدا باش یان خراپە. لە کاتێکدا مافی بەهرەمەندی لە ئازادییە دێموکراتیکەکان، کات و شوێن ناناسێ.

ساڵیانی ساڵ «سوسیالیزمی واقیعەن مەوجوود»، بە شێوەی گشتی و یەکێتی سۆڤیەت بە تایبەتی، نموونەی بێخەوشی چارەسەری گیروگرفتەکانی کۆمەڵایەتی، و لە ریزی ئەواندا، مەسەلەی نەتەوایەتی بووە. داوای «دامەزراندنی فەرهەنگی یەکگرتووی سوسیالیستی»، لە سەر بناخەی ناسین و ریزگرتنی دوولایەنی لە فەرهەنگی گەلە جیاوازەکان و «ئاوێتەیی سوسیالیستی (ئەنتیگراسیۆنی سوسیالیستی) » ماوەیەکی زۆرە لە بەر ڕووناکی راستەقینەکانی ترسناک و خوێناوی کۆمارەکانی ئاسیایی و پێک هەڵپرژانی نەتەوەکان، ئیتر باوی نەماوە و رەنگی چۆتەوە. شان بەشانی بەرزبوونەوەی پلەی پێگەیشتن و تێگەیشتن و هاوریز لەگەڵ سازگاری داواکانی گەلانی نیشتەجێی یەکێتی سۆڤیەت، ئەگەر ئەوان لە لایەک داوای مەعقوول و رەوای خۆیان لە بواری مافی راستەقینەی دیاریکردنی چارەنووس دێننە گۆڕێ، لە لایەکی تر، گوشار و سەرکوتکردنی دەیان ساڵەی حکومەتی ناوەندسالاری، و بەکەم گرتنی درێژخایەنی کەسایەتی و ناسنامەی نەتەوایەتییان، یاغییگەریکی ئەوتۆی پێکەوە ناوە، کە ڕژێمە کۆنەپەرەستەکانی مەڵبەند بە پشت و پەنا دادەنرێن و ئەمەش نەوەکوو بەهۆی جازیبەی ئەوحکوومەتانەیە، بەڵکو ئاکامی قانونمەندی ناوەندیی، سیستمی ناوەندسالارییە. مافی دیاری کردنی چارنووس تا جیابوونەوەی تەواو

و کەماڵ، کە دروشمی کۆمونیستەکان بۆ چارەسەری مەسەلەی نەتەوایەتی بوو، گەرچی بوو بە هۆی پێک هێنانی کۆمارەکانی بەرواڵەت سەربەخۆ، بەلاّم بە لە ئارادابوونی فۆرمولەکانی حیزبی سەرانسەری و حیزب و دەوڵەت و بە ناچاری حیزبی سەرانسەری-دەوڵەتی سەرانسەری، ناوەرۆکی راستەقینیەی پووچەڵ کرایەوە.
ناوەرۆکی ئامۆژگاریەکانی ئێمە لە بنەڕەت ڕا، چەشنێک بوون کە لە مافی دیاریکردنی چارەنووس، نەوەک مافێکی کە بەگوێرەی رەسم و هەمیشە و لە گشت جێگای پێویستدا دەبێ داکوکی لێبکری، تێدەگەیشتین، بەڵکوو، لە هەرراجە بازاری سیاسەت، شتە پلە یەکەم و بەرژەوەندییەکاندا، هەرزان فرۆشمان کرد و رەوابوونی ئەو مافەمان بەستەوە بە لێکدانەوەمان لە ڕژیمی دەسەلاّتداری ناوەندی کە ئەویش بە پێوەندییەکانی ئەو ڕژێمە لە گەڵ ئۆردوگا دەبەسترایەوە. هەر ئەم فەرق و جیاوازی دانانەی نێوان ووتە و کردەوەیە کە مەعجونێکی دڵتەزێنی لە سەرجەمی هەڵوێستەکانی حیزبی توودەی ئێران سەبارەت بە مەسەلەی کورد دروست کردووە. هەڵوێستی حیزبی توودەی ئێران لە سەردەمەکانی بەرزبوونەوەی هێژای بزوتنەوە لە ساڵانی ٢٤-٢٥ و ٤٦-٤٧ و بە تایبەتی دوای شۆڕشی ڕێبەندان، نیشاندەری قووڵی هەلپەرەستی و قوربانی کردنی ئەسڵەکانی بەرەوالەت بیرو باوەری خۆی لە بەرامبەری قازانج و بەرژەوەندیەکانی رۆژدابوو. تاقی کردنەوەی دەیان ساڵەی بوون و دەسەلاّتداری تاقە حیزبی سەرانسەری لە ولاّتی فرەنەتەوەی ئێراندا، فێرمان دەکا کە ئەو چەشنە حیزبانە نەیانتوانیوە هاوکات وەلاّمدەری داخوازییەکانی سەرجەم و بەشە تاکەتاکەکانی پێکهێنەری کۆمەڵ بن.
تاقی کردنەوەی شۆڕشی ڕێبەندانیش، جێگایەتی گەلێک ئەزموونی لێ فێربین. هەر لەو کاتەدا کە بەڕێوەبەرانی حیزبی توودەی ئێران لە خۆشی فەزای ئاوەڵەی سیاسی و دەرەتانی دمەتەقەی تەلویزیونی گەشکە ببوون، کوردستانی خوێناوی و بریندار، لە تاو ئێش و ئازاری خۆی پێچی دەخواردەوە. دێهات ئاگریان تێ بەردەرا و چەنگیزییەکانی ئیسلامی لە کەلاکان گردیان دروست دەکرد و ئێمە ئەندامانی حیزبی سەرانسەری، بە کاویژ کردنەوەی خۆشبینییەکان و هێڵ کێشان و هێڵ سازییەکانی ناوەندێتی حیزب دەکەوتینە پینە کردنی ئەم کوشتارە بەکۆمەلاّنە و ئێمە کە ئاواتێکمان جیا لە چاکە و بەختەوەری گەلەکەمان نەبوو، بەکردەوە، لە تەنشتی گەلەکەمان نەماینەوە،..... تراژیدیای ئێمە بەم چەشنە بوو.

حیزبی توودەی ئێران لە ناکۆکی و گیروگرفتی نێوخۆیی حیزبی دێموکراتی کردستان بە مەبەستی دابین کردنی هێژمونی خۆی، کەڵکی وەرگرت و ئەم کارە لە دواییدا بەشێوەی داکۆکی کردن لە جیابوونەوەی پێڕەوانی کونگرەی چوار خۆی نیشاندا.
جێگای سرنجە کە دوای هێرش بۆ سەر حیزب، دەمڕاستەکانی ئەوکاتی حیزبی توودەی ئێران بۆ وەجەولمیللە نیشاندانی «کونفرانسی میللی» و بە بیانووی تەختکردنی ڕێگای پێوەندی لەگەڵ حیزبی دێموکرات، پێڕەوانی کونگرەی چواریان کردە قوربانی سیاسەتە هەلپەرستانەکەی خۆیان و لە یەک شەودا «باندی قاسملو»ی پێشوو بووبە بەڕێوەبەری بزوتنەوەی نەتەوایەتی گەلی کورد.

خەڵکی بەشەرەفی ئێران!

نەتەوەی خەباتگێری کورد!

ئێمە بۆپێکهێنانی ئاڵوگۆڕی لەناو حیزبی توودەی ئێران، لە سەرەتای وەخۆکەوتنماندا، بە گوێرەی ڕەچاوکردنی ئامۆژگارییەکانی خراپ و تاقی کردنەوەی ناساخی شێوەی خەباتی نێوخۆی حیزبی، چاومان بڕیبۆە سەرەوە. بەڵام ئەزموونی ژیان، جارێکی تر سەلماندی کە ئێسلاحی حیزبی توودەی ئێران هەوڵێکی بێ سەرئەنجامە. ئێمە بە گوێرەی ئەو هەموو هۆ و بۆچوون و سنووردانانەی سەرەوە، لە حیزبی توودەی ئێران جیادەبینەوە. ئێمە ئەندامانی حیزبی توودەی ئێران، چ پێڕەوانی پێشووی کۆنگرەی چوار و چ ئەندامانی کوردی ڕێکخراوەکانی حیزبی لە کوردستاندا، کە لە سیستمێکی بووروکراتیک و دوور لە ڕاستەقینەکانی نوێی ژیان دەژیان و لە ژێر کارتێکەردنی سیاسەت و کردەوە هەڵاوییەکانی حیزبی توودەی ئێراندا بووین، چ بە تێکرایی و چ بە تاک تاک، بە نۆرەی خۆمان، خۆ بە هاوبەش و بەرپرسی هەڵەکانی حیزب لە مەڕ مەسەلەی گشتی شۆڕشی ئێران و بە تایبەتی مەسەلەی کورد دەزانین.
بەڵام ئەمە کە بەرەو کام لا دەڕۆیین؟ ئێمە پێشەکی بێ ئەوەی هیچ شکڵێکی خەبات لە کوردستان و ئێراندا ڕەت کەینەوە، یان پشتی بگرین، بە حوکمی تاقی کردنەوە، بە قووڵی هاتووینە سەر ئەمە کە پێویستە گەڵاڵەیەکی نوێ بێنینە گۆڕێ و لەو بوارەدا بۆ دوزینەوەی فۆرمولی هەرە باش کە وەڵامی پێداویستی و نیازەکانی زەمان بداتەوە، ڕێگایەکی ترمان جیا لە ڕێگای گرتنە بەری زنجیرە باس و ئاڵووگۆڕی لە ڕادەی نەتەوەییدا نییە. ئێمە بە نۆرەی خۆمان لەڕێگای گێڕانەوە لە هەموو هێز و کەسایەتییە تێکوشەرەکانی سەربەخۆ بۆ دۆزینەوە و پێک هێنانی میکانیزمەکانی پێویستی ئەم

مەبەستە، هەوڵ دەدەین. ڕێباز و ئاسۆی هەرە گشتی بزوتنەوەی ئێمە بەو چەشنە دیاری دەکرێ :

- ئێمە بۆ سەقامگیر کردنی ڕژێمێکی دێموکراتیک کە حاکمیەتی یەکسانی هەموو نەتەوەکانی دانیشتووی ئێران دابین بکا، تێدەکۆشین.

- ئێمە لە پێناوی یەکێتی کردەوەی گشت هێزەکانی نیشتمانی و دێموکراتیک و شەخسیەتەکانی کورد لە کوردستاندا خەبات دەکەین.

- ئیمە بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی نەتەوەی کورد بە بەشێک لە بزوتنەوەی جیهانی لە ڕێگای ئاشتی جیهانیدا، یاساخ کردن و لە ناوبردنی چەکە قڕ کەرەکانی بەکومەڵ و پاراستنی ژینگە دەزانیین.

- ئێمە ئاسۆی گشتی بزوتنەوەی مرۆڤایەتی پێشکەوتووخواز لە پێناو سەقامگیر کردنی دێموکراسی لە جیهاندا، نەهێشتنی دیکتاتۆری بە هەموو چەشن و شێوەیەکییەوە و سەربەخۆیی نەتەوەکان لە دیاری کردنی چارەنووسیاندا و رووخانی ڕێژێمەکانی زۆردار و زۆرداری وڵاتەکان و خەبات لە دژی دەست درێژی ئێمپریالیزمدا دەنرخینین.

زۆربەی ئەندامان و کادرە کوردەکانی سەر بە حیزبی توودەی ئێران لە دەرەوەی وڵات.

١٠ی خاکەلێوەی ١٣٦٩ ڕێکەوتی ٣٠-٣-١٩٩٠

هاونیشتمانانی خۆشەویست!

خەڵکی شەڕیفی کوردستان!

ئێمە کە ئەم نووسراوە کورتەمان واژۆ کردەوە، لە رەوتی ئامادە کردنی بەیاننامەی جێابوونەوەی بەشی زۆری ئەندام و کادرەکانی سەر بە حیزبی توودە لە دەرەوەی وڵاتدا بووین و بەگشتی لە گەڵ دەقی بەیاننامەکەدا هاودەنگین.

بەڵام لەبەر ئەوەی خۆمان و ژمارەیەک لە وانەی بەیاننامەکەیان واژۆ کردووە، لە رابردوودا، ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بووین و کاتێک بە هۆی جێاوازی بۆچوون و لێکدانەوە و هێندیک هۆ و فاکتوری تر کە ئاگری دووبەرەکییان خۆشتر دەکرد، لە حیزب جێابووینەوە و لەژێر ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (پێرەوانی کۆنگرەی چوار) دەستمان کرد بە تێکوشان و پاشان لە بەر ئەوەی ئاگاداری پێویستمان لە ماهیەتی رابەری و ساختاری دژی دێموکراتیکی حیزبی توودەی ئێران نەبوو، چووینە پاڵ

ئەو حیزبەوە، ئێستاکەش ڕای دەگەیەنین، لە ڕۆژی بڵاو کردنەوەی ئەم بەیاننامە بەدواوە، هیچ چەشنە پێوەندیەکمان لە ژێر هیچ ناو و نیشانێک لە گەڵ حیزبی توودەی ئێران نییە و هەر وەها هەوڵ دەدەین ڕەوتی جیابوونەوە لە حیزبی دێموکراتی کوردستان و تێکوشان لە ژێر ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (پێڕەوانی کونگرەی چوار) و چوونە پاڵ حیزبی توودەی ئێران کە پێویستی بە توێژینەوەی وردتر و تێکڕایی هەیە و ڕوانگەکانی خۆمان سەبارەت بە ئاڵووگوڕەکانی قووڵ، ڕووداوەکانی سەردەمسازی ئێستا و شوێنەواری ئەو ڕووداوانە لە سەر پرۆسەی خەبات و بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردستان روون کەینەوە و بە ئاگاداری گشتی بگەیەنین.

غەنی بلووریان- حەمەدەمینی سیراجی

١٠ی خاکەلێوەی ١٣٦٩-ڕێکەوتی ٣٠-٣-١٩٩٠